

АНАЛІЗ

законодавчих ініціатив щодо удосконалення законодавства України з питань здійснення судочинства в дистанційному (онлайн) режимі в умовах воєнного чи надзвичайного стану

Жовтень 2022 року

Цей документ був підготовлений за підтримки проєкту Ради Європи «Підтримка судової влади України для забезпечення кращого доступу до правосуддя»

Думки, що висловлені в цьому документі, у жоден спосіб не слід вважати офіційною точкою зору Ради Європи.

Зміст

I. СТИСЛИЙ ВИКЛАД.....	3
II. ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ/ ТЕРМІНІВ	6
III. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	7
IV. ПРИНЦИП ПРАВА	9
1. Загальні коментарі	9
2. Обсяг відступу від норм мирного часу	11
Пропозиція органів державної влади.....	11
Загальна сумісність із Конвенцією.....	11
Гарантії	12
3. Виклики до суду та повідомлення	14
Пропозиція органів державної влади.....	14
Загальна сумісність із Конвенцією.....	14
Гарантії	15
4. Правосуддя в режимі онлайн.....	16
Пропозиція органів державної влади.....	16
Загальна сумісність із Конвенцією.....	16
Гарантії	18
5. Письмова процедура	21
Пропозиція органів державної влади.....	21
Загальна сумісність із Конвенцією.....	22
Гарантії	24
V. ПОСТАТЕЙНІ КОМЕНТАРІ.....	25

I. СТИСЛИЙ ВИКЛАД

Попри те, що з 24 лютого 2022 року після вторгнення Російської Федерації уряд і державні установи України перебувають у стані війни, вони продовжують свою роботу і надають послуги громадянам, наскільки це практично можливо. За запитом Верховного Суду Європейська комісія з питань ефективності правосуддя (СЕРЕJ) разом із проектом Ради Європи «Підтримка судової влади України для забезпечення кращого доступу до правосуддя» у серпні 2022 року надали експертну підтримку для удосконалення законодавства та практики розгляду справ онлайн (дистанційно) в умовах воєнного або надзвичайного стану в Україні відповідно до стандартів та принципів у галузі прав людини.

Для проведення аналізу було залучено групу міжнародних експертів: Суддя (д-р) Річард Гамфріз (Richard Humphreys), суддя Високого Суду (Ірландія); Д-р Борха Хіменес (Borja Jimenez), Генеральний прокурор, Відділ міжнародного співробітництва, Генеральна прокуратура Іспанії (Іспанія); Д-р Роберт С. Нойфельд (Robert S. Neufeld), незалежний юридичний консультант (Ізраїль); Д-р Марек Свєрчинський (Marek Świerczyński), професор університету та адвокат, співавтор Керівних принципів СЕРЕJ щодо використання відеоконференцзв'язку під час судових розглядів (Польща).

Експерти розглянули, чи сумісні пропозиції щодо перегляду Кодексу адміністративного судочинства України, Цивільного процесуального кодексу України та Господарського процесуального кодексу України з Європейською конвенцією з прав людини, а також з Керівними принципами СЕРЕJ щодо використання відеоконференцзв'язку під час судових розглядів. При цьому експерти оцінили сильні та слабкі сторони законопроекту у разі його відповідності вимогам. Також були надані відповіді, чи були введені необхідні гарантії в певних сферах та чи буде доцільним регулювання цих гарантій на законодавчому рівні або шляхом прийняття практичного керівництва щодо дистанційних судових засідань.

Експерти визнали, що у разі дотримання певних умов/поправок запропонований перегляд українського законодавства буде сумісний зі стандартами і принципами в галузі прав людини, оскільки загалом запропоновані статті передбачають прийнятні відповіді на виклики, з якими стикається судова система України за поточних обставин прийняття рішень, повідомлених Верховним Судом команді експертів.

Аналіз складається з двох основних частин: загальні коментарі до законопроекту та конкретні коментарі до різних статей. У своїх загальних коментарях експерти торкнулися чотирьох основних і загальних тем, що впливають із запропонованого законопроекту:

- **Обсяг відступу від норм «мирного часу» у зв'язку з надзвичайним станом/ воєнним станом і особливим режимом:** експерти розглянули обсяги відступів від норм «мирного часу» відповідно до запропонованих поправок і обсяг дискреційних повноважень, що надаються судам під час застосування норм воєнного стану.

Погодившись із більшістю запропонованих поправок, експерти порекомендували застосувати додаткові гарантії. Передбачається, що у разі відступів від норм мирного часу слід у належний спосіб враховувати, чи є проведення судових засідань відповідно до чинної законодавчої бази неможливим або невиправдано важким. Також пропонується надати суду більш чітко визначені дискреційні повноваження під час застосування таких відступів, з тим, щоб гарантувати, що надані судам ширші повноваження здійснюватимуться пропорційно.

Також бажано, щоб спеціальний режим або інші відступи від норм мирного часу супроводжувалися практичним керівництвом, яке повинно забезпечувати правильне застосування цих розширених повноважень і ширших дискреційних повноважень, а також дотримання балансу між суспільними інтересами й цивільними правами.

- **Питання про повідомлення сторін:** в аналізі розглядаються зрозумілі складнощі, пов'язані з повідомленням сторін під час війни. Хоча експерти дійшли висновку, що зрозумілими є як введення додаткових засобів повідомлення під час воєнного стану, так і введення юридичних фактичних презумпцій щодо отримання сторонами такого повідомлення (через публікацію на веб-сайті суду), слід запровадити дві важливі гарантії, а саме застосування юридичних презумпцій як крайній засіб і необхідність надання сторонам, повідомлення яких ґрунтувалося виключно на правовій презумпції, можливості вимагати перегляду ухвал і судових рішень.
- **Правосуддя в режимі онлайн:** в аналізі розглядалося подальше розширення дистанційних (онлайн) слухань, включно з віддаленою участю суддів, секретарів судів, свідків і експертів та допуск нових форм запису судових слухань, а також надання суду можливості виносити рішення в електронній формі або оприлюднювати їх на веб-сайтах судів.

Експерти відзначили, що подальше розширення відправлення правосуддя в режимі онлайн відповідає потребам сучасної системи правосуддя. За поточної ситуації в Україні правосуддя в режимі онлайн дає судовій системі можливість діяти там, де альтернативою було б повне призупинення роботи судів або перехід до більш серйозних відступів, таких як використання письмових процедур. Проте, це за умови, що такі онлайн-рішення відповідатимуть Керівним принципам СЕРЕЈ, які містять істотні гарантії, що забезпечують права сторін на справедливий судовий розгляд.

В аналізі також обговорювалося питання про фізичне місцезнаходження суддів під час дистанційного слухання. Експерти відзначили, що різні країни і міжнародні трибунали по-різному вирішують це питання: деякі вимагають фізичної присутності судді в приміщенні суду, деякі цього не роблять, а деякі знаходять проміжні рішення, такі як вимога присутності тільки голови колегії суддів. Позиція експертів полягає в тому, що

не існує правової вимоги щодо присутності суддів у приміщенні суду під час дистанційних слухань як передумови для проведення таких слухань, за умови, що слухання відповідає основним вимогам, які гарантують його справедливість. Проте можуть існувати обґрунтовані (неправові) політичні міркування, які можуть впливати на рішення кожної країни з цього питання.

На думку експертів, справедливість правосуддя он лайн також може бути забезпечена як шляхом створення для суддів конфіденційних кімнат для онлайн-нарад (спеціально призначених для прийняття судових рішень), так й шляхом дозволу суддям перейти до письмової процедури (письмове провадження) щоб оцінити докази та прийняти остаточне рішення після того, як усі учасники процесу будуть заслухані онлайн. Обидва ці рішення служать меті високої якості правосуддя.

- **Письмова процедура:** в аналізі обговорювалося питання розширення сфери застосування письмового провадження в судах усіх юрисдикцій. Експерти запропонували надати положенням про письмову процедуру максимальної гнучкості, необхідної для забезпечення функціонування нормальних судових процесів там, де це можливо й доречно. Наприклад, суд зазвичай може застосовувати дистанційні слухання (за можливості), замість того, щоб обрати повністю письмову процедуру, окрім випадків, коли сторони відмовляються від такого варіанту.

Експерти також рекомендували, щоб у зв'язку з масштабом змін, внесених до запропонованих законопроектів, після завершення розробки законодавства та його впровадження проводилася періодична переоцінка його реалізації, включно з досвідом, отриманим на основі його реалізації. Вони відзначили, що переоцінка у таких випадках екстраординарного регулювання вкрай необхідна для забезпечення справедливості процедури.

II. ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ/ ТЕРМІНІВ

КАСУ	Кодекс адміністративного судочинства України
КРЕС	Консультативна рада європейських суддів
СЕРЕЈ	Європейська комісія з питань ефективності правосуддя
Керівні принципи СЕРЕЈ	Керівні принципи щодо використання відеоконференцв'язку під час судових розглядів, прийняті Європейською комісією з питань ефективності правосуддя (СЕРЕЈ) на її 36-му пленарному засіданні (червень 2021 року)
Конвенція (ЄКПЛ)	Європейська конвенція з прав людини
ЦПК	Цивільний процесуальний кодекс України
Законопроект	Звіт експертів охоплює дві версії проекту Закону України «Про внесення змін до Кодексу адміністративного судочинства України, Цивільного процесуального кодексу України та Господарського процесуального кодексу України (щодо здійснення судочинства в умовах воєнного або надзвичайного стану)»: проект Закону 7316, зареєстрований апаратом Верховної Ради України за № 47д9/1-2022/68308 від 22 квітня 2022 року, а також версію законопроекту, підготовлену Верховним Судом
ЄСПЛ	Європейський суд з прав людини
ГПК	Господарський процесуальний кодекс України
Керівні принципи щодо електронних доказів	Керівні принципи щодо електронних доказів у цивільному та адміністративному судочинстві, прийняті Комітетом міністрів Ради Європи 30 січня 2019 року
HUDOC	База даних документації Ради Європи з прав людини — База даних HUDOC (http://hudoc.echr.coe.int), що надає доступ до повного прецедентного права ЄСПЛ
ІТ	Інформаційні технології
Керівні принципи ОВС	Керівні принципи щодо онлайн-механізмів вирішення спорів у цивільному та адміністративному судочинстві, прийняті Комітетом міністрів Ради Європи 16 червня 2021 року
Версія ВС	Альтернативна редакція законопроекту, підготовлена Верховним Судом

III. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Попри те, що перебуваючи у стані війни після вторгнення Російської Федерації 24 лютого 2022 року, уряд і державні установи України, продовжують свою роботу і надають послуги громадянам. Українські суди виконують свої обов'язки, і судді збираються в приміщеннях суду або використовують ситуативно різні інструменти для здійснення правосуддя в режимі онлайн, щоб підтримати верховенство права в Україні попри поточні обставини. Таким чином, щоб забезпечити здійснення судочинства в умовах воєнного або надзвичайного стану і розширити використання дистанційних слухань, необхідно переглянути законодавчу базу так, щоб виключити будь-який ризик порушення прав сторін під час дистанційних слухань, як це закріплено у статті 6 Європейської конвенції з прав людини (ЄКПЛ) про право на справедливий судовий розгляд, і забезпечити дотримання вимог Конвенції про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних.

У червні 2022 року Верховний Суд звернувся до СЕРЕJ за допомогою в наданні експертної підтримки для удосконалення законодавчої бази й практики проведення дистанційних слухань відповідно до стандартів і принципів у галузі прав людини, яка включатиме законодавчий аналіз законопроекту про здійснення судочинства в умовах воєнного стану або надзвичайного стану, включно з дистанційними слуханнями, і підготовку практичного посібника для українських юристів, заснованого на Керівних принципах СЕРЕJ щодо використання відеоконференцзв'язку під час судових слухань.

Зокрема, СЕРЕJ має визнаний і відповідний досвід і знання в консультуванні щодо якості та ефективності правосуддя та може надавати підтримку для реалізації цієї діяльності. Після спалаху пандемії COVID-19 у відповідь на запит держав-членів Ради Європи Європейська комісія з питань ефективності правосуддя розробила і прийняла «Керівні принципи щодо використання відеоконференцзв'язку під час судових розглядів». Метою цих керівних принципів є надання державам правової бази, спрямованої на усунення будь-яких ризиків порушення прав сторін під час проведення дистанційних судових слухань, зокрема їхнього права бути вислуханими та брати активну участь у провадженні, а також права на захист. У керівних принципах розглядаються процедурні питання, що стосуються всіх видів судових розглядів, а також технічні та організаційні вимоги до відеоконференцзв'язку під час судових розглядів. Додаток містить контрольний перелік основних вимог для впровадження відеоконференцзв'язку в судову практику, які передбачають ефективну участь, безпеку, недоторканність приватного життя і юридичне представництво.

У межах проєкту Ради Європи «Підтримка судової влади України в забезпеченні кращого доступу до правосуддя» СЕРЕJ з липня по вересень 2022 року надала українським судовим органам підтримку у підготовці правового аналізу та коментарів до законопроектів відповідно до стандартів і принципів у галузі прав людини, включно з розробкою правових основ для

проведення дистанційних слухань у судових розглядах і розробки законодавства воєнного часу.

З цією метою Секретаріат СЕРЕJ 18 липня 2022 року створив групу, яка складається з перелічених нижче експертів, що володіють додатковими знаннями та досвідом:

- Суддя (д-р) Річард Гамфріз (Richard Humphreys), суддя Високого Суду (Ірландія)
- Д-р Борха Хіменес (Borja Jimenez), Генеральний прокурор, Відділ міжнародного співробітництва, Генеральна прокуратура Іспанії (Іспанія)
- Д-р Роберт С. Нойфельд (Robert S. Neufeld), незалежний юридичний консультант (Ізраїль)
- Д-р Марек Свєрчинський (Marek Świerczyński), професор університету та адвокат, співавтор Керівних принципів СЕРЕJ щодо використання відеоконференцзв'язку під час судових розглядів (Польща)

Перша онлайн-консультація відбулася 22 липня 2022 року між експертами СЕРЕJ, суддями Верховного Суду, представниками інших судових органів та за участю членів парламенту України.

Презентація звіту експертів відповідним зацікавленим сторонам відбулася 16 вересня 2022 року. Після цієї презентації зацікавленим сторонам було запропоновано надіслати свої коментарі до аналізу перед його остаточним затвердженням. Отримані коментарі були враховані в цьому заключному аналізі. Аналіз експертів складається з двох частин: загальні коментарі та огляд у вигляді таблиці конкретних положень з коментарями та рекомендаціями щодо перегляду Кодексу адміністративного судочинства України, Цивільного процесуального кодексу України та Господарського процесуального кодексу України.

У ньому аналізуються і надаються рекомендації щодо двох версій проєкту Закону України «Про внесення змін до Кодексу адміністративного судочинства України, Цивільного процесуального кодексу України та Господарського процесуального кодексу України (про здійснення судочинства в умовах воєнного або надзвичайного стану)», а саме щодо версії законопроєкту 7316, зареєстрованої в Верховній Раді України за № 47д9/1-2022/68308 від 22 квітня 2022 року, а також версії, підготовленої Верховним Судом.

Ці коментарі слід читати разом з конкретними коментарями експертів до законопроєктів.

IV. ПРИНЦИП ПРАВА

1. Загальні коментарі

У цьому розділі розглядаються загальні принципи пропонованого законодавства, а також деякі загальні питання. Ці загальні коментарі слід читати разом з конкретними коментарями експертів до відповідних проєктів.

Підхід експертів полягав у тому, щоб спочатку розглянути, чи сумісні пропозиції в законопроекті як такі і чи сумісні вони на рівні загальних принципів з Європейською конвенцією з прав людини (Конвенція), а потім перейти до розгляду відповідних і необхідних гарантій, які будуть застосовні в кожній сфері, а також до розгляду того, чи є доцільним регулювання цих гарантій законом або шляхом прийняття Практичного посібника.

Прецедентне право Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ) підкреслює, що фактичні умови, за яких повинна застосовуватися Конвенція, є важливими. Будь-яка оцінка фактичних умов в Україні на сьогоднішній день повинна враховувати серйозні труднощі, за яких функціонує вся система державного управління, включно з судовою системою.

Проте всі зацікавлені сторони погодяться з тим, що навіть у реальних екстроординарних (надзвичайних) ситуаціях верховенство права має переважати¹.

Процесуальні гарантії, що надаються сторонам у судовому провадженні, описані в статті 6² Конвенції про право на справедливий суд. Вона спрямована передусім на забезпечення інтересів сторін і належного відправлення правосуддя³. Справедливою процедурою є, серед іншого, така процедура, яка забезпечує рівність учасників і чіткі процесуальні правила.

¹ «Пішкін проти Туреччини» (Pişkin v. Turkey), 2020 р., §153. ЄСПЛ застеріг від ризиків, пов'язаних з суто формалістичною концепцією верховенства права, яка просто вимагає, щоб будь-яка дія державної посадової особи була санкціонована законом («Гасан Тунч та ін. проти Туреччини» (Hasan Tunç and Others v. Turkey), 2017 р., §§32-33).

² У статті 6 Конвенції про право на справедливий суд зазначається: «1. Кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення. Судове рішення проголошується публічно, але преса і публіка можуть бути не допущені в зал засідань протягом усього судового розгляду або його частини в інтересах моралі, громадського порядку чи національної безпеки в демократичному суспільстві, якщо того вимагають інтереси неповнолітніх або захист приватного життя сторін, або – тією мірою, що визнана судом суворо необхідною, – коли за особливих обставин публічність розгляду може зашкодити інтересам правосуддя.

2. Кожен, кого обвинувачено у вчиненні кримінального правопорушення, вважається невинуватим доти, доки його вину не буде доведено в законному порядку.

3. Кожний обвинувачений у вчиненні кримінального правопорушення має щонайменше такі права: а) бути негайно і детально поінформованим зрозумілою для нього мовою про характер і причини обвинувачення, висунутого проти нього; б) мати час і можливість, необхідні для підготовки свого захисту; с) захищати себе особисто чи використовувати юридичну допомогу захисника, вибраного на власний розсуд, або – за браком достатніх коштів для оплати юридичної допомоги захисника – одержувати таку допомогу безоплатно, коли цього вимагають інтереси правосуддя; d) допитувати свідків обвинувачення або вимагати, щоб їх допитали, а також вимагати виклику й допиту свідків захисту на тих самих умовах, що й свідків обвинувачення; e) якщо він не розуміє мови, яка використовується в суді, або не розмовляє нею, – одержувати безоплатну допомогу перекладача».

³ «Нідерьост-Губер проти Швейцарії» (Nideröst-Huber v. Switzerland), 1997 р., §30. Див. також Венеційська комісія Ради Європи, Контрольний перелік питань щодо верховенства права, прийнятий Венеційською комісією на її 106-му пленарному засіданні (Венеція, 11–12 березня 2016 р.), https://www.venice.coe.int/images/SITE%20IMAGES/Publications/Rule_of_Law_Check_List.pdf

Тому заходи, подібні до тих, що містяться в законопроекті, повинні бути структуровані й здійснюватися так, щоб не підірвати загальну справедливість судового розгляду. Їх необхідність і пропорційність повинні контролюватися на внутрішньому та міжнародному рівнях⁴.

Пропоновані заходи вносять багато істотних змін до процедури судового розгляду, які застосовуються впродовж усіх відповідних процедур. Під час їх впровадження важливо відстежувати їхній вплив на проведення судових процесів і заново оцінювати їхню сумісність і захист прав людини, гарантованих Конвенцією. Відповідно, ми рекомендуємо проводити періодичний огляд вжитих заходів з урахуванням думок відповідних зацікавлених сторін, включно з судовою системою, асоціаціями адвокатів України, юристами-практиками, громадськими або неурядовими організаціями та громадськістю. Для забезпечення періодичного огляду ми також рекомендуємо розглянути питання про обмеження тимчасового характеру пропонованих поправок, забезпечуючи у такий спосіб парламентський нагляд, якщо виникне необхідність продовжити дію поправок.

У випадку, якщо будь-яке надзвичайне законодавство вимагає відступу від Конвенції, будь-який такий відступ має бути тимчасовим і визначеним якомога точніше. Оскільки запропоновані заходи можна класифікувати як відступ від вимог статті 6 Конвенції, вони все ж можуть бути обґрунтовані відповідно до положень статті 15 Конвенції⁵ через їх тимчасовий і обмежений характер.

Метою законопроекту є впровадження ефективних механізмів здійснення судочинства в умовах воєнного стану та надзвичайного стану⁶, які також передбачають відправлення правосуддя в режимі онлайн. Він може сприяти доступності⁷ та ефективності української

⁴ Про важливість запровадження гарантій від зловживань у випадках відступу від зобов'язань у зв'язку з надзвичайними ситуаціями див.: Розалін Гіггінс, *Відступи від зобов'язань відповідно до угод про права людини*, Теми та теорії (2009 р.) 457, 479.

⁵ У нас немає жодних сумнівів у тому, що війна з Росією є справжнім надзвичайним станом у контексті положень статті 15 Конвенції. У статті 15 Конвенції «Відступ від зобов'язань під час надзвичайної ситуації» зазначається: «1. Під час війни або іншої суспільної небезпеки, яка загрожує життю нації, будь-яка Висока Договірна Сторона може вживати заходів, що відступають від її зобов'язань за цією Конвенцією, виключно в тих межах, яких вимагає гострота становища, і за умови, що такі заходи не суперечать іншим її зобов'язанням згідно з міжнародним правом». Аналогічне положення про відступ можна знайти також у статті 4 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права. У пункті 3 статті 15 Конвенції викладені процесуальні вимоги, яких повинна дотримуватися Україна під час здійснення відступу від зобов'язань. Вимога повідомляти Генерального секретаря Ради Європи про вжиті заходи і причини такого вжиття, як правило, виконується шляхом написання листа і прикріплення копій правових документів, згідно з якими запроваджуватимуться надзвичайні заходи, з поясненням їх мети (див. також «Лоулесс проти Ірландії» (*Lawless v. Ireland*) (№ 3), 1961 р., §47). ЄСПЛ також встановив, що пункт 3 статті 15 непрямо передбачає вимогу постійного перегляду потреби в надзвичайних заходах («Бранніган та Мак-Брайд проти Сполученого Королівства» (*Brannigan and McBride v. the United Kingdom*), 1993 р., §54).

⁶ Див. пояснювальну записку до законопроекту.

⁷ Доступ до правосуддя також є основоположним компонентом верховенства права, див.: Крешімір Камбер і Лана Ковачич Маркич, *Відправлення правосуддя під час пандемії COVID-19 і право на справедливий суд*, 5 ECLIC 1049 (2021).

системи правосуддя під час війни за умови дотримання принципів справедливості та достатнього фінансування⁸.

У законодавстві розглядається низка питань, що стосуються судової практики та процедур у контексті воєнного стану та надзвичайного стану в Україні, які можна згрупувати за чотирма основними категоріями у такий спосіб:

- **обсяг відступу від норм «мирного часу» у зв'язку з надзвичайним станом/ воєнним станом і особливим режимом:** включно з обсягом дискреційних повноважень, що надаються судам, і підставами для такого відступу;
- **питання про повідомлення сторін:** дозвіл суду викликати або повідомляти сторони розгляду про дату, час і місце судового засідання будь-якими можливими способами, включно з встановленням фактичних презумпцій щодо отримання такого повідомлення;
- **правосуддя в режимі онлайн:** подальше розширення застосування дистанційних (онлайн) слухань, включно з дистанційною участю суддів, секретарів судів, свідків і експертів та допуск нових форм запису судових слухань, а також надання суду можливості виносити рішення в електронній формі або оприлюднювати їх на вебсайтах судів;
- **письмова процедура:** розширення застосування письмових проваджень у судах всіх юрисдикцій.

2. Обсяг відступу від норм мирного часу

Пропозиція органів державної влади

Законопроект дозволяє визначити особливий режим роботи суду відповідно до рекомендацій Ради суддів України (нові статті 10(1) КАСУ, 7(1) ЦПК та 8(1) ГПК). Цей особливий режим доповнюється іншими положеннями, запропонованими в законопроекті.

Загальна сумісність із Конвенцією

Крім конкретного питання особливого режиму, загальний принцип максимального дотримання стандартної процедури також має відношення до спеціальних заходів під час надзвичайного або воєнного стану. Іншими словами, там, де це практично можливо, повинні дотримуватися стандарти і принципи в галузі прав людини, але якщо це практично неможливо, їм потрібен відступ, повинна зберігатися суть відповідних прав.

⁸ Див. пункт 32 Керівних принципів СЕРЕJ, де зазначено: «Державам рекомендується виділяти достатнє державне фінансування та ресурси для забезпечення ефективного проведення судових проваджень у режимі відеоконференції.

Статті, що допускають відхилення від норм «мирного часу» під час надзвичайного стану, зазвичай передбачають повноваження органів влади здійснювати відступ від норм залежно від обставин, надаючи судам і органам влади ширшу свободу дій, що може відбуватися за рахунок сфери захисту громадянських прав. Такі відхилення можуть бути необхідними й навіть обов'язковими для захисту тих самих основоположних громадянських прав. Наприклад, у контексті законопроєкту ми бачимо, що використання жорстких правил «мирного часу» може призвести до неможливості проведення судових проваджень загалом і може навіть ставити під загрозу життя сторін, суддів та інших службовців суду.

Сумісність особливого режиму з Конвенцією залежатиме від того, чи обмежується він конкретними пунктами, які чіткіше обговорюються в законопроєкті, чи можуть передбачатися більш радикальні зміни в судовій практиці та процедурі.

Оскільки особливий режим або інший відступ від норм мирного часу обмежується конкретними заходами, сумісність цих заходів з Конвенцією розглядатиметься докладніше нижче.

Інші введені законопроєктом спеціальні рішення, що стосуються технічних аспектів роботи суду, такі як можливість доручення функцій секретаріату суду іншим працівникам суду або їхня дистанційна участь у засіданні, спрощена процедура призначення складу суду, необхідна кількість присутніх суддів для прийняття адміністративного рішення, а також значна гнучкість строку підготовчого етапу, не становлять проблеми з точки зору Конвенції.

У випадках, коли особливий режим або інший відступ від норм мирного часу може дозволити більш необмежений у часі відхід від усталених практик і норм, такий особливий режим може бути запроваджений під час надзвичайного стану, але основні гарантії, передбачені статтею 6 Конвенції, повинні зберігатися.

Вимоги гнучкості та ефективності в умовах воєнного стану та надзвичайного стану є легітимними за умови запровадження необхідних гарантій⁹.

Гарантії

Як зазначалося вище, повинні дотримуватися основні вимоги статті 6 Конвенції, такі як змагальний характер процесу, рівність сторін, обґрунтовано необхідний час для підготовки й доступ до матеріалів.

⁹ Відповідно до положень статті 15 Конвенції, «заходи, що вживаються у відповідь на таку війну або суспільну небезпеку, не повинні виходити за межі, яких вимагає гострота становища». У зв'язку з цим можна поставити такі запитання: 1) які обставини й критерії необхідні для того, щоб спричинити відступ від норм стандартного режиму функціонування суду?; 2) чи є відступи пропорційними, тобто обмеженими суворою необхідністю з огляду на гостроту становища, за тривалістю, обставинами й обсягом?; 4) чи здійснюється парламентський контроль і судовий перегляд наявності та тривалості особливого режиму, а також обсягу того чи іншого відступу згідно з ним?

У цьому положенні має бути чітко зазначено, що особливий режим не позбавляє сторону права бути заслуханою судом, і мають встановлюватися гарантії проти зловживання владою¹⁰.

Саме тому надзвичайні норми повинні обмежуватися їхнім тимчасовим застосуванням. Формулювання законопроекту щодо цього не зовсім послідовне, оскільки деякі положення передбачають застосовність під час надзвичайного або воєнного стану, натомість інші положення можуть застосовуватися впродовж певного часу після закінчення такого періоду. Пропонується під час застосування будь-якого особливого режиму або іншого відступу від норм мирного часу у належний спосіб вирішувати, чи є проведення судового розгляду відповідно до звичайної правової бази неможливим або невиправдано важким.

Також бажано, щоб спеціальний режим або інші відступи від норм мирного часу супроводжувалися практичним керівництвом, яке повинно забезпечувати правильне застосування цих розширених повноважень і ширших дискреційних повноважень, а також дотримання балансу між суспільними інтересами й цивільними правами.

До того ж, необхідний належний нагляд за використанням прав і дискреційних повноважень. Це має передбачати судовий, парламентський і громадський нагляд.

З огляду на вказане пропонується один із таких варіантів:

- i. додати до законопроекту загальну статтю, якою суди керуватимуться щодо використання повноважень під час надзвичайного стану. Це передбачатиме, що під час здійснення своїх повноважень відповідно до положень статей, що застосовуються під час воєнного стану або надзвичайного стану, суди повинні прагнути мінімізувати відхилення від загальноприйнятого регулювання, щоб такі відхилення застосовувалися лише тією мірою, якою це необхідно для забезпечення безпеки сторін процесу, суду та учасників розгляду, а також, щоб забезпечити права сторін і справедливість судового розгляду;
- ii. як варіант, з тією самою метою додати до Практичного посібника керівні принципи, що застосовуються до воєнного стану та надзвичайного стану. У коментарях до статей нижче ми запропонували деякі подібні положення;
- iii. останнім варіантом є об'єднання обох варіантів, що передбачає застосування загальної статті та розробку Практичного посібника, коли мова йде про конкретні відхилення від проведення судового розгляду в мирний час.

¹⁰ Права на доступ до суду, на змагальний розгляд і на ефективний засіб захисту права є основоположними правами фізичних осіб, які гарантуються Конвенцією. Попри свою важливість, цілі досягнення ефективності та прискорення здійснення судочинства не виправдовують порушення цих прав.

3. Виклики до суду та повідомлення

Пропозиція органів державної влади

Законопроект дозволяє судам викликати або повідомляти сторони розгляду про дату, час і місце судового засідання будь-якими можливими способами, за всіма відомими контактними даними. У цьому випадку виклик або повідомлення вважаються доставленими учасникові судового розгляду лише в тому випадку, якщо суд отримає підтвердження отримання або ознайомлення з викликом або повідомленням (статті 131(1) КАСУ, 128(1) ЦПК, 120(1) ГПК).

Законопроект також передбачає, що сторони можуть бути повідомлені про судові рішення у формі розміщення інформації на офіційному веб-порталі судової влади (статті 251(1) КАСУ, 272(1) ЦПК, 242(1) ГПК).

Загальна сумісність із Конвенцією

Питання повідомлення сторін про судовий розгляд дуже важливе для проведення справедливого судового розгляду. Відповідальність органів державної влади полягає в тому, щоб діяти з необхідною обачністю, забезпечуючи інформування сторін про судовий розгляд щодо них, щоб вони могли з'явитися й захищати себе¹¹. Ефективна комунікація зі сторонами лежить в основі всього судового процесу. В іншому випадку для здійснення судового процесу можуть виникнути труднощі, або він може бути зірваний.

Перехід до гнучкіших засобів повідомлення є прийнятним, особливо під час надзвичайних ситуацій, за умови, що існує обґрунтована ймовірність того, що зацікавлена сторона дійсно побачить повідомлення.

Водночас нова процедура спеціального повідомлення збільшує ризик порушення положень статті 6 Конвенції у разі неможливості встановити чи вчасно сторона, що не з'явилась, отримала судову повістку, і якщо не вчасно, то чи слід відкласти судові засідання для дотримання таких гарантій. Сумісність двох типів запропонованих статей з Конвенцією викликає особливе занепокоєння.

¹¹Стислий виклад прецедентного права див. у справі «Шмідт проти Латвії» (Schmidt V Latvia), 2017 р., §§86–90, 92 та 94–95.

До першого типу належать статті, що передбачають юридичну презумпцію факту, яка навіть не може бути оскаржена, відповідно до якої сторона була в належний спосіб повідомлена через публікацію повідомлення на вебсайті суду¹². Як уточнюється в наших детальних коментарях до цих статей, під час війни багато громадян могли потрапити до збройних сил або покинути свої домівки. Застосування цієї презумпції може бути проблематичним, і суду потрібно більше *ad-hoc* дискреційних повноважень, якщо він хоче продовжувати розгляд на підставі такої презумпції повідомлення.

Другий тип пропонованих статей — це ті, які дозволяють судам виносити ухвали та рішення без будь-якого повідомлення сторін¹³. Ці статті створюють додаткову проблему, пов'язану з використанням письмових матеріалів, яку буде розглянуто в наступному розділі.

Стосовно публікації судових рішень у мережі інтернет, це відповідає вимозі публічного правосуддя. Стаття 6 Конвенції містить вимогу про те, що судові рішення повинні проголошуватися публічно. На думку ЄСПЛ, вимога про публічне проголошення дотримується в тих випадках, коли повний текст рішення стає доступним для всіх через його розміщення в судовому реєстрі¹⁴. Відповідно до Керівних принципів ОВС повний текст рішення може бути розміщений на вебсайті суду¹⁵.

Гарантії

Суд зобов'язаний оцінити відповідність належного повідомлення з точки зору доведення інформації про розгляд справи до відома усіх зацікавлених сторін. Можна уточнити, що публікація онлайн або загальна публікація матиме місце лише в тих випадках, коли інші способи виявилися невдалими чи нездійсненними. В інших європейських країнах¹⁶ таке загальне повідомлення (наприклад, у газетних оголошеннях) використовується як запасний варіант за таких обставин, тому загалом це прийнятно, якщо це запасний, а не пріоритетний варіант.

На випадок, коли сторона не отримує фактичного повідомлення, і в цьому немає її вини, бажано передбачити можливість перегляду будь-якого рішення, прийнятого за ненавмисної відсутності такої сторони. Хоча ефективність, особливо під час війни, важлива, повинна бути певна свобода дій, що передбачає відмову від розгляду справ через відсутність сторони, яка не

¹² Див., наприклад, ст. 131–1 КАСУ: «З опублікуванням такого оголошення учасник вважається повідомленим про дату, час і місце розгляду справи».

¹³ Див., наприклад, ст. 312 КАСУ.

¹⁴ «Претто та ін. проти Італії» (Pretto and Others v. Italy), 1984 р., §§27–28.

¹⁵ Керівні принципи ОВС, пояснювальна записка, стор. 31.

¹⁶ Наприклад, цивільно-процесуальним законодавством Іспанії передбачена складна система для забезпечення повідомлення про рішення (особисто, за допомогою електронних засобів, через представника або родичів) і встановлена система, подібна до публікації в газетах — на дошках оголошень суду і в офіційних бюлетенях.

може бути присутньою на слуханні, і щодо випадків, коли повідомлення ґрунтується лише на оголошенні через вебсайт¹⁷.

Крім того, пропонуються деякі пропозиції, які можуть допомогти гарантувати ефективне повідомлення попри надзвичайні обставини (наприклад, повідомлення інших осіб, заздалегідь визначених сторонами і прийнятих судом).

4. Правосуддя в режимі онлайн

Пропозиція органів державної влади

Законопроект передбачається ще ширше використання відеоконференцзв'язку. Не лише сторони або їхні законні представники, а й головуючий суддя, секретарі суду чи інші учасники, такі як свідки, експерти або перекладачі, можуть брати участь у слуханні дистанційно (статті 195 КАСУ, 212 ЦПК, 197 ГПК). У такий спосіб законопроект дає можливість провести слухання, яке в іншому випадку могло б не відбутися.

Законопроект відкриває нові форми запису судових засідань (статті 229 КАСУ, 247 ЦПК, 222 ГПК).

Загальна сумісність із Конвенцією

Через війну багато справ залишилося без розгляду, і прагнення якнайшвидше їх розглянути природне. Проте такий зрозумілий імператив повинен пом'якшуватися міркуваннями природної справедливості.

Під час війни подальше переведення правосуддя у дистанційні (онлайн) форми переслідуватиме цілу низку легітимних цілей, включно із захистом здоров'я громадян¹⁸.

Стосовно використання відеоконференцзв'язку під час судових засідань, ЄСПЛ постійно повторює, що ця форма участі в розгляді як така не є несумісною з поняттям справедливого й публічного розгляду справи¹⁹.

¹⁷ Державні суди зобов'язані перевіряти підтвердження повідомлення до того, як переходити до розгляду справи по суті. Те, що державний суд не встановлює, чи отримала відсутня сторона виклик у належний час, і якщо ні, то чи не слід відкласти судовий розгляд, само по собі несумісно із справжньою повагою до принципу справедливого судового розгляду і може призвести до того, що ЄСПЛ встановить порушення положень пункту 1 статті 6 (див. «Ганкін та інші проти Росії» (Gankin and Others v. Russia), 2016 р., §§39 і 42, і стислий виклад принципів, встановлених у прецедентному праві, що стосуються повідомлення про слухання, надання інформації сторонам і питання про відмову від права на слухання, §§34-38).

¹⁸ У пояснювальній записці до законопроекту йдеться про посилення компонента безпеки (безпекову складову) для всіх учасників судового процесу (суддів, персоналу суду, сторін у справі та інших учасників).

¹⁹ «Марчелло Віола проти Італії» (Marcello Viola v. Italy), 2019 р., §67; «Ашютто проти Італії» (Asciutto v. Italy), 2007 р., §64. Також нещодавно ЄСПЛ встановив, що участь позивача в цивільному розгляді засобами відеозв'язку була сумісна з правом на справедливий судовий розгляд за обставин конкретної справи («Джеллоу проти Норвегії» (Jallow v. Norway), 2021 р.). ЄСПЛ також зазначив: [онлайн] розгляд [як такий] не є несумісним з поняттям справедливого й публічного слухання, але [сторонам] має забезпечуватися можливість стежити за ходом розгляду і бути заслуханими без технічних перешкод, а також має забезпечуватися ефективний і конфіденційний зв'язок з адвокатом («Сахновський проти Росії» (Sakhnovskiy v. Russia) [GC], 2010 р., §98). По суті, усі передбачені Конвенцією гарантії повинні забезпечуватися однаковою мірою як у онлайн-, так і в офлайн-режимі.

На думку експертів, дистанційне заслуховування свідків та експертів загалом не порушує положення статті 6 Конвенції за умови дотримання відповідних гарантій.

До того ж, нова введена законопроектом процедура прийняття судових рішень в електронній формі повністю відповідає вимогам статті 6 Конвенції. Цілком обґрунтовано, що за умови участі суддів у розгляді справи дистанційно, рішення, постанови та ухвали суду приймаються, складаються й підписуються складом суду, який розглянув справу, з використанням кваліфікованого електронного підпису без складання їх паперового оригіналу.

Рішення про нові форми запису дистанційних слухань сумісне з Конвенцією, оскільки це допомагає зберегти публічний характер дистанційного слухання.

Загалом розділ законопроекту щодо дистанційного відправлення правосуддя відповідає основній меті статті 6 Конвенції. Подальше розширення використання дистанційних (онлайн) слухань, включно з дистанційною участю суддів, секретарів судів, свідків та експертів або перекладачів, а також надання судді можливості виносити рішення в електронній формі або їх публікації на вебсайтах судів, відповідає потребам сучасної судової системи²⁰.

Експерти підкреслюють, що фізична присутність суддів у залі суду ніколи не вважалася суворою вимогою відповідно до положень статті 6²¹. Безперечно, враховуючи, що зараз Україна зазнає активних бомбардувань з боку Російської Федерації, існують вагомі об'єктивні причини для того, щоб судді, секретарі судів, адвокати та інші сторони діяли не з приміщень судових засідань, а скоріше з віртуальної, розосередженої зали судових засідань. Загалом, це не суперечить Конвенції. Дійсно, це стало звичайною практикою, особливо під час пандемії в низці держав-членів Ради Європи, і ця практика застосовується й надалі.

Під час пандемії COVID-19 держави застосовували різні підходи до питання дистанційної участі суддів. У Німеччині судові розгляди в режимі онлайн як і раніше передбачають обов'язкову присутність суддів у приміщенні суду під час слухань у режимі онлайн. В інших країнах, таких як Ірландія, Великобританія та Австралія, наскільки ми розуміємо, судді могли вести розгляд без обов'язкової присутності в приміщеннях суду. У деяких випадках досягався компроміс. Наприклад, у Міжнародному суді слухання проводилося за фізичної присутності в приміщенні суду голови і деяких суддів і за фізичної відсутності інших. Іншим варіантом була присутність суддів в одній і тій самій будівлі суду, але в різних спеціально відведених приміщеннях²².

²⁰ Прецедентне право ЄСПЛ передбачає, що Конвенція повинна тлумачитися й застосовуватися як «живий інструмент» («Тайрер проти Сполученого Королівства» (Tyger v. United Kingdom), 1978 р., §31). Проте суть у тому, що відповідне право загалом не може бути обмежене. Зокрема, «використання ІТ не повинно зменшувати процесуальні гарантії для тих, хто не має доступу до нових технологій. Держави повинні забезпечити, щоб сторонам, які не мають такого доступу, надавалася конкретна відповідна допомога. Див. також: Консультативна рада європейських суддів, висновок № 14 КРЄС щодо правосуддя та інформаційних технологій (ІТ), прийнятий КРЄС на її 12-му пленарному засіданні (Страсбург, 07–09 листопада 2011 р.), <https://rm.coe.int/168074816b>.

²¹ З точки зору українського законодавства, виділена для проведення судового засідання фізична зала суду так само може бути визнана місцем для проведення слухання, навіть якщо всі учасники під'єднані дистанційно.

²² На багато таких рішень також вплинула технічна доступність рішень і наявні традиції цієї держави. На Гаваях, наприклад, ще до пандемії судді виконували певну частину обов'язків з віддалених місць просто тому, що

Є ще одна можливість, яку тут відкриває законопроект. Дистанційна участь суддів і секретарів суду може підвищувати мобільність системи правосуддя. Це даватиме можливість більш рівномірно розподіляти справи між суддями під час війни в умовах надзвичайного стану незалежно від географічного положення. До того ж, це може бути більш економічно ефективним для держави, оскільки для розгляду справи у приміщенні суду може бути потрібно менше фізичного простору. Також дистанційні слухання можуть організовуватися без залучення деяких співробітників суду, які відсутні під час війни.

При цьому слід зазначити, що після того, як усі учасники судового розгляду дали онлайн-пояснення, немає необхідності тримати всіх учасників онлайн в очікуванні рішення суду. Складання рішення потребує значних зусиль і іноді займає години, адже рішення має бути якісним та мотивованим. Крім того, судді можуть призначити інші судові розгляди на той же день. Тому з метою оптимізації розгляду справ та з метою забезпечення якості прийнятих рішень доцільно передбачити право суду на перехід до письмової процедури (письмового провадження) для оцінки доказів та прийняття рішення.

Гарантії

і) Дистанційна участь суддів та секретарів судів

Питання про дистанційну (і якщо так, то звідки) або фізичну участь судді в судовому розгляді є не менш політичним, ніж юридичним.

З одного боку, фізична присутність суддів у судах має певні практичні та неюридичні переваги. Наприклад, це може зміцнювати репутацію судової системи. І навпаки, ширше використання засобів відеозв'язку може ускладнювати для суддів як втілення, так і підтримку авторитету суду. Тому дистанційна участь накладає на суддів додатковий тягар, що вимагає більших зусиль для компенсації відсутності у фізичному приміщенні суду. У зв'язку з цим вкрай бажаною є розробка Практичного посібника. Стосовно дистанційної участі суддів і секретарів судів у судових засіданнях, то деякі фундаментальні завдання суду, такі як моніторинг поведінки учасників, спосіб приведення до присяги учасників, здійснення контролю за судовим провадженням, забезпечення справедливого судового розгляду, сприяння даванню свідчень свідками й передача та демонстрація спільних цінностей, вже трансформуються під час застосування відеозв'язку і вимагають особливого розгляду²³. У деяких випадках певні

вони жили на різних островах. Фінляндія прийняла практику дистанційних слухань через великі відстані й розпороченість населення.

²³ Крешимір Камбер (секретар Європейського суду з прав людини) говорить про те, як онлайн провадження впливають на «ритуал слухань у залі суду», згідно з яким «сторони переносяться в світ відправлення правосуддя, який просторово визначається залом суду. У цьому сенсі приміщення суду є певним просторовим втіленням правосуддя». Автор застерігає, що онлайн слухання можуть мати більший вплив на «загальний соціальний порядок та сприйняття правосуддя громадськістю». Див. також: Крешимір Камбер, *Право на справедливе онлайн слухання*, 22 (2) Огляд законодавства про права людини (2022). Хоча це написано як більш загальне сприйняття онлайн слухань, ідея відокремлення судді від основних «засад» фізичної присутності в приміщенні суду може торкнутися цього «чутливого» моменту.

місця для дистанційного під'єднання можуть поліпшувати безпеку з'єднань, внаслідок чого безпечні місця можуть бути альтернативою приватним з'єднанням.

З іншого боку, застосування додаткового чинника, який полягає у дистанційній участі судді та секретаря суду з-за меж приміщення суду, істотно не змінює цю оцінку з точки зору Конвенції. Причини, з яких судді та інші особи можуть бажати брати участь дистанційно з розосереджених приватних місць під час війни, добре зрозумілі. Такі міркування призводять до схвалення дистанційної участі суддів під час воєнного стану і пізнішого її перегляду. Залежно від оцінки політики й факторів безпеки, як альтернативу дистанційній участі суддів також можна розглянути такі варіанти:

- **Практичний посібник** – якщо це сумісно з безпекою суддів і учасників, слід розробити Практичний посібник щодо розміщення судді/ колегії у будівлі суду, якщо дозволяють обставини.
- **Безпечні місця/ альтернативні суди** — як пропонується в статті 195.1 КАСУ, якщо робота суду може становити небезпеку для суддів, персоналу суду або сторін, як альтернатива приміщенням суду можуть бути передбачені «безпечні місця для безпечного зв'язку». Такі місця, як відділ поліції, адміністративні державні установи й інші заздалегідь визначені/ перелічені місця можуть приймати або все судові засідання, або суддю. Використання приміщень державних установ може допомогти як гарантувати захист, так і допомогти в ідентифікації сторін, і навіть потенційно може допомогти під'єднанню до електронної системи суду. Якщо такий варіант буде реалізований, можна скласти перелік таких безпечних місць за умови, що ними керують співробітники суду, і що там гарантується безпечно/ публічне з'єднання.

Віддалений доступ суддів і секретарів. Повинні бути передбачені технічні засоби, щоб уникнути того, що судді/ співробітники суду зможуть під'єднатися за допомогою власних засобів. У разі, якщо суддя або секретар не під'єднуються з приміщення суду/ безпечних місць, у Практичному посібнику має бути передбачена віртуальна зала суду для їх під'єднання, контроль якого здійснюватимуть суддя або співробітники суду. Обговорення під час колегіального розгляду справи можуть відбуватися або у фізичному, або у віртуальному залі засідань, або шляхом поширення чернеток у письмовій формі, або у певній комбінації цих способів.

ii) Дистанційна участь свідків та експертів

Як зазначено в Керівних принципах СЕРЕJ щодо відеоконференцзв'язку, гарантії, необхідні для дистанційного заслуховування свідків і експертів, передбачають приділення особливої уваги відповідним практичним механізмам для забезпечення цілісності віддалених слухань

і уникнення тиску чи впливу на свідків або експертів під час таких слухань.²⁴ До того ж, у межах, дозволених національною правовою системою, допит свідків та експертів під час дистанційного судового розгляду має проводитися в порядку, максимально наближеному до практики їх допиту в разі присутності в залі засідання суду²⁵. Також стосовно права на ефективну участь під час прийняття рішення про проведення дистанційного слухання та його практичні аспекти суд має враховувати обставини та труднощі осіб, які перебувають у вразливому становищі, як-от діти, мігранти або особи з інвалідністю²⁶. Правові та процесуальні вимоги щодо участі свідків та експертів у дистанційних судових слуханнях можуть бути додатково адаптовані до онлайн-середовища. Наприклад, будь-яке необхідне зобов'язання/присяга/визнання відповідальності експерта чи свідка може бути оформлене у вигляді електронного документа та завантажено до матеріалів справи. Експерт може підписати такий документ використовуючи власний електронний підпис. Свідок, який не має електронного підпису, може підписати письмовий варіант документа. Потім його можна відсканувати та завантажити до матеріалів справи за підписом уповноваженої особи (секретаря суду, державного службовця, адвоката). Такі рішення не викликають жодних проблем з правами людини на принциповому рівні, припускаючи, що суд так чи інакше забезпечить дотримання процесуальних вимог, наприклад, відхиливши докази, якщо згодом необхідні документи не будуть представлені.

Ці практичні міркування не потребують внесення змін до законопроекту, але можуть бути відображені у Практичному посібнику. Такий документ може відповідати Керівним принципам щодо електронних доказів у цивільних та адміністративних провадженнях, які передбачають конкретні вимоги до усних свідчень, отриманих за допомогою віддаленого зв'язку²⁷.

iii) Запис слухань

Відповідно до Керівних принципів СЕРЕJ публічність дистанційного слухання можна забезпечити, наприклад, дозволивши громадськості приєднатися до дистанційного слухання в реальному часі або оприлюднивши його записи на вебсайті суду²⁸. У такий спосіб законопроект має потенціал до підвищення прозорості та моніторингу слухань.

iv) Впровадження Керівних принципів СЕРЕJ

²⁴ Пункт 15 Керівних принципів СЕРЕJ.

²⁵ Пункт 14 Керівних принципів СЕРЕJ.

²⁶ Пункт 8 Керівних принципів СЕРЕJ.

²⁷ Наприклад, ці керівні принципи вимагають приділення уваги процесу, за допомогою якого надаються дистанційні свідчення. Важливо забезпечити, щоб технологія, яка використовується, давала змогу ставити запитання під час надання свідком свідчень (якщо це передбачено правилами процедури), особливо якщо свідчення мають фундаментальне значення для вирішення справи.

²⁸ Пункт 12 Керівних принципів СЕРЕJ.

Багато з питань, які регулюються законопроектом, пов'язані з необхідністю дотримання конкретних вимог, які містяться у відповідних керівних принципах, таких як Керівні принципи СЕРЕJ. З іншого боку, деякі питання, які представлені в Керівних принципах, не розроблені в законопроекті, такі як захист осіб, що перебувають у вразливому становищі. Впровадження принципів, викладених у цих Керівних принципах, може мати вирішальне значення для вирішення питання про сумісність пропонованих поправок зі стандартами й принципами в галузі прав людини. Іншими словами, це законодавство має бути доповнено прийняттям відповідного Практичного посібника. Наприклад, у випадках, коли КАСУ дозволяє проводити дистанційні слухання, вони мають проводитися відповідно до Керівних принципів СЕРЕJ. Хоча ми не можемо очікувати, що всі керівні принципи будуть повністю занесені до законопроекту (не кажучи вже про кожну з відповідних статей), ми рекомендуємо, щоб Україна створила (затвердила) посібник, який ґрунтуватиметься на Керівних принципах СЕРЕJ і буде адаптований до поточних потреб²⁹. Варто відзначити, що у межах того ж самого проекту співпраці СЕРЕJ, Верховний Суд, Вища рада правосуддя та Рада суддів України спільно розроблять Практичний посібник щодо дистанційних судових слухань у контексті війни, що триває, на підставі Керівних принципів СЕРЕJ щодо використання відеоконференцз'язку під час судових розглядів. Практичний посібник покликаний дати відповіді на конкретні запитання, які можуть виникати у юристів-практиків під час організації проведення судових розглядів онлайн у цивільному, кримінальному або адміністративному судочинстві з питань, що стосуються дотримання права на справедливий судовий розгляд, а також технічних і організаційних вимог, таких як необхідність створення безпечних нарадчих кімнат для суддів. Відповідно, у всіх випадках, коли правовим актом (наприклад, КАСУ) дозволено проведення дистанційних судових слухань, такі слухання будуть проводитися відповідно до цього Практичного посібника.

5. Письмова процедура

Пропозиція органів державної влади

Законопроект розширює сферу застосування письмових проваджень у судах усіх юрисдикцій (статті 194 КАСУ, 211 ЦПК, 8 ГПК, 196 ГПК; а в разі апеляційної процедури — статті 311–312 КАСУ, 368–369 ЦПК, 270–271 ГПК; додатково, у разі процедури припинення дії статті 345 КАСУ і статті 301 ГПК). Законопроект визначає письмове провадження як судовий розгляд справи,

²⁹ Існує величезний отриманий під час пандемії COVID-19 досвід держав у сфері дистанційних слухань, що вивчає різні аспекти дистанційного розгляду та його вплив на проблему справедливого судового розгляду, який може бути використаний для підготовки такого Практичного керівництва. Для підготовки Практичного керівництва може використовуватися також низка передових заходів — див. також Обрані національні передові заходи в галузі відеоконференцз'язку під час судових розглядів СЕРЕJ — Доповнення до Керівних принципів СЕРЕJ щодо використання відеоконференцз'язку під час судових розглядів, а також Практичні рекомендації щодо дистанційного суддівства в Центральній і Східній Європі, Інститут CEELI, серпень 2021 року.

який здійснюється судом першої, апеляційної чи касаційної інстанції без виклику учасників справи та без проведення судового засідання на підставі наявних у суду матеріалів (статті 7 ЦПК і 8 ГПК). Законопроектом стороні надається можливість клопотати про проведення судового засідання за допомогою засобів відеоконференцзв'язку або в приміщенні суду. У Пояснювальній записці до законопроекту вказано, що письмове провадження посилює безпекову складову судового розгляду для всіх його учасників (суддів, співробітників суду, сторін у справі та інших учасників).

Загальна сумісність із Конвенцією

На нашу думку, розширене застосування письмового провадження є одним з проблемних аспектів законопроекту в контексті положень статті 6 Конвенції і потребує аналізу з точки зору ефективної участі в судовому розгляді та громадського контролю. Законопроект не визначає підстав для прийняття судом такого рішення і не проводить відмінності між розглядами. До того ж, у деяких із запропонованих поправок навіть суд позбавляється права вирішувати, чи застосовувати йому письмову процедуру: навіть якщо суд хоче провести судові засідання, він не може цього зробити, оскільки письмова процедура є обов'язковою. Також деякі з запропонованих поправок є нечіткими або надлишковими з огляду на положення відповідних чинних на поточний момент кодексів.

Багато договірних сторін (держав) Конвенції допускають письмову процедуру для чітко визначених сфер вирішення спорів, але не як загальний підхід, який заміняє усне слухання в межах усієї системи правосуддя. Письмові процедури можуть бути прийнятними на адміністративному рівні або за згодою, але якщо їх прийняти як системний підхід на судовому рівні, вони підриватимуть положення статті 6.

Право на публічний судовий розгляд захищає сторони від таємного відправлення правосуддя без громадського контролю. Це право захищає сторони від довільних судових рішень³⁰. Ми вважаємо, що заміна слухань письмовою процедурою призводить до втрати або зменшення можливостей для виявлення порушень і внесення коригувань. Надане стороні законопроектом право клопотати про проведення судового засідання за допомогою засобів відеоконференцзв'язку або в приміщенні суду знижує такий ризик, але не повністю³¹.

³⁰ ЄСПЛ встановлює істинне «право бути присутнім у приміщенні суду», яке «вважається однією з істотних вимог статті 6» («Гермі проти Італії» (Hermi v. Italy) [GC], §§58–59; «Сейдович проти Італії» (Sejdovic v. Italy) [GC], §§81 і 84; «Арпс проти Хорватії» (Arps v. Croatia), §28). Якщо немає виняткових обставин, що виправдовують відмову від слухання (див. стислий виклад судової практики у справі «Рамос Нуньєс де Карвалью і Са проти Португалії» (Ramos Nunes de Carvalho e Sá v. Portugal) [GC], 2018 р., §190), право на публічний судовий розгляд відповідно до положень пункту 1 статті 6 передбачає право на усне слухання щонайменше на одному рівні юрисдикції («Фішер проти Австрії» (Fischer v. Austria), 1995 р., §44; «Саломонссон проти Швеції» (Salomonsson v. Sweden), 2002 р., §36).

³¹ У справі «Вілхо Ескелінен та ін. проти Фінляндії» (Vilho Eskelinen and Others v. Finland) [GC], 2007 р., §74, суд не знайшов порушення положень пункту 1 статті 6 Конвенції через відсутність слухання. Він надав великого значення тому факту, що позивачі змогли клопотати про проведення судового засідання, хоча рішення про необхідність проведення судового засідання приймалося судами; що суди навели причини для відмови від

До того ж, відкритість розгляду слугує не лише інтересам сторін, але й суспільним інтересам, а саме інформує громадськість про розгляд і забезпечує громадський контроль такого розгляду³². Оскільки письмова процедура може обмежуватися певними технічними областями, адміністративним розглядом, застосовуватися лише на апеляційному рівні або за згодою, експерти вважають, що загалом це може відповідати положенням статті 6 Конвенції.

Відсутність слухання у суді другої або третьої інстанції може виправдовуватися особливостями відповідного розгляду за умови, що слухання проводилося в суді першої інстанції³³. Тож розгляд із правом на оскарження і розгляд, що стосується лише питань права, на відміну від питань факту, можуть відповідати вимогам статті 6 Конвенції, навіть якщо позивач не мав можливості бути особисто заслуханим апеляційним або касаційним судом³⁴. Тому особливу увагу необхідно приділити особливостям судочинства у вищих судах України.

До того ж, слід зазначити деякі відмінності між адміністративними, цивільними та господарськими (комерційними) судовими процедурами. Наприклад, в адміністративному судочинстві усне слухання в компетентному органі є обов'язковим лише в певних випадках, і більше уваги приділяється добре вивченому праву на активну участь у розгляді на будь-якій його стадії. Така участь не потребує усних слухань, але дає можливість висловити думку сторони за матеріалами справи, включно з зібраними доказами й клопотаннями, поданими іншою стороною³⁵. Чинне українське законодавство вже надає таку можливість сторонам, і такі заходи можуть додатково підкріплюватися особливим режимом під час війни.

Проте, оскільки пропозиція про письмову процедуру є більш загальною за своїм характером, це пропонуване розширення застосування письмової процедури може бути виправдане у воєнний час лише на підставі статті 15 Конвенції («Відступ від зобов'язань під час надзвичайної ситуації»).

Така процедура має певні переваги особливо в умовах воєнного часу, оскільки письмову процедуру легше провести в розумний строк³⁶, а також вона відповідає одному з компонентів права на справедливий суд, який полягає в уникненні затримок У цій частині письмова процедура, якщо вона проводиться прозоро, має переваги. Згідно з практикою ЄСПЛ, вирішення проблеми затримки судових розглядів вимагає від держав ужиття низки

проведення судового засідання; і що позивачі мали багато можливостей викласти свою точку зору в письмовому вигляді і прокоментувати подання іншої сторони (там само).

³² Роблячи відправлення правосуддя відкритим, публічним судовий розгляд сприяє досягненню мети положень пункту 1 статті 6 Конвенції, а саме справедливого суду («Малгус проти Чеської Республіки» (Malhous v. the Czech Republic) [GC], 2001 p., §§55–56). Як справедливо зауважив лорд головний суддя Г'юарт, «правосуддя повинно не лише відправлятися, його відправлення має бути очевидним і безсумнівним» («Р. проти суддів Суссекса» (R v Sussex justices) [1924 p.] 1 KB 256).

³³ «Гельмерс проти Швеції» (Helmerts v. Sweden), 1991 p., §36.

³⁴ «Міллер проти Швеції» (Miller v. Sweden), 2005 p., §30.

³⁵ «Вілхо Ескелінен та ін. проти Фінляндії» [GC], 2007 p., §74.

³⁶ Вимагаючи розгляду справ упродовж «розумного строку», ЄСПЛ підкреслює важливість відправлення правосуддя без затримок, які можуть ставити під загрозу його ефективність і довіру до нього («Г. проти Франції» (H. v. France), 1989 p., §58; «Катте Кліче де ла Гранж проти Італії» (Katte Klitsche de la Grange v. Italy), 1994 p., §61).

законодавчих, організаційних, бюджетних та інших заходів³⁷. Не має жодних сумнівів у тому, що законопроект слугує цій меті. Те саме стосується й інших рішень, окрім письмової процедури, передбачених законопроектом для воєнного часу, таких як запровадження конкретних строків розгляду справ.

На закінчення зазначається, в короткостроковій перспективі, через війну, письмова процедура може бути потрібною. Проте у довгостроковій перспективі такий надзвичайний захід повинен обмежуватися конкретними ситуаціями, які відповідали б положенням статті 6 без жодних відступів.

Гарантії

Експерти пропонують зробити положення про письмову процедуру максимально гнучкими для забезпечення функціонування нормальних судових процесів. Наприклад, суд зазвичай може застосовувати онлайн (дистанційні) слухання (за можливості), замість того, щоб обрати повністю письмову процедуру, окрім випадків, коли сторони відмовляються від такого варіанту.

Ми також пропонуємо, щоб упродовж певного періоду (можливо, шести місяців), після того як законодавство буде розроблене та введене в дію, була проведена переоцінка, включно з отриманим досвідом його застосування. Це має бути ключовою вимогою, щоб переконатися, що законодавство не зайшло занадто далеко. Переоцінка у таких випадках надзвичайного регулювання вкрай необхідна для забезпечення справедливості процедури. Ми пропонуємо, щоб такий перегляд якісно охоплював дію законодавства загалом, а не тільки елементи письмової процедури.

³⁷ «Рутковські та ін. проти Польщі» (Rutkowski and Others v. Poland), 2015 р., §128.

V. ПОСТАТЕЙНІ КОМЕНТАРІ

Коментарі експертів CEPEJ до проекту Закону про внесення змін до Кодексу адміністративного судочинства України, Цивільного процесуального кодексу України та Господарського процесуального кодексу України (щодо здійснення судочинства в умовах воєнного чи надзвичайного стану)

Зміст положення (норми) чинного акту законодавства	Оригінал Зміст відповідного положення (норми) проекту Закону 7316 Зміст відповідного положення (норми) проекту акту ВЕРХОВНОГО СУДУ (версія ВС) ОБІДВІ ВЕРСІЇ	Коментарі експертів
Кодекс адміністративного судочинства України		
Відсутня	Стаття 10¹. Особливості режиму роботи судів та суддів в умовах воєнного чи надзвичайного стану У місцевостях у яких введено воєнний чи надзвичайний стан, для забезпечення безпеки учасників судового процесу, суддів та працівників апарату суду, голова суду або особа, яка	• Див. загальні коментарі під заголовком «Обсяг відступу від норм мирного часу». • Ми відзначаємо, що більшість пропонованих поправок у проектах застосовні в умовах надзвичайного/ воєнного стану, незалежно від прийняття конкретним

виконує його обов'язки, може визначити особливий режим роботи суду відповідно до рекомендацій встановлених Радою суддів України, про що невідкладно протягом доби повідомити Верховний Суд, Раду суддів України та Державну судову адміністрацію України. Текст рішення про особливий режим роботи суду підлягає розміщенню на веб-сайті суду.

судом рішення про «особливий режим». Слід визначити точне застосування кожного з положень.

- Окрім повідомлення, ми рекомендуємо, щоб Рада суддів (або Верховний Суд, якщо на нашу думку так буде краще) мала можливість втрутитися як щодо рішення про введення «особливого режиму», так і щодо його змісту. Нагляд з боку Ради суддів може забезпечити впевненість у тому, що особливий режим забезпечує необхідний захист прав сторін справи, а також сприяти певній уніфікованості «особливих режимів» у різних судах.

У цьому положенні також не розглядається питання припинення дії особливого режиму, і ми запропонували передбачити це нижче.

- Відповідно, ми рекомендуємо змінити формулювання цього положення в такий спосіб:

10¹(1). У місцевостях, де введено воєнний стан або надзвичайний стан, у межах юрисдикції суду або будь-якої частини цієї юрисдикції, з метою забезпечення безпеки учасників судового розгляду, суддів і персоналу суду та (або) у зв'язку з практичною неможливістю проведення судового розгляду у звичайний спосіб, голова суду або особа, яка виконує обов'язки голови, може визначити

		особливий режим роботи суду відповідно до рекомендацій Ради суддів України, за умови, що, на думку відповідного голови, такий особливий режим буде обґрунтованим і пропорційним механізмом уникнення ризику безпеки таких учасників, суддів або персоналу суду, який виникає у разі застосування звичайної методології, і невідкладно, впродовж 24 годин, повідомити про це Верховний Суд, Раду суддів України та Державну судову адміністрацію України. Текст рішення про особливий режим роботи суду підлягає розміщенню на веб-сайті суду. (2) Рада суддів може переглянути рішення про визначення особливого режиму і, заслухавши думку голови суду, вимагати внесення змін до особливого режиму або скасування рішення. (3) Дія особливого режиму, прийнятого відповідно до положень пункту 10¹(1), буде відразу ж припинена рішенням голови суду, щойно він або вона дійде висновку, що судовий розгляд може бути проведений у звичайному режимі. Про таке рішення буде повідомлено, як зазначено в пункті 10¹ (1). (4) Дія рішення, що визначає особливий режим, припиняється через 90 днів після закінчення надзвичайного або воєнного стану в місцевості, що підпадає під

		юрисдикцію відповідного суду, або в будь-якій її частині.
Стаття 31. Визначення складу суду 1. Визначення судді, а в разі колегіального розгляду - судді-доповідача для розгляду конкретної справи здійснюється Єдиною судовою інформаційно-телекомунікаційною системою під час реєстрації документів, зазначених в частині другій статті 18 цього Кодексу, а також в інших випадках визначення складу суду на будь-якій стадії судового процесу, з урахуванням спеціалізації та рівномірного навантаження для кожного судді, за принципом випадковості та в хронологічному порядку надходження справ. 2. Справа, розгляд якої відповідно до цього Кодексу здійснюється колегією суддів в обов'язковому порядку, розглядається постійною колегією суддів відповідного суду, до складу якої входить визначений Єдиною судовою інформаційно-телекомунікаційною системою суддя-доповідач. 2¹. Відсутня 3. Персональний склад постійних колегій суддів визначається зборами суддів відповідного суду. 4. До складу об'єднаної палати входять по два судді, які обираються зборами суддів	Стаття 31. Визначення складу суду ... 2¹. В умовах воєнного чи надзвичайного стану, у разі неможливості застосування автоматизованого визначення складу суду більше 24 годин, суддя, склад суду для розгляду конкретної справи, у тому числі суддя-доповідач, визначається керівником апарату (секретаріату) відповідного суду або особою, яка виконує його обов'язки, у порядку черговості і з забезпеченням рівномірного навантаження на суддів. ... 16. Результати автоматизованого розподілу (повторного розподілу) справи, а також розподілу, передбаченого частиною 2-1 цієї статті, оформлюються протоколом.	• Якщо ми правильно розуміємо розгляд, необхідно регулювати не лише призначення суддів, а й реєстрацію справи вручну. • Ми пропонуємо роз'яснити, що це положення не є постійним, а застосовується лише в той чи інший час, коли необхідно зробити вибір, коли існує надзвичайний або воєнний стан, тому це положення діятиме лише впродовж періоду дії такої обставини. • Відповідно, положення може бути сформульоване в такий спосіб: Ст. 31.2¹ В умовах воєнного чи надзвичайного стану у разі неможливості застосування автоматизованого визначення складу суду більше 24 годин, реєстрація справи здійснюється, а склад суду для розгляду певної справи, у тому числі суддя-доповідач, визначається керівником апарату (секретаріату) відповідного суду або особою, яка виконує його обов'язки, у порядку черговості і з забезпеченням рівномірного навантаження на суддів. Дія зазначеної вище процедури припиняється через 90 днів після закінчення надзвичайного або воєнного

Касаційного адміністративного суду, зі складу кожної із судових палат Касаційного адміністративного суду та голова Касаційного адміністративного суду.

5. Якщо справа має розглядатися колегією у складі більше трьох суддів, до складу такої колегії входять судді зі складу постійної колегії суддів, до складу якої входить визначений Єдиною судовою інформаційно-телекомунікаційною системою суддя-доповідач, та судді, додатково визначені Єдиною судовою інформаційно-телекомунікаційною системою.

6. Якщо справа у Верховному Суді має розглядатися колегіально у складі відповідної палати - головуючим на засіданнях палати є суддя-доповідач, визначений Єдиною судовою інформаційно-телекомунікаційною системою при первісному розподілі справ.

7. Якщо справа має розглядатися суддею одноособово, але цим Кодексом передбачена можливість колегіального розгляду такої справи і про це прийнято відповідне рішення, така справа розглядається в суді першої інстанції - колегією суддів, до складу якої включається суддя, визначений Єдиною судовою інформаційно-телекомунікаційною системою при автоматизованому розподілі справ, та два судді, додатково визначених Єдиною судовою інформаційно-телекомунікаційною системою після прийняття рішення про колегіальний

стану в місцевості, що підпадає під юрисдикцію відповідного суду, або в будь-якій її частині.

розгляд справи.

8. У випадку, передбаченому частиною сьомою цієї статті, суддею-доповідачем та головуючим суддею в колегії є суддя, визначений Єдиною судовою інформаційно-телекомунікаційною системою при автоматизованому розподілі справ.

9. Невирішені судові справи за вмотивованим розпорядженням керівника апарату суду, що додається до матеріалів справи, передаються для повторного автоматизованого розподілу справ виключно у разі, коли суддя (якщо справа розглядається одноособово) або суддя-доповідач із складу колегії суддів (якщо справа розглядається колегіально) у визначених законом випадках не може продовжувати розгляд справи більше чотирнадцяти днів, що може перешкодити розгляду справи у строки, встановлені цим Кодексом.

10. Для кожної постійної колегії суддів збори суддів відповідного суду визначають резервних суддів строком на один рік.

Якщо зі складу колегії суддів не може продовжувати розгляд справи суддя, який не є суддею-доповідачем у такій справі, що може перешкодити розгляду справи у строки, встановлені цим Кодексом, заміна такого судді з ініціативи судді-доповідача за вмотивованим

розпорядженням керівника апарату суду здійснюється Єдиною судовою інформаційно-телекомунікаційною системою з числа резервних суддів.

11. Якщо замінити суддю, що вибув, з числа резервних суддів неможливо, його заміна здійснюється Єдиною судовою інформаційно-телекомунікаційною системою у порядку, визначеному частиною першою цієї статті.

Суддя, визначений на заміну вибулого судді, розглядає у складі колегії суддів усі неvirішені справи, які розглядає така колегія суддів, та які у зв'язку з відсутністю вибулого судді неможливо розглянути в строки, встановлені цим Кодексом.

12. Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система не застосовується для визначення судді (складу колегії суддів, якщо справа розглядається колегіально) для розгляду конкретної справи виключно у разі настання обставин, які об'єктивно унеможливили її функціонування та тривають понад п'ять робочих днів.

13. справа, розгляд якої розпочато одним суддею чи колегією суддів, повинна бути розглянута цим самим суддею чи колегією суддів, за винятком випадків, які унеможливають участь судді у розгляді справи, та інших випадків, визначених цим Кодексом.

14. У разі зміни складу суду на стадії підготовчого провадження розгляд справи починається спочатку, за винятком випадків, передбачених цим Кодексом.

У разі зміни складу суду на стадії розгляду справи по суті суд повторно розпочинає розгляд справи по суті, крім випадку, коли суд ухвалить рішення про повторне проведення підготовчого провадження.

15. Розгляд заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами здійснюється тим самим складом суду, який ухвалив рішення, що переглядається, якщо справа розглядалася суддею одноособово або у складі колегії суддів. Якщо такий склад суду сформувати неможливо, суддя або колегія суддів для розгляду заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами визначається в порядку, встановленому частиною першою цієї статті.

Розгляд заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами здійснюється палатою, об'єднаною палатою або Великою Палатою, якщо рішення, що переглядається, ухвалено відповідно палатою, об'єднаною палатою або Великою Палатою.

16. Результати автоматизованого розподілу (повторного розподілу) справи оформлюються протоколом.

17. Протокол має містити такі відомості: 1) дата, час початку та закінчення автоматизованого розподілу; 2) номер судової справи, категорія та коефіцієнт її складності, ім'я (найменування) учасників справи; 3) інформація про визначення списку суддів для участі (підстави, за яких судді не беруть участі) в автоматизованому розподілі; інформація про визначення судді, судді-доповідача; 4) підстави здійснення автоматизованого розподілу (повторного автоматизованого розподілу); 5) прізвище, ініціали та посада уповноваженої особи апарату суду, відповідальної за здійснення автоматизованого розподілу судових справ. 18. Копія такого протоколу в електронній чи паперовій формі підписується уповноваженими особами апарату суду та видається (надсилається) заінтересованій особі не пізніше наступного дня після подання до суду відповідної заяви. 19. Особливості розподілу судових справ встановлюються Положенням про Єдину судову інформаційно-телекомунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів).		

Стаття 33. Здійснення адміністративного судочинства колегією суддів 1. Адміністративні справи, предметом оскарження в яких є рішення, дії чи бездіяльність Кабінету Міністрів України, крім випадку, встановленого частиною четвертою статті 22 цього Кодексу, Національного банку України, окружної виборчої комісії (окружної комісії з референдуму), розглядаються і вирішуються в адміністративному суді першої інстанції колегією у складі трьох суддів. 2. Будь-яку справу, що відноситься до юрисдикції суду першої інстанції, залежно від категорії і складності справи, може бути розглянуто колегіально у складі трьох суддів, крім справ, які розглядаються в порядку спрощеного позовного провадження. Питання про призначення колегіального розгляду вирішується до закінчення підготовчого засідання у справі (до початку розгляду справи, якщо підготовче засідання не проводиться) суддею, який розглядає справу, за власною ініціативою або за клопотанням учасника справи, про що постановляється відповідна ухвала. 3. Перегляд судових рішень в адміністративних справах в апеляційному порядку здійснюється колегією у складі трьох суддів. 4. Перегляд судових рішень в адміністративних справах у касаційному	Стаття 33. Здійснення адміністративного судочинства колегією суддів ... 10. Засідання палати в суді касаційної інстанції вважається правомочним за умови участі у ньому більше половини її складу. 11. Засідання об'єднаної палати, Великої Палати вважається правомочним, якщо у ньому бере участь не менше ніж дві третини її складу.	• Див. загальні коментарі до розділу «Правосуддя в режимі онлайн — Дистанційна участь суддів та секретарів судів». • Ми відзначаємо, що мета зміни формулювання (щонайменше в англійському перекладі) з «бути присутнім» на «брати участь» полягає в тому, щоб посприяти проведенню онлайн слухань, хоча, якщо онлайн слухання допустимі, то фраза «бути присутнім» може передбачати дистанційну участь. • Тому ця зміна має лише уточнювальний характер і сприяє уникненню неоднозначностей. Жодні додаткові зміни не пропонується.

порядку здійснюється колегією у складі трьох або більшої непарної кількості суддів.

5. Адміністративні справи, підсудні апеляційним адміністративним судам як судам першої інстанції, розглядаються і вирішуються колегією у складі трьох суддів.

6. Адміністративні справи, підсудні Верховному Суду як суду першої інстанції, розглядаються і вирішуються колегією у складі не менше трьох суддів.

7. Перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами здійснюється судом у такому самому кількісному складі, в якому ці рішення були ухвалені (одноособово або колегіально).

8. Незалежно від того, у якому складі розглядалася справа, перегляд судових рішень за виключними обставинами з підстав, визначених пунктами 1, 2 частини п'ятої статті 361 цього Кодексу, здійснюється колегією у складі трьох або більшої непарної кількості суддів, а з підстав, визначених пунктом 3 частини п'ятої статті 361 цього Кодексу, - Великою Палатою Верховного Суду.

9. У визначених цим Кодексом випадках перегляд судових рішень судом касаційної інстанції здійснюється судовою палатою Касаційного адміністративного суду (палатою), об'єднаною палатою Касаційного

адміністративного суду (об'єднаною палатою) або Великою Палатою Верховного Суду (Великою Палатою). 10. Засідання палати в суді касаційної інстанції вважається правомочним за умови присутності на ньому більше половини її складу. 11. Засідання об'єднаної палати, Великої Палати вважається правомочним, якщо на ньому присутні не менше ніж дві третини її складу. 12. Питання про розгляд справи колегією у складі більше трьох суддів вирішується, враховуючи категорію і складність справи, колегією суддів, визначеною в порядку, встановленому частиною другою статті 31 цього Кодексу, до початку розгляду справи, про що постановляється відповідна ухвала.		
Стаття 63. Секретар судового засідання 1. Секретар судового засідання: 1) здійснює судові виклики і повідомлення; 2) перевіряє, хто з учасників судового процесу з'явився в судове засідання, хто з учасників судового процесу бере участь в судовому засіданні в режимі відеоконференції, і доповідає про це головуючому; 3) забезпечує контроль за повним фіксуванням судового засідання технічними	Стаття 63. Секретар судового засідання 2. Під час дії воєнного чи надзвичайного стану*, будь-який працівник апарату суду може, за розпорядженням керівника апарату (секретаріату) суду чи особи, яка виконує його обов'язки, працівник апарату суду, який має вищу освіту за спеціальністю «Право» або «Правоохоронна діяльність» з освітньо-кваліфікаційним рівнем не нижче молодшого спеціаліста, за відсутності секретаря судового засідання, здійснювати його повноваження. Під час здійснення таких повноважень відповідному працівнику апарату суду може бути заявлено відвід з підстав, визначених цим Кодексом для	• Див. загальні коментарі в розділі «Обсяг відступу від норм мирного часу» • Враховуючи повноваження, що надаються секретаріату під час воєнного стану (наприклад, у статті 31), ми вважаємо за краще прийняти версію ВС, що передбачає вимогу юридичної освіти.

засобами і проведення судового засідання в режимі відеоконференції; 4) забезпечує ведення протоколу судового засідання; 5) забезпечує оформлення матеріалів адміністративної справи; 6) виконує інші доручення головуєчого у справі. 2. Відсутня	Відводу секретаря судового засідання.	
Відсутня	Стаття 131¹. Особливості судових викликів та повідомлень на період дії воєнного чи надзвичайного стану 1. Якщо неможливо забезпечити повідомлення учасників в порядку статей 124-130 цього Кодексу, суд викликає або повідомляє учасників справи та інших учасників судового процесу, які не мають офіційної електронної адреси, про дату, час і місце першого судового засідання у справі будь-якими можливими засобами, на всі відомі засоби комунікації (телефонограма, СМС повідомлення, електронна пошта, повідомлення у месенджерах тощо), а також через оголошення на офіційному веб-порталі судової влади України (з посиланням на веб-адресу відповідної ухвали суду в Єдиному державному реєстрі судових рішень), яке повинно бути розміщене не пізніше ніж за двадцять днів до дати відповідного судового засідання. 2. Суд викликає або повідомляє таких учасників про дату, час і місце інших судових засідань чи про вчинення відповідної процесуальної дії будь-якими можливими засобами, на всі відомі засоби комунікації (телефонограма, СМС повідомлення,	• Див. загальні коментарі в розділі «Виклики до суду та повідомлення». • Питання повідомлення має велике значення для забезпечення права сторін на справедливий судовий розгляд, але його може бути складно реалізувати у воєнний час. Тож перехід до більш гнучких засобів повідомлення є прийнятним, особливо під час надзвичайних ситуацій. Проте, хоча ми й визнаємо необхідність ефективності під час проведення розгляду, застосування юридичних презумпцій щодо повідомлень — таких як публікація на вебсайті суду — може становити проблему в цей час, наприклад, у випадках, коли особа недоступна через його/її військову службу або через відсутність телекомунікаційних послуг у місцевості, де він/ вона знаходиться.

електронна пошта, повідомлення у месенджерах тощо), а також через оголошення на офіційному веб-порталі судової влади України (з посиланням на веб-адресу відповідної ухвали суду в Єдиному державному реєстрі судових рішень), яке повинно бути розміщене не пізніше ніж за десять днів до дати відповідного судового засідання або вчинення відповідної процесуальної дії.

3. З опублікуванням такого оголошення учасник вважається повідомленим про дату, час і місце розгляду справи.

ALT 3. У випадку виклику або повідомлення учасника судового процесу в порядку частин першої, другої цієї статті, такий учасник повинен за допомогою електронної пошти (телефонограми, СМС повідомлення, повідомлення у месенджерах тощо), негайно підтвердити суду про отримання чи ознайомлення із відповідним викликом або повідомленням.

Текст такого підтвердження роздруковується, а телефонне підтвердження записується відповідним працівником апарату суду, приєднується секретарем судового засідання до справи і вважається належним повідомленням учасника судового процесу. В такому випадку виклик або повідомлення вважається врученим учаснику судового процесу з моменту надходження до суду підтвердження про отримання чи ознайомлення із викликом або повідомленням.

- Також має надаватися певне дискреційне повноваження відмовитися розглядати справу через відсутність сторони, яка могла не отримати це повідомлення з обґрунтованих причин і (чи) бути присутньою на слуханні.

- Вичерпання засобів повідомлення до того, як застосувати засіб повідомлення на вебсайті: ми відзначаємо, що стаття не вимагає «належної сумлінності» під час її впровадження. Суди можуть віддавати перевагу передбаченій законом презумпції повідомлення, що ґрунтується на положеннях пункту 3, віддаючи перевагу оголошенням на вебсайті перед іншими альтернативами. У поправці відсутня вимога, згідно з якою суд повинен вичерпати всі засоби для встановлення контакту зі стороною до того, як застосувати варіант повідомлення через оголошення на вебсайті.

За можливості встановлена законом презумпція повідомлення повинна застосовуватися лише як крайній захід, коли інші способи були застосовані та не мали успіху. Проте, якщо це буде визнано дійсно необхідним, таке повідомлення має бути достатньо публічним, щоб громадськість могла про нього дізнатися.

Ми також хочемо рекомендувати спеціальний

		доступний пошуковий застосунок, через який громадяни можуть шукати провадження щодо них. Це ще важливіше у випадку цивільних позовів, коли позов може бути поданий у багатьох судах по всій Україні. Єдина пошукова система для всіх судів і розглядів допоможе громадянам переглядати й визначати судові розгляди. • Ми рекомендуємо додати обов'язок фіксувати спроби пошуку учасників. • Також бажано дозволити відновлення розгляду, якщо рішення було винесено без відома сторони, якщо така сторона зможе надати обґрунтоване виправдання.
Стаття 171. Відкриття провадження в адміністративній справі 1. Суддя після одержання позовної заяви з'ясовує, чи: 1) подана позовна заява особою, яка має адміністративну процесуальну дієздатність; 2) має представник належні повноваження (якщо позовну заяву подано представником); 3) відповідає позовна заява вимогам, встановленим статтями 160, 161, 172 цього Кодексу; 4) належить позовну заяву розглядати за правилами адміністративного судочинства і чи подано позовну заяву з дотриманням правил підсудності; 5) позов подано у строк, установлений законом (якщо позов подано з пропуском встановленого законом строку звернення до	Стаття 171. Відкриття провадження в адміністративній справі 9. Про прийняття позовної заяви до розгляду та відкриття провадження у справі суд постановляє ухвалу, в якій зазначаються: 5) дата, час і місце підготовчого засідання, якщо справа буде розглядатися за правилами загального позовного провадження (крім періоду, коли запроваджено воєнний чи надзвичайний стан)*; 6) дата, час і місце проведення судового засідання для розгляду справи по суті, якщо справа буде розглядатися за правилами спрощеного позовного провадження з повідомленням (викликом) сторін (крім періоду, коли запроваджено воєнний чи надзвичайний стан)*;	• Див. загальні коментарі в розділі «Обсяг відступу від норм мирного часу» • Зміною створюється ситуація, за якої суд не зобов'язаний встановлювати будь-яку дату, час або місце для попередніх слухань і розгляду справи по суті під час воєнного стану. Хоча ми розуміємо, що під час війни вимоги мають бути гнучкішими, ми рекомендуємо, щоб причиною тієї чи іншої затримки було забезпечення безпеки учасників судового розгляду, суддів і персоналу суду, а також можливість сторін узяти участь у цьому розгляді. • Також рекомендуємо, щоб така затримка обмежувалася за часом максимальним періодом, який буде встановлений

суду, то чи достатньо підстав для визнання причин пропуску строку звернення до суду поважними);

6) немає інших підстав для залишення позовної заяви без руху, повернення позовної заяви або відмови у відкритті провадження в адміністративній справі, встановлених цим Кодексом.

2. Суддя відкриває провадження в адміністративній справі на підставі позовної заяви, якщо відсутні підстави для залишення позовної заяви без руху, її повернення чи відмови у відкритті провадження у справі.

3. Якщо відповідачем у позовній заяві, щодо якої відсутні підстави для залишення її без руху, повернення чи відмови у відкритті провадження у справі, вказана фізична особа, яка не є підприємцем, суддя не пізніше двох днів з дня надходження позовної заяви до суду звертається до відповідного органу реєстрації місця перебування та місця проживання особи щодо надання інформації про зареєстроване місце проживання (перебування) такої фізичної особи.

4. Інформація про місце проживання (перебування) фізичної особи має бути надана протягом трьох днів з дня отримання відповідним органом реєстрації місця проживання та перебування особи відповідного звернення суду.

5. Якщо за результатами отриманої судом інформації буде встановлено, що справа не підсудна цьому суду, суд надсилає справу за підсудністю в порядку, встановленому статтею 29 цього Кодексу.

6. Суддя з метою визначення підсудності

у положенні закону. Після закінчення такого встановленого періоду питання необхідно переглянути.

- Ми також рекомендуємо додати до проведення цих слухань альтернативу дистанційному слуханню.

може також користуватися даними Єдиного державного демографічного реєстру.

7. Якщо отримана судом інформація не дає можливості встановити зареєстроване у встановленому законом порядку місце проживання (перебування) фізичної особи, суд вирішує питання про відкриття провадження у справі. Виклик такої особи як відповідача у справі здійснюється у порядку, визначеному статтею 130 цього Кодексу.

8. Питання про відкриття провадження в адміністративній справі суддя вирішує протягом п'яти днів з дня надходження до адміністративного суду позовної заяви, заяви про усунення недоліків позовної заяви у разі залишення позовної заяви без руху, або отримання судом у порядку, визначеному частинами третьою - шостою цієї статті, інформації про місце проживання (перебування) фізичної особи.

9. Про прийняття позовної заяви до розгляду та відкриття провадження у справі суд постановляє ухвалу, в якій зазначаються:

1) найменування адміністративного суду, прізвище та ініціали судді, який відкрив провадження в адміністративній справі, номер справи;

2) найменування (для юридичних осіб) або ім'я (прізвище, ім'я та по батькові за його наявності для фізичних осіб) сторін, їх місцезнаходження (для юридичних осіб) *або місце проживання (для фізичних осіб); їхні контактні дані чи їхніх представників та родичів, які можуть отримати ухвалу поштою або електронною поштою;*

3) предмет та підстави позову;

4) за якими правилами позовного провадження (загального чи спрощеного) буде розглядатися справа;

5) дата, час і місце підготовчого засідання, якщо справа буде розглядатися за правилами загального позовного провадження;

6) дата, час і місце проведення судового засідання для розгляду справи по суті, якщо справа буде розглядатися за правилами спрощеного позовного провадження з повідомленням (викликом) сторін;

7) результат вирішення заяв і клопотань позивача, що надійшли разом із позовною заявою, якщо їх вирішення не потребує виклику (повідомлення) сторін;

8) строк для подання відповідачем відзиву на позов;

9) строки для подання відповіді на відзив та заперечення, якщо справа буде розглядатися за правилами спрощеного позовного провадження;

10. Ухвала про відкриття провадження у справі постановляється з додержанням вимог статті 126 цього Кодексу.

11. Якщо при відкритті провадження у справі було вирішено питання про залучення третіх осіб, позивач не пізніше двох днів з дня вручення копії ухвали про відкриття провадження у справі повинен направити таким третім особам копії позовної заяви з додатками, а докази такого направлення надати суду до початку підготовчого засідання або до початку розгляду справи по суті, якщо справа розглядається за правилами спрощеного позовного провадження.

12. Якщо суд в ухвалі про відкриття

провадження у справі за результатами розгляду відповідного клопотання позивача вирішує розглядати справу за правилами спрощеного позовного провадження, суд визначає строк відповідачу для подання заперечень проти розгляду справи за правилами спрощеного позовного провадження, який не може бути меншим п'яти днів з дня вручення ухвали. 13. Суддя, встановивши після відкриття провадження у справі, що позовну заяву подано без додержання вимог, викладених у статтях 160, 161 цього Кодексу, постановляє ухвалу не пізніше наступного дня, в якій зазначаються підстави залишення заяви без руху, про що повідомляє позивача і надає йому строк для усунення недоліків, який не може перевищувати п'яти днів з дня вручення позивачу ухвали. 14. Якщо позивач усунув недоліки позовної заяви у строк, встановлений судом, суд продовжує розгляд справи, про що постановляє ухвалу не пізніше наступного дня з дня отримання інформації про усунення недоліків. 15. Якщо позивач не усунув недоліки позовної заяви у строк, встановлений судом, позовна заява залишається без розгляду.		
Стаття 173. Завдання та строк підготовчого провадження 1. Підготовку справи до судового розгляду здійснює суддя адміністративного суду, який відкрив провадження в адміністративній справі. 2. Завданням підготовчого провадження є:	Стаття 173. Завдання та строк підготовчого провадження 4. Підготовче провадження має бути проведене протягом шістдесяти днів з дня відкриття провадження у справі. У виняткових випадках для належної підготовки справи для розгляду по суті цей строк може бути продовжений не більше ніж на тридцять днів за клопотанням однієї із сторін або з	• Див. загальні коментарі в розділі «Обсяг відступу від норм мирного часу»

1) остаточне визначення предмета спору та характеру спірних правовідносин, позовних вимог та складу учасників судового процесу; 2) з'ясування заперечень проти позовних вимог; 3) визначення обставин справи, які підлягають встановленню, та зібрання відповідних доказів; 4) вирішення відводів; 5) визначення порядку розгляду справи; 6) вчинення інших дій з метою забезпечення правильного, своєчасного і безперешкодного розгляду справи по суті. 3. Підготовче провадження починається відкриттям провадження у справі і закінчується закриттям підготовчого засідання. 4. Підготовче провадження має бути проведене протягом шістдесяти днів з дня відкриття провадження у справі. У виняткових випадках для належної підготовки справи для розгляду по суті цей строк може бути продовжений не більше ніж на тридцять днів за клопотанням однієї із сторін або з ініціативи суду.	ініціативи суду. В умовах воєнного чи надзвичайного стану (*) підготовче провадження має бути проведене протягом розумного строку з урахуванням можливості учасників справи взяти участь у розгляді справи.	

Стаття 179. Мета і строк проведення підготовчого засідання 1. Для виконання завдання підготовчого провадження в кожній судовій справі, яка розглядається за правилами загального позовного провадження, проводиться підготовче засідання. 2. Дата і час підготовчого засідання призначається судом з <u>урахуванням обставин</u> справи і необхідності вчинення процесуальних дій. Підготовче засідання має бути розпочате не пізніше ніж через тридцять днів з дня відкриття провадження у справі. 3. Відсутня.	Стаття 179. Мета і строк проведення підготовчого засідання 2. Дата і час підготовчого засідання призначається судом з <u>урахуванням обставин</u> справи і необхідності вчинення процесуальних дій. Підготовче засідання має бути розпочате не пізніше ніж через тридцять днів з дня відкриття провадження у справі. 3. В умовах воєнного чи надзвичайного стану* суд має розпочати підготовче засідання не пізніше ніж через тридцять днів після встановлення факту повідомлення учасників справи про розгляд справи та встановлення обставин можливості сторін взяти участь у розгляді справи.	• Див. загальні коментарі в розділі «Обсяг відступу від норм мирного часу»
Стаття 193. Строки розгляду адміністративної справи 1. Суд має розпочати розгляд справи по суті не пізніше ніж через шістьдесят днів з дня відкриття провадження у справі, а у випадку продовження строку підготовчого провадження - не пізніше наступного дня з дня закінчення такого строку. 2. Суд розглядає справу по суті протягом тридцяти днів з дня початку розгляду справи по суті. 1. 3. Провадження у справі на стадії її розгляду по суті зупиняється тільки з підстав, встановлених пунктами 1-6 частини першої та пунктами 1-3 частини другої статті 236 цього Кодексу.	Стаття 193. Строки розгляду адміністративної справи 1. Суд має розпочати розгляд справи по суті не пізніше ніж через шістьдесят днів з дня відкриття провадження у справі, а у випадку продовження строку підготовчого провадження - не пізніше наступного дня з дня закінчення такого строку. В умовах воєнного чи надзвичайного стану* суд має розпочати розгляд справи по суті не пізніше ніж через шістьдесят днів після встановлення факту повідомлення учасників справи про розгляд справи та встановлення обставин можливості сторін взяти участь у розгляді справи. 2. Суд розглядає справу по суті протягом тридцяти днів з дня початку розгляду справи по суті. В умовах воєнного чи надзвичайного стану* розгляд справи по суті має бути проведене протягом розумного строку з урахуванням можливості учасників справи взяти участь у	• Див. загальні коментарі в розділі «Обсяг відступу від норм мирного часу»

	розгляді справи.	
Стаття 194. Судове засідання 1. Розгляд справи відбувається в судовому засіданні. 2. Про місце, дату і час судового засідання суд повідомляє учасників справи. 3. Учасник справи має право заявити клопотання про розгляд справи за його відсутності. Якщо таке клопотання заявили всі учасники справи, судовий розгляд справи здійснюється в порядку письмового провадження <u>на підставі</u> наявних у суду матеріалів. 4. Судове засідання проводиться у спеціально обладнаному приміщенні - залі судових засідань. Окремі процесуальні дії в разі необхідності можуть вчинятися за межами приміщення суду. 5. Під час розгляду справи по суті суд сприяє примиренню сторін. 6. У судовому засіданні можуть бути оголошені перерви в межах встановлених цим Кодексом строків розгляду справи, тривалість яких визначається відповідно до обставин, що їх викликали. 7. Перерва у зв'язку із неявкою учасника справи або його представника може бути оголошена тільки з підстав, визначених	Стаття 194. Судове засідання ... 8. Під час дії воєнного чи надзвичайного стану справи, розгляд яких здійснюється в порядку загального провадження, суд з власної ініціативи може прийняти рішення про розгляд такої справи без повідомлення (виклику) учасників справи (в порядку письмового провадження) за наявними у справі матеріалами, за виключенням подачі стороною, яка не є суб'єктом владних повноважень, клопотання про розгляд справи в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду з використанням власних технічних засобів або клопотання про розгляд справи в порядку загального провадження в приміщенні суду. Розгляд справи без повідомлення (виклику) учасників справи (в порядку письмового провадження) <u>за наявними у справі матеріалами</u> можливий у разі направлення судом сторонам повідомлення про такий розгляд справи у спосіб та у порядку, визначеному цим Кодексом, а також у разі надходження до суду підтвердження про отримання сторонами цього повідомлення.	• Див. загальні коментарі в розділі «Обсяг відступу від норм мирного часу» • У цьому контексті ми повторюємо коментар Генеральної прокуратури про те, що в законопроекті не визначені підстави для прийняття судом такого рішення, що може призвести до суперечливих рішень. • Загалом, ми вважаємо, що суд повинен віддавати перевагу дистанційним слуханням (у відповідних випадках), як життєздатній альтернативі, а не взагалі відмовлятися від слухання. • Див. загальні коментарі до розділу «Правосуддя в режимі онлайн — Дистанційна участь суддів та секретарів судів». • Ми віддаємо перевагу версії ВС, згідно з якою сторони повинні бути повідомлені про намір відмовитися від слухання. За відсутності такого повідомлення сторона може не знати, що може запитувати слухання з використанням засобів відеоконференцв'язку. • Ми повторюємо коментар Міністерства юстиції про те, що ця запропонована зміна може призвести до зменшення обсягу права

пунктами 1, 2, 5 частини другої статті 205 цього Кодексу. 8. Частина відсутня		фізичних осіб на участь у розгляді їхньої справи, особливо якщо в процесуальному законі немає визначення цієї процедури. • Незрозуміло, чому право запитувати проведення слухання з використанням засобів відеоконференцв'язку обмежене «стороною, яка не є суб'єктом влади».
Стаття 195. Участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції 1. Учасники справи мають право брати участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду за умови наявності у суді відповідної технічної можливості, про яку суд зазначає в ухвалі про відкриття провадження у справі, крім випадків, коли явка цього учасника справи в судові засідання визнана судом обов'язковою. 2. Учасник справи подає заяву про участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду не пізніше ніж за п'ять днів до судового засідання. Копія заяви в той самий строк надсилається іншим учасникам справи. 3. Учасники справи беруть участь у судовому	Стаття 195. Участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції ... 4. В умовах воєнного чи надзвичайного стану, а також під час карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19), учасники справи, їх представники можуть брати участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду з використанням власних технічних засобів. Підтвердження особи учасника справи здійснюється із застосуванням електронного підпису, а якщо особа не має такого підпису, то у порядку, визначеному Законом України "Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус" або Державною судовою адміністрацією України. 5. Ризики технічної неможливості участі у	• Див. загальні коментарі до розділів «Правосуддя в режимі онлайн — запровадження Керівних принципів СЕРЕУ» і «Правосуддя в режимі онлайн — Дистанційна участь суддів та секретарів судів». • Незрозуміло, чи всі сторони справи отримують право брати участь у слуханні з використанням засобів відеоконференцв'язку незалежно від думки суду. У пункті 13 не зазначено, що потрібен дозвіл суду, натомість у пункті 1 суду надається дискреційне повноваження щодо цього. • Пункт 13: чому б не зазначити це у визначенні особливого режиму?

засіданні в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду з використанням власних технічних засобів та електронного підпису згідно з вимогами Положення про Єдину судову інформаційно-телекомунікаційну систему та/або положень, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів).

4. Під час карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19), учасники справи можуть брати участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду з використанням власних технічних засобів. Підтвердження особи учасника справи здійснюється із застосуванням електронного підпису, а якщо особа не має такого підпису, то у порядку, визначеному Законом України "Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус" або Державною судовою адміністрацією України.

5. Ризики технічної неможливості участі у відеоконференції поза межами приміщення суду, переривання зв'язку тощо несе учасник справи, який подав відповідну заяву.

6. Суд може постановити ухвалу про участь учасника справи у судовому засіданні в режимі відеоконференції в приміщенні суду,

відеоконференції поза межами приміщення суду, переривання зв'язку тощо несе учасник справи, його представник, який подав відповідну заяву.

7. Свідок, перекладач, спеціаліст, експерт, секретар судового засідання можуть брати участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції виключно в приміщенні суду.

В умовах воєнного чи надзвичайного стану в разі виникнення обставин, які зумовлюють загрозу життю, здоров'ю та безпеці учасників судового процесу, зазначені учасники судового процесу можуть брати участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду з використанням власних технічних засобів. Підтвердження особи учасника судового процесу здійснюється із застосуванням електронного підпису, а якщо особа не має

такого підпису, то у порядку, 7 ... визначеному Законом України "Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус" або Державною судовою адміністрацією України.

...

13. Особливий режим роботи суду може, серед іншого, передбачати участь суддів та/або секретаря судового засідання у судовому засіданні дистанційно у режимі відеоконференції, участь суддів дистанційно в судовому розгляді в порядку письмового провадження, особливості підписання судових рішень та процесуальних документів, в тому числі кваліфікованим електронним підписом без складання їх паперового оригіналу, та особливості повідомлень (викликів) учасників судового процесу.

• Можуть існувати обставини, за яких може бути безпечно проводити дистанційні слухання з приміщень суду, а якщо ні, то з безпечних місць (див. у зв'язку з цим пропозицію, викладену в загальних коментарях до розділу «Обсяг відступу від норм мирного часу» щодо альтернативних безпечних місць для проведення судових розглядів, зокрема безпечних публічних місць, під керівництвом державного службовця і з захищеним з'єднанням). Хоча ми розуміємо, що закон вимагає гнучкості у цьому питанні, ймовірно, що в Практичному керівництві вдасться докладніше розглянути ці можливості.

• Щодо того, чи потребує підтвердження особи громадян-учасників дистанційних слухань певних особливих юридичних формальностей, то це політичне рішення для України. У тих випадках, коли вони необхідні, можна розглянути можливість використання електронних підписів або аналогічних процесів. Проте в багатьох державах такі формальності відсутні.

визначеному судом.

7. Свідок, перекладач, спеціаліст, експерт можуть брати участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції виключно в приміщенні суду.

8. У клопотанні про участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції в приміщенні суду в обов'язковому порядку зазначається суд, в якому необхідно забезпечити її проведення. Таке клопотання може бути подано не пізніше як за п'ять днів до відповідного судового засідання.

9. Копія ухвали про участь особи у судовому засіданні в режимі відеоконференції в приміщенні суду негайно надсилається до суду, який зобов'язаний організувати її виконання, та особі, яка братиме участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції.

10. Суд, який забезпечує проведення відеоконференції, перевіряє явку і встановлює особи тих, хто з'явився, а також перевіряє повноваження представників.

11. Використовувані судом і учасниками судового процесу технічні засоби і технології мають забезпечувати належну якість зображення та звуку, а також інформаційну безпеку. Учасникам судового процесу має бути забезпечена можливість чути та бачити хід судового засідання, ставити запитання і отримувати відповіді, здійснювати інші

процесуальні права та обов'язки. 12. Відеоконференція, у якій беруть участь учасники справи, фіксується судом, який розглядає справу, за допомогою технічних засобів відео- та звукозапису. Відео- та звукозапис відеоконференції зберігається в матеріалах справи. 13. Відсутня		
Стаття 196. Головуючий у судовому засіданні 1. При одноособовому розгляді справи суддя, який розглядає справу, є головуючим у судовому засіданні. 2. При колегіальному розгляді справи головуючим у судовому засіданні є суддя-доповідач, визначений Єдиною судовою інформаційно-телекомунікаційною системою під час розподілу справи. 3. Головуючий у судовому засіданні відповідно до завдання адміністративного судочинства керує ходом судового засідання, забезпечує додержання послідовності та порядку вчинення процесуальних дій, здійснення учасниками судового процесу їхніх процесуальних прав і виконання ними обов'язків, спрямовує судовий розгляд на забезпечення повного, всебічного та об'єктивного з'ясування обставин у справі, усуваючи із судового розгляду все, що не має значення для вирішення справи.	Стаття 196. Головуючий у судовому засіданні ... 2. При колегіальному розгляді справи головуючим у судовому засіданні є суддя-доповідач, визначений під час розподілу справи у порядку встановленому статтею 31 цього Кодексу.	

4. Головуючий у судовому засіданні вживає необхідних заходів щодо забезпечення в судовому засіданні належного порядку. 5. Головуючий розглядає скарги на дії чи бездіяльність судового розпорядника стосовно виконання покладених на нього обов'язків, про що зазначається в протоколі судового засідання.		
Стаття 229. Фіксування судового засідання технічними засобами 1. Суд під час судового розгляду справи здійснює повне фіксування судового засідання за допомогою звукозаписувального технічного засобу в порядку, передбаченому Положенням про Єдину судову інформаційно-телекомунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів). За заявою будь-кого з учасників справи або за ініціативою суду повне фіксування судового засідання здійснюється за допомогою відеозаписувального технічного засобу (за наявності в суді технічної можливості та за відсутності заперечень з боку будь-кого з учасників судового процесу). 2. Фіксування судового засідання технічним засобом здійснює секретар судового засідання. 3. Технічний запис судового засідання є додатком до протоколу судового засідання і	Стаття 229. Фіксування судового засідання технічними засобами ... 5. В умовах воєнного чи надзвичайного стану, у разі неможливості здійснення повного фіксування судового засідання технічними засобами, хід судового засідання фіксується у протоколі судового засідання. Секретар судового засідання може вести протокол засідання у режимі відеоконференції (дистанційно).	• Немає жодної переконливої логіки в обмеженні положень цього пункту надзвичайним/ воєнним станом. Положення про дистанційні слухання також застосовується під час надзвичайної ситуації, пов'язаної з пандемією COVID-19. • Ми пропонуємо спростити поправку в такий спосіб: «5. Якщо неможливо повністю записати судові засідання за допомогою технічних засобів, хід судового засідання буде зафіксований у протоколі судового засідання, наскільки це можливо, і зберігатиметься у секретаря. Секретар суду може вести протокол судового засідання за допомогою засобів відеоконференцв'язку (дистанційно), якщо це можливо, а в іншому випадку веде письмовий протокол».

після закінчення судового засідання приєднується до матеріалів справи. Порядок зберігання технічного запису судового засідання визначається Положенням про Єдину інформаційно-телекомунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів). 4. У разі неявки у судове засідання всіх учасників справи або якщо відповідно до положень цього Кодексу розгляд справи здійснюється за відсутності учасників справи (у тому числі при розгляді справи в порядку письмового провадження), фіксування судового засідання за допомогою звукозаписувального технічного засобу не здійснюється. 5. Відсутня		
Стаття 243. Порядок ухвалення судових рішень 1. Суди ухвалюють рішення іменем України негайно після закінчення судового розгляду. 2. Рішення та постанови приймаються, складаються і підписуються в нарадчій кімнаті складом суду, який розглянув справу. 3. У виняткових випадках залежно від складності справи складення рішення, постанови у повному обсязі може бути відкладено на строк не більш як десять, а якщо справа розглянута у порядку спрощеного провадження - п'ять днів з дня закінчення	Стаття 243. Порядок ухвалення судових рішень ... 11. В умовах воєнного чи надзвичайного стану, за умови участі суддів у розгляді справи дистанційно, рішення, постанови та ухвали суду приймаються, складаються і підписуються складом суду, який розглянув справу, з використанням кваліфікованого електронного підпису без складання їх паперового оригіналу.	• Див. загальні коментарі до розділу «Правосуддя в режимі онлайн».

розгляду справи. Складання повного тексту ухвали, залежно від складності справи, може бути відкладено на строк не більш як п'ять днів з дня оголошення вступної та резолютивної частин ухвали. Судове рішення, що містить вступну та резолютивну частини, має бути підписане всім складом суду і приєднане до справи. 4. Судове рішення, постановлене у письмовому провадженні, повинно бути складено у повному обсязі не пізніше закінчення встановлених цим Кодексом строків розгляду відповідної справи, заяви або клопотання. 5. Окремим документом викладаються ухвали з питань: 1) залишення позовної заяви без руху;2) повернення позовної заяви;3) відкриття провадження в адміністративній справі;4) об'єднання справ та роз'єднання позовних вимог;5) забезпечення доказів;6) визначення розміру судових витрат;7) продовження та поновлення процесуальних строків;8) передачі адміністративної справи до		Див. загальні коментарі до розділу «Правосуддя в режимі онлайн».

іншого адміністративного суду; 9) забезпечення позову; 10) призначення експертизи; 11) виправлення опісок і очевидних арифметичних помилок; 12) відмови в ухваленні додаткового судового рішення; 13) роз'яснення судового рішення; 14) зупинення провадження у справі; 15) закриття провадження у справі; 16) залишення позовної заяви без розгляду. Окремим документом можуть викладатися також ухвали з інших питань, які вирішуються під час судового розгляду. 6. Ухвали, які під час судового засідання викладаються окремим документом, постановляються в нарадчій кімнаті та підписуються складом суду, який розглядає справу. 7. Ухвали, постановлені без виходу до нарадчої кімнати, заносяться секретарем судового засідання до протоколу судового засідання. 8. Ухвали, постановлені в судовому засіданні, проголошуються негайно після їх постановлення.		Див. загальні коментарі до розділу «Правосуддя в режимі онлайн».

9. Виправлення в судовому рішенні мають бути застережені перед підписом (підписами) складом суду, який його ухвалив. 10. Усі судові рішення викладаються п'ягово у паперовій та електронній формах. Судові рішення в електронній формі викладаються з використанням Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, оприлюднюються в порядку, визначеному Положенням про Єдину судову інформаційно-телекомунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів), та підписуються електронним підписом судді (у разі колегіального розгляду - електронними підписами всіх суддів, які входять до складу колегії). 11. Відсутня		
Відсутня	Стаття 251¹. Особливості вручення судового рішення на період дії воєнного чи надзвичайного стану 1. Якщо неможливо забезпечити вручення судового рішення в порядку статті 251 цього Кодексу, учасникам справи, які не мають офіційної електронної адреси, такі учасники повідомляються про ухвалення відповідного судового рішення шляхом розміщення інформації на офіційному веб-порталі судової влади з посиланням на веб-адресу такого судового рішення в Єдиному державному реєстрі судових рішень. 2. За заявою учасника справи копія судового рішення, засвідчена судом, надсилається або видається в найкоротший термін, але не пізніше 30 днів після закінчення воєнного чи	• Як зазначалося вище щодо питання про повідомлення відповідно до положень статті 131–1, повинна бути певна свобода дій щодо наслідків відсутності контакту, наприклад, якщо є підстави вважати, що особа не може отримати судове рішення. • Якщо дія положень пункту 2 полягає в тому, що учасник, який має доступ до рішення, розміщеного на вебсайті, не може отримати офіційну копію до закінчення надзвичайного стану, тоді пункт 2 може бути проблематичним: якщо учаснику

	надзвичайного стану.	потрібна засвідчена копія рішення, відкласти це на невідому дату нерозумно, окрім випадків, коли надання такої послуги неможливе. Ми рекомендуємо виключити цей пункт або знайти способи надати копію судового рішення. • Як зазначалося щодо питання про повідомлення відповідно до положень статті 131–1, ми вважаємо, що необхідно використати всі засоби для повідомлення про рішення; у зв'язку з цим ми пропонуємо альтернативну формулювання (яка також може вимагати внесення поправок до статті 171.2): Стаття 251¹. У період воєнного стану та надзвичайного стану, за умови неможливості особисто повідомити сторони або їхніх представників про рішення за звичайною процедурою, суд може направити рішення електронною поштою, поштовим відправленням або в будь-який інший спосіб, що передбачає запис, особам, зазначеним у позовній заяві або члену його/ її сім'ї, за умови, що контактні дані цих осіб будуть встановлені судом відповідно до положень статті 171.2.
Стаття 309. Строк розгляду апеляційної скарги 1. Апеляційна скарга на рішення суду першої інстанції має бути розглянута протягом	Стаття 309. Строк розгляду апеляційної скарги 1. Апеляційна скарга на рішення суду першої інстанції має бути розглянута протягом шістдесяти днів з дня постановлення ухвали про відкриття апеляційного	• Див. загальні коментарі в розділі «Обсяг відступу від норм мирного часу» • Ми пропонуємо дещо інше формулювання, яке матиме на меті роз'яснити, що це

шістдесяті днів з дня постановлення ухвали про відкриття апеляційного провадження, а апеляційна скарга на ухвалу суду першої інстанції - протягом тридцяти днів з дня постановлення ухвали про відкриття апеляційного провадження. 2. У виняткових випадках апеляційний суд за клопотанням сторони та з урахуванням особливостей розгляду справи може продовжити строк розгляду справи, але не більш як на п'ятнадцять днів, про що постановляє ухвалу. 3. Відсутня	провадження, а апеляційна скарга на ухвалу суду першої інстанції - протягом тридцяти днів з дня постановлення ухвали про відкриття апеляційного провадження. 2. У виняткових випадках апеляційний суд за клопотанням сторони та з урахуванням особливостей розгляду справи може продовжити строк розгляду справи, але не більш як на п'ятнадцять днів, про що постановляє ухвалу. 3. В умовах воєнного чи надзвичайного стану апеляційні скарги, що передбачені цією статтею, мають бути розглянуті протягом розумного строку з урахуванням можливості учасників справи взяти участь у розгляді справи.	положення має застосовуватися лише за потреби із метою забезпечення доступу сторін до процесу, а також періодично переглядатися: «3. В умовах воєнного чи надзвичайного стану апеляційні скарги, що передбачені цією статтею, мають бути розглянуті впродовж розумного строку з урахуванням можливості учасників справи взяти участь у розгляді справи. Якщо суд у певний момент продовжує строк відповідно до положень пункту 1 на додаткові періоди, такий продовжений строк у жодному разі не повинен перевищувати 90 днів, щоб забезпечити належний доступ сторін до розгляду».
Стаття 311. Апеляційний розгляд справи в порядку письмового провадження за наявними у справі матеріалами 1. Суд апеляційної інстанції може розглянути справу без повідомлення учасників справи (в порядку письмового провадження) за наявними у справі матеріалами, якщо справу може бути вирішено на підставі наявних у ній доказів, у разі: 1) відсутності клопотань від усіх учасників справи про розгляд справи за їх участю; 2) неприбуття жодного з учасників справи у судове засідання, хоча вони були належним чином повідомлені про дату, час і місце	Стаття 311. Апеляційний розгляд справи в порядку письмового провадження за наявними у справі матеріалами ... 4. Під час дії воєнного чи надзвичайного стану справи, розгляд яких здійснюється в порядку загального провадження, суд апеляційної інстанції з власної ініціативи може прийняти рішення про розгляд такої справи без повідомлення (виклику) учасників справи (в порядку письмового провадження) за наявними у справі матеріалами, за виключенням подачі стороною, яка не є суб'єктом владних повноважень, клопотання про розгляд справи в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду з використанням власних технічних засобів або клопотання про розгляд справи в порядку загального провадження в приміщенні суду.	• Див. загальні коментарі до розділу «Письмова процедура». • Аналогічно нашому коментарю до ст. 194: чи існує процедура попереднього повідомлення сторін про те, що суд має намір прийняти рішення про застосування письмової процедури? Якщо ні, то як вони можуть бути повідомлені про такий намір суду і подати запит проведення слухання? • На яких підставах винесено рішення апеляційного суду? Якщо застосування засобів відеоконференції зв'язку не становить проблеми, навіщо приймати рішення про

судового засідання; 3) подання апеляційної скарги на рішення суду першої інстанції, які ухвалені в порядку спрощеного позовного провадження без повідомлення сторін (у порядку письмового провадження). 2. Якщо під час письмового провадження за наявними у справі матеріалами суд апеляційної інстанції дійде висновку про те, що справу необхідно розглядати у судовому засіданні, то він призначає її до апеляційного розгляду в судовому засіданні. 3. Велика Палата Верховного Суду як суд апеляційної інстанції може розглянути справу без повідомлення учасників справи (в порядку письмового провадження), якщо характер спірних правовідносин та предмет доказування у справі не вимагають участі сторін. 4. Відсутня	Розгляд справи без повідомлення (виклику) учасників справи (в порядку письмового провадження) за наявними у справі матеріалами можливий у разі направлення судом сторонам повідомлення про такий розгляд справи у спосіб та у порядку, визначеному цим Кодексом, а також у разі надходження до суду підтвердження про отримання сторонами цього повідомлення.	відмову від слухання? Ознайомтеся з запропонованою нами альтернативою в статті 194: дистанційне слухання (відеоконференція) як правило у таких випадках. • Аналогічно нашому коментарю до ст. 194: чому право вимагати проведення дистанційного слухання (відеоконференції) обмежене «стороною, яка не є суб'єктом влади»?
Стаття 312. Порядок розгляду апеляційної скарги на ухвалу суду першої інстанції 1. Апеляційні скарги на ухвали суду першої інстанції розглядаються в порядку, передбаченому для розгляду апеляційних скарг на рішення суду першої інстанції з урахуванням особливостей, визначених цією статтею. 2. Апеляційні скарги на ухвали суду першої інстанції, зазначені в пунктах 3, 6, 7, 11, 14, 26 частини першої статті 294 цього Кодексу,	Стаття 312. Порядок розгляду апеляційної скарги на ухвалу суду першої інстанції ... 4. В умовах воєнного чи надзвичайного стану усі апеляційні скарги на ухвали суду першої інстанції розглядаються судом апеляційної інстанції в порядку письмового провадження без повідомлення учасників справи (в порядку письмового провадження).	• Див. загальні коментарі до розділу «Письмова процедура». • Ми вважаємо цю статтю проблематичною. Для забезпечення більш відповідного підходу ми пропонуємо надати суду дискреційне повноваження прийняти інше рішення, наприклад, про проведення дистанційного засідання (відеоконференції). • Ми відзначаємо, що іноді саме суд

розглядаються судом апеляційної інстанції без повідомлення учасників справи (в порядку письмового провадження). З урахуванням конкретних обставин справи суд апеляційної інстанції може розглянути такі апеляційні скарги у судовому засіданні з повідомленням учасників справи. 3. У випадках скасування судом апеляційної інстанції ухвал про відмову у відкритті провадження у справі, про повернення позовної заяви, зупинення провадження у справі, закриття провадження у справі, про залишення позову без розгляду справа (заява) передається на розгляд суду першої інстанції. 4. Відсутня		зацікавлений у проведенні слухання. Навіщо цьому перешкоджати? Чому незастосовна процедура, передбачена статтею 311 (з нашими коментарями щодо попереднього повідомлення сторін, яке дає їм змогу запитувати проведення слухання)? • Побоювання ГНЕУ (Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України) щодо цього пропонованого пункту про право на справедливий судовий розгляд, у тому числі позбавлення сторін можливості надати суду свої пояснення по суті справи, можуть мати деякі підстави.
Стаття 345. Касаційний розгляд справи в порядку письмового провадження за наявними у справі матеріалами 1. Суд касаційної інстанції може розглянути справу в порядку письмового провадження за наявними у справі матеріалами у разі: 1) відсутності клопотань від усіх учасників справи про розгляд справи за їх участю; 2) неприбуття жодного з учасників справи у судові засідання, хоча вони були належним чином повідомлені про дату, час і місце судового засідання; 3) перегляду ухвал судів першої та	Стаття 345. Касаційний розгляд справи в порядку письмового провадження за наявними у справі матеріалами ... 4. В умовах воєнного чи надзвичайного стану суд касаційної інстанції розглядає усі справи в порядку письмового провадження за наявними у справі матеріалами.	• Див. загальні коментарі до розділу «Письмова процедура». • Пропонований пункт проблематичний. Ми пропонуємо надати суду дискреційне повноваження прийняти інше рішення, наприклад, дозволити надання дискреційного повноваження відповідно до положень пункту, згідно з яким, якщо «касаційний суд приходить до висновку, що справа має бути розглянута в судовому засіданні, він повинен призначити її для касаційного розгляду в судовому засіданні». • Чому незастосовна процедура, передбачена статтею 311 (з нашими коментарями щодо

апеляційної інстанції; 4) перегляду рішень суду першої інстанції та постанов апеляційної інстанції у справах, розглянутих за правилами спрощеного позовного провадження. 2. Якщо під час письмового провадження за наявними у справі матеріалами суд касаційної інстанції дійде висновку про те, що справу необхідно розглядати у судовому засіданні, то він призначає її до касаційного розгляду в судовому засіданні. 3. Якщо справа була розглянута в порядку письмового провадження за наявними у справі матеріалами, то копія постанови або ухвали суду касаційної інстанції надсилається учасникам справи в порядку, визначеному цим Кодексом. 4. Відсутня		попереднього повідомлення сторін, яке дає їм змогу запитувати проведення слухання)? • Побоювання ГНЕУ (Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України) щодо цієї статті про право на справедливий судовий розгляд, у тому числі позбавлення сторін можливості надати суду свої пояснення по суті справи, можуть мати підстави.

Розділ VI ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Частини четверта, сьома та восьма статті 373 (в частині внесення документів до Єдиного державного реєстру виконавчих документів), абзац другий частини третьої статті 374 цього Кодексу вводяться в дію через 30 днів із дня опублікування Державною судовою адміністрацією України повідомлення про початок функціонування Єдиного державного реєстру виконавчих документів у газеті "Голос України".

2. Частина перша статті 27 цього Кодексу (в частині підсудності справ у спорах щодо оскарження рішень у сфері державної допомоги суб'єктам господарювання та адміністративних справ за позовом Антимонопольного комітету України у сфері державної допомоги суб'єктам господарювання) вводиться в дію одночасно з набранням чинності Законом України від 1 липня 2014 року № 1555-VII "Про державну допомогу суб'єктам господарювання".

3. Під час дії карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19), суд за заявою учасників справи та осіб, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, інтереси та (або) обов'язки (у разі наявності у них права на вчинення відповідних процесуальних дій, передбачених цим Кодексом), поновлює процесуальні строки, встановлені нормами цього Кодексу, якщо визнає причини їх

Розділ VI ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

...

3. **В умовах воєнного або надзвичайного стану**, карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19), суд за заявою учасників справи та осіб, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, інтереси та (або) обов'язки (у разі наявності у них права на вчинення відповідних процесуальних дій, передбачених цим Кодексом), поновлює процесуальні строки, встановлені нормами цього Кодексу, якщо визнає причини їх пропуску поважними і такими, що зумовлені обмеженнями, впровадженими у зв'язку з карантинном, **дією воєнного або надзвичайного стану**. Суд може поновити відповідний строк як до, так і після його закінчення. Суд за заявою особи продовжує процесуальний строк, встановлений судом, якщо неможливість вчинення відповідної процесуальної дії у визначений строк зумовлена обмеженнями, впровадженими у зв'язку з **воєнним або надзвичайним станом**, карантинном..

4. У разі введення воєнного чи надзвичайного стану за умови, що відсутня об'єктивна можливість виконання процесуальних дій у строки, визначені цим Кодексом для вчинення процесуальних дій судом, – такі процесуальні дії мають бути проведені невідкладно за наявності можливості, але не пізніше ніж через 20 днів після припинення чи скасування воєнного чи надзвичайного стану.

Під час дії воєнного чи надзвичайного стану за умови, що відсутня об'єктивна можливість розгляду справи, розгляду апеляційної скарги, розгляду касаційної скарги, розгляду заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або

• Ця стаття нам не зовсім зрозуміла і здається незакінченою:

- хто приймає рішення про «відсутність об'єктивної можливості»?
- Як щодо термінових дій, коли очікування закінчення дії воєнного стану може завдати незворотної шкоди?

• Ми відзначаємо коментар ГНЕУ (Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України) про те, що «Серед іншого, у висновку підкреслюється, що використання слова «невідкладно» у частині третій нових статей 128–1 ЦПК України, 120–1 ЦПК України, 131–1 КАСУ не враховує принцип правової визначеності правової норми (як елемента верховенства права, гарантованого статтею 8 Конституції України), оскільки на практиці воно може по-різному тлумачитися і, як наслідок, призводити до порушення прав і законних інтересів сторін у справі».

• Чи отримують сторони повідомлення про рішення щодо відтермінування? До кого сторона може звернутися з цього приводу?

• Більш відповідним підходом буде вимога до суду розглянути питання про те, чи може змінена форма

пропуску поважними і такими, що зумовлені обмеженнями, впровадженими у зв'язку з карантинном. Суд може поновити відповідний строк як до, так і після його закінчення. Суд за заявою особи продовжує процесуальний строк, встановлений судом, якщо неможливість вчинення відповідної процесуальної дії у визначений строк зумовлена обмеженнями, впровадженими у зв'язку з карантинном. 4. Відсутня 5. Відсутня	виключними обставинами у строки, визначені цим Кодексом, такий розгляд має бути здійснений впродовж розумного строку. Варіант 2 4. У разі введення воєнного чи надзвичайного стану за умови, що відсутня об'єктивна можливість виконання процесуальних дій, вирішення заяви, клопотання, розгляду справи, апеляційної скарги, касаційної скарги у строки, визначені цим Кодексом, такі строки продовжуються на строк дії такого стану, за виключенням строків набрання законної сили рішенням суду. За наявності можливості виконання процесуальних дій такі дії мають бути проведені невідкладно, але не пізніше ніж через 20 днів після припинення чи скасування воєнного або надзвичайного стану. 5. Справи у судах першої, апеляційної та касаційної інстанцій, провадження у яких відкрито до введення воєнного чи надзвичайного стану, розглядаються з <u>урахуванням</u> особливостей, передбачених цим Кодексом для розгляду справ під час дії воєнного або надзвичайного стану.	процесуальної дії бути виконана під час воєнного стану або надзвичайного стану (наприклад, дистанційно), і що рішення може бути відтерміновано лише в тому випадку, якщо це об'єктивно неможливо відповідно до визначення суду. Таке відтермінування може обмежуватися приміром 90 днями за один раз і періодично переглядатися, а сторони, наскільки це можливо, можуть отримувати оновлену інформацію про такі рішення.
Цивільний процесуальний кодекс України		

Стаття 7. Гласність судового процесу 1. Розгляд справ у судах проводиться усно і відкрито, крім випадків, передбачених цим Кодексом. 2. Будь-яка особа має право бути присутньою у відкритому судовому засіданні. Від особи, яка бажає бути присутньою у судовому засіданні, забороняється вимагати будь-які документи, крім документа, що посвідчує особу. Особи, які бажають бути присутніми у судовому засіданні, допускаються до зали судових засідань до початку судового засідання або під час перерви. 3. Суд може видалити із зали судових засідань осіб, які перешкоджають веденню судового засідання, здійсненню прав або виконанню обов'язків учасників судового процесу або судді, порушують порядок у залі суду. Суд може прийняти рішення про обмеження доступу осіб, які не є учасниками судового процесу, в судове засідання під час карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України відповідно до Закону України "Про захист населення від інфекційних хвороб", якщо участь в судовому засіданні становитиме загрозу життю чи здоров'ю особи. 4. Особи, присутні в залі судового засідання, представники засобів масової інформації можуть проводити у залі судового засідання фотозйомку, відео- та аудіозапис з використанням портативних відео- та	Стаття 7. Гласність судового процесу ... 13. Розгляд справи здійснюється в порядку письмового провадження за наявними у справі матеріалами, якщо цим Кодексом не передбачено повідомлення учасників справи. У такому випадку судове засідання не проводиться. Письмовим провадженням також є судовий розгляд справи, який здійснюється судом першої, апеляційної чи касаційної інстанції без виклику учасників справи та без проведення судового засідання на підставі наявних у суду матеріалів.	• Див. загальні коментарі до розділу «Письмова процедура».

аудіотехнічних засобів без отримання окремого дозволу суду, але з урахуванням обмежень, встановлених цим Кодексом.

Трансляція судового засідання здійснюється з дозволу суду. Якщо всі учасники справи беруть участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції, здійснюється транслявання перебігу судового засідання в мережі Інтернет в обов'язковому порядку.

6. Проведення в залі судового засідання фотозйомки, відеозапису, а також трансляція судового засідання повинні здійснюватися без створення перешкод у веденні засідання і здійсненні учасниками судового процесу їхніх процесуальних прав.

7. Розгляд справи у закритому судовому засіданні проводиться у випадках, коли відкритий судовий розгляд може мати наслідком розголошення таємної чи іншої інформації, що охороняється законом, або за клопотанням учасників справи з метою забезпечення таємниці усиновлення, запобігання розголошенню відомостей про інтимні чи інші особисті сторони життя учасників справи або відомостей, що принижують їхню честь і гідність, а також в інших випадках, установлених законом.

8. Особисті папери, листи, записи телефонних розмов, телеграми та інші види кореспонденції можуть бути оголошені у судовому засіданні лише за згодою осіб,

визначених Цивільним кодексом України. Це правило застосовується при дослідженні звуко- і відеозаписів такого самого характеру.

9. Про розгляд справи у закритому судовому засіданні постановляється ухвала. Суд ухвалою може оголосити судові засідання закритим повністю або закритою його частину.

10. Розгляд справи та вчинення окремих процесуальних дій у закритому судовому засіданні проводяться з додержанням правил здійснення цивільного судочинства. Під час такого розгляду можуть бути присутні лише учасники справи, а в разі необхідності - свідки, експерти, спеціалісти, перекладачі. Суд попереджає зазначених осіб про обов'язок не розголошувати інформацію, для забезпечення захисту якої розгляд справи або вчинення окремих процесуальних дій відбувається в закритому судовому засіданні.

11. Використання систем відеоконференц-зв'язку та транслявання перебігу судового засідання в мережі Інтернет у закритому судовому засіданні не допускається.

12. Якщо під час закритого судового засідання буде встановлено, що інформація, для забезпечення нерозголошення якої розгляд справи або вчинення окремих процесуальних дій відбувалися в закритому судовому засіданні, вже є публічно доступною або обмеження доступу до інформації є безпідставним чи не відповідає закону, суд

постановляє ухвалу про подальший розгляд справи у відкритому судовому засіданні.

13. Розгляд справи здійснюється в порядку письмового провадження за наявними у справі матеріалами, якщо цим Кодексом не передбачено повідомлення учасників справи. У такому випадку судове засідання не проводиться.

14. Суд під час розгляду справи в судовому засіданні здійснює повне фіксування його перебігу за допомогою відео- та (або) звукозаписувального технічного засобу, крім випадків, передбачених цим Кодексом. Порядок такого фіксування встановлюється цим Кодексом.

15. Офіційним записом судового засідання є лише технічний запис, здійснений судом у порядку, передбаченому цим Кодексом.

16. Судове рішення (повне або скорочене), ухвалене у відкритому судовому засіданні, оголошується прилюдно у порядку, визначеному цим Кодексом.

17. Якщо судовий розгляд проводився в закритому судовому засіданні, прилюдно оголошується лише вступна та резолютивна частини рішення, якщо такі частини не містять інформації, для забезпечення захисту якої розгляд справи або вчинення окремих процесуальних дій проводилися в закритому судовому засіданні. Якщо вступна та (або)

резолютивна частини рішення містять таку інформацію, їх оголошення здійснюється в закритому судовому засіданні. 18. Якщо судові рішення оголошується прилюдно, учасники справи, інші особи, присутні у залі судового засідання, представники засобів масової інформації можуть проводити в залі судового засідання фотозйомку, відеозапис, транслявання проголошення рішення по радіо і телебаченню, в мережі Інтернет.		
Відсутня	Стаття 7¹. Особливості режиму роботи судів та суддів в умовах воєнного чи надзвичайного стану У місцевостях у яких введено воєнний чи надзвичайний стан, для забезпечення безпеки учасників судового процесу, суддів та працівників апарату суду, голова суду або особа, яка виконує його обов'язки, може визначити особливий режим роботи суду відповідно до рекомендацій встановлених Радою суддів України, про що невідкладно протягом доби повідомити Верховний Суд, Раду суддів України та Державну судову адміністрацію України. Текст рішення про особливий режим роботи суду підлягає розміщенню на веб-сайті суду.	• Див. коментарі до статті 101 Кодексу адміністративного судочинства України (КАСУ).

Стаття 33. Визначення складу суду 1. Визначення судді, а в разі колегіального розгляду - судді-доповідача для розгляду конкретної справи здійснюється Єдиною судовою інформаційно-комунікаційною системою під час реєстрації документів, зазначених у частині другій статті 14 цього Кодексу, а також в інших випадках визначення складу суду на будь-якій стадії судового процесу, з урахуванням спеціалізації та рівномірного навантаження для кожного судді, за принципом випадковості та в хронологічному порядку надходження справ. 2. Справа, розгляд якої відповідно до цього Кодексу здійснюється колегією суддів в обов'язковому порядку, розглядається постійною колегією суддів відповідного суду, до складу якої входить визначений Єдиною судовою інформаційно-комунікаційною системою суддя-доповідач. 3. Персональний склад постійних колегій суддів визначається зборами суддів відповідного суду. 4. До складу об'єднаної палати входять по два судді, що обираються зборами суддів Касаційного цивільного суду, зі складу кожної із судових палат Касаційного цивільного суду та голова Касаційного цивільного суду. 5. Якщо справа має розглядатися колегією у складі більше трьох суддів, до складу такої	Стаття 33. Визначення складу суду 1. Визначення судді, а в разі колегіального розгляду - судді-доповідача для розгляду конкретної справи здійснюється Єдиною судовою інформаційно-комунікаційною системою під час реєстрації документів, зазначених у частині другій статті 14 цього Кодексу, а також в інших випадках визначення складу суду на будь-якій стадії судового процесу, з урахуванням спеціалізації та рівномірного навантаження для кожного судді, за принципом випадковості та в хронологічному порядку надходження справ. 2. Справа, розгляд якої відповідно до цього Кодексу здійснюється колегією суддів в обов'язковому порядку, розглядається постійною колегією суддів відповідного суду, до складу якої входить визначений Єдиною судовою інформаційно-комунікаційною системою суддя-доповідач. 2¹. В умовах воєнного чи надзвичайного стану, у разі неможливості застосування автоматизованого визначення складу суду більше 24 годин, суддя, склад суду для розгляду конкретної справи, у тому числі суддя-доповідач, визначається керівником апарату (секретаріату) відповідного суду або особою, яка виконує його обов'язки, у порядку черговості і з забезпеченням рівномірного навантаження на суддів. ... 14. Результати автоматизованого розподілу (повторного розподілу) справи, а також розподілу, передбаченого частиною 2¹ цієї статті, оформлюються протоколом.	• Див. коментарі до статті 31 КАСУ.

колегії входять судді зі складу постійної колегії суддів, до якої входить визначений Єдиною судовою інформаційно-комунікаційною системою суддя-доповідач, та судді, додатково визначені Єдиною судовою інформаційно-комунікаційною системою.

6. Якщо справа в Верховному Суді має розглядатися колегіально у складі відповідної палати, - головуючим на засіданнях палати є суддя-доповідач, визначений Єдиною судовою інформаційно-комунікаційною системою при первісному розподілі справ.

7. Невирішені судові справи за вмотивованим розпорядженням керівника апарату суду, що додається до матеріалів справи, передаються для повторного автоматизованого розподілу справ виключно у разі, коли суддя (якщо справа розглядається одноособово) або суддя-доповідач із складу колегії суддів (якщо справа розглядається колегіально) у передбачених законом випадках не може продовжувати розгляд справи більше чотирнадцяти днів, що може перешкодити розгляду справи у строки, встановлені цим Кодексом.

8. Для кожної постійної колегії суддів збори суддів відповідного суду визначають резервних суддів строком на один рік.

Якщо зі складу колегії суддів не може продовжувати розгляд справи суддя, який не є суддею-доповідачем у такій справі, що може

перешкодити розгляду справи у строки, встановлені цим Кодексом, заміна такого судді з ініціативи судді-доповідача за вмотивованим розпорядженням керівника апарату суду здійснюється Єдиною судовою інформаційно-комунікаційною системою з числа резервних суддів.

9. Якщо змінити суддю, який вибув, з числа резервних суддів неможливо, його заміна здійснюється Єдиною судовою інформаційно-комунікаційною системою у порядку, передбаченому частиною першою цієї статті.

Суддя, визначений на заміну вибулого судді, розглядає у складі колегії суддів усі неvirішені справи, що розглядає така колегія суддів, та які у зв'язку з відсутністю вибулого судді неможливо розглянути в строки, встановлені цим Кодексом.

10. Єдина судова інформаційно-комунікаційна система не застосовується для визначення судді (складу колегії суддів, якщо справа розглядається колегіально) для розгляду конкретної справи виключно у разі настання обставин, що об'єктивно унеможливили її функціонування та тривають понад п'ять робочих днів.

11. справа, розгляд якої розпочато одним суддею чи колегією суддів, повинна бути розглянута цим же суддею чи колегією суддів, за винятком випадків, що унеможливають участь судді у розгляді справи, та інших

випадків, передбачених цим Кодексом.

12. У разі зміни складу суду на стадії підготовчого провадження розгляд справи починається спочатку, за винятком випадків, передбачених цим Кодексом.

У разі зміни складу суду на стадії розгляду справи по суті суд повторно розпочинає розгляд справи по суті, крім випадку, коли суд ухвалить рішення про повторне проведення підготовчого провадження.

13. Розгляд заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами здійснюється тим самим складом суду, який ухвалив рішення, що переглядається, якщо справа розглядалася суддею одноособово або у складі колегії суддів. Якщо такий склад суду сформувати неможливо, суддя або колегія суддів для розгляду заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами визначається в порядку, встановленому частиною першою цієї статті.

Розгляд заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами здійснюється палатою, об'єднаною палатою або Великою Палатою, якщо рішення, що переглядається, ухвалено відповідно палатою, об'єднаною палатою або Великою Палатою.

14. Результати автоматизованого розподілу (повторного розподілу) справи оформлюються

протоколом.

15. Протокол має містити такі відомості:

1) дата, час початку та закінчення автоматизованого розподілу;

2) номер судової справи, категорія та коефіцієнт її складності, імена (найменування) учасників справи;

3) інформація про визначення списку суддів для участі (підстави, за яких судді не беруть участі) в автоматизованому розподілі; інформація про визначення судді, судді-доповідача;

4) підстави здійснення автоматизованого розподілу (повторного автоматизованого розподілу);

5) прізвище, ініціали та посада уповноваженої особи апарату суду, відповідальної за здійснення автоматизованого розподілу судових справ.

16. Копія такого протоколу в електронній чи паперовій формі підписується уповноваженими особами апарату суду та видається (надсилається) заінтересованій особі не пізніше наступного дня після подання до суду відповідної заяви.

17. Особливості розподілу судових справ встановлюються Положенням про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок

функціонування її окремих підсистем (модулів).		
Стаття 34. Склад суду 1. Цивільні справи у судах першої інстанції розглядаються одноособово суддею, який є головуючим і діє від імені суду, якщо інше не передбачено цим Кодексом. Справи про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави розглядаються колегіально Вищим антикорупційним судом у складі трьох суддів. 2. У випадках, встановлених цим Кодексом, цивільні справи у судах першої інстанції розглядаються колегією у складі одного судді і двох присяжних, які при здійсненні правосуддя користуються всіма правами судді. 3. Перегляд в апеляційному порядку рішень судів першої інстанції здійснюється колегією суддів суду апеляційної інстанції у складі трьох суддів. 4. Перегляд судових рішень судів першої та апеляційної інстанції здійснюється колегією суддів суду касаційної інстанції у складі трьох або більшої непарної кількості суддів. 5. У визначених цим Кодексом випадках перегляд судових рішень судом касаційної інстанції здійснюється судовою палатою Касаційного цивільного суду (палатою), об'єднаною палатою Касаційного цивільного суду (об'єднаною палатою) або Великою	Стаття 34. Склад суду ... 6. Засідання палати в суді касаційної інстанції вважається правомочним за умови участі у ньому більше половини її складу. 7. Засідання об'єднаної палати, Великої Палати вважається правомочним, якщо у ньому бере участь не менше ніж дві третини її складу.	• Див. коментарі до статті 33 КАСУ.

Палатою Верховного Суду (Великою Палатою).

6. Засідання палати в суді касаційної інстанції вважається правомочним **за умови присутності** на ньому більше половини її складу.

7. Засідання об'єднаної палати, Великої Палати вважається правомочним, якщо на ньому **присутні** не менше ніж дві третини її складу.

8. Перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами здійснюється судом у такому самому кількісному складі, в якому ці рішення були ухвалені (одноособово або колегіально).

9. Незалежно від того, у якому складі розглядалася справа, перегляд судових рішень за виключними обставинами з підстав, визначених пунктами 1, 3 частини третьої статті 423 цього Кодексу, здійснюється колегією у складі трьох або більшої непарної кількості суддів, а з підстави, визначеної пунктом 2 частини третьої статті 423 цього Кодексу, - Великою Палатою Верховного Суду.

10. Якщо справа має розглядатися суддею одноособово, але цим Кодексом передбачена можливість колегіального розгляду такої справи, питання про призначення колегіального розгляду вирішується до початку розгляду справи суддею, який розглядає справу, за власною ініціативою або за клопотанням учасника справи, про що постановляється

відповідна ухвала. 11. Питання про розгляд справи колегією у складі більше трьох суддів вирішується колегією суддів, визначеною в порядку, встановленому частиною другою статті 33 цього Кодексу, до початку розгляду справи, з урахуванням категорії і складності справи, про що постановляється відповідна ухвала.		
Стаття 67. Секретар судового засідання 1. Секретар судового засідання: 1) здійснює судові виклики і повідомлення; 2) перевіряє, хто з учасників судового процесу з'явився в судове засідання, хто з учасників судового процесу бере участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції, і доповідає про це головному; 3) забезпечує контроль за повним фіксуванням судового засідання технічними засобами і проведенням судового засідання в режимі відеоконференції; 4) забезпечує ведення протоколу судового засідання; 5) забезпечує оформлення матеріалів справи; 6) виконує інші доручення головного, що стосуються розгляду справи. 2. Секретар судового засідання може уточнювати суть процесуальної дії з метою її	Стаття 67. Секретар судового засідання ... 4. Під час дії воєнного чи надзвичайного стану за розпорядженням керівника апарату (секретаріату) суду чи особи, яка виконує його обов'язки, працівник апарату суду, який має вищу освіту за спеціальністю "Правознавство" або "Правоохоронна діяльність" з освітньо- кваліфікаційним рівнем не нижче молодшого спеціаліста, може за відсутності секретаря судового засідання здійснювати його повноваження. Під час здійснення таких повноважень відповідному працівнику апарату суду може бути заявлено відвід з підстав, визначених цим Кодексом для відводу секретаря судового засідання. ALT 4. Під час дії воєнного чи надзвичайного стану будь-який працівник апарату суду за розпорядженням керівника апарату (секретаріату) суду чи особи, яка виконує його обов'язки, може за відсутності секретаря судового засідання здійснювати його повноваження. Під час здійснення таких повноважень відповідному працівнику апарату суду може бути заявлено відвід з підстав, визначених цим Кодексом для відводу секретаря судового засідання.	• Див. коментарі до статті 63 КАСУ.

правильного відображення в протоколі судового засідання. 3. Секретар судового засідання виконує обов'язки судового розпорядника у випадку його відсутності. 4. Відсутня		
Відсутня	Стаття 128¹. Особливості повідомлень і викликів на період дії воєнного або надзвичайного стану 1. Якщо неможливо забезпечити повідомлення учасників в порядку статті 128 цього Кодексу, суд викликає або повідомляє учасників справи та інших учасників судового процесу, які не мають офіційної електронної адреси, про дату, час і місце першого судового засідання у справі будь-якими можливими засобами, на всі відомі засоби комунікації (телефонограма, СМС повідомлення, електронна пошта, повідомлення у месенджерах тощо), а також через оголошення на офіційному веб-порталі судової влади України (з посиланням на веб-адресу відповідної ухвали суду в Єдиному державному реєстрі судових рішень), яке повинно бути розміщене не пізніше ніж за двадцять днів до дати відповідного судового засідання. 2. Суд викликає або повідомляє таких учасників про дату, час і місце інших судових засідань чи про вчинення відповідної процесуальної дії будь-якими можливими засобами, на всі відомі засоби комунікації (телефонограма, СМС повідомлення, електронна пошта, повідомлення у месенджерах тощо), а також через оголошення на офіційному веб-порталі судової влади України (з посиланням на веб-адресу відповідної ухвали суду в	• Див. коментарі до статті 131–1 КАСУ.

Єдиному державному реєстрі судових рішень), яке повинно бути розміщене не пізніше ніж за десять днів до дати відповідного судового засідання або вчинення відповідної процесуальної дії.

3. З опублікуванням такого оголошення учасник вважається повідомленим про дату, час і місце розгляду справи.

ALT 3. У випадку виклику або повідомлення учасника судового процесу в порядку частин першої, другої цієї статті, такий учасник повинен за допомогою електронної пошти (телефонограми, СМС повідомлення, повідомлення у месенджерах тощо), негайно підтвердити суду про отримання чи ознайомлення із відповідним викликом або повідомленням. Текст такого підтвердження роздруковується, а телефонне підтвердження записується відповідним працівником апарату суду, приєднується секретарем судового засідання до справи і вважається належним повідомленням учасника судового процесу. В такому випадку виклик або повідомлення вважається врученим учаснику судового процесу з моменту надходження до суду підтвердження про отримання чи ознайомлення із викликом або повідомленням.

Стаття 187. Відкриття провадження у справі 1. За відсутності підстав для залишення позовної заяви без руху, повернення позовної заяви чи відмови у відкритті провадження суд відкриває провадження у справі протягом п'яти днів з дня надходження позовної заяви або заяви про усунення недоліків, поданої в порядку, передбаченому статтею 185 цього Кодексу. Якщо відповідачем вказана фізична особа, яка не має статусу підприємця, суд відкриває провадження не пізніше наступного дня з дня отримання судом у порядку, передбаченому частиною восьмою цієї статті, інформації про зареєстроване у встановленому законом порядку місце проживання (перебування) фізичної особи - відповідача. 2. Про прийняття позовної заяви до розгляду та відкриття провадження у справі суд постановляє ухвалу, в якій зазначаються: 1) найменування суду, прізвище та ініціали судді, який відкрив провадження у справі, номер справи; 2) найменування (для юридичних осіб) або ім'я (прізвище, ім'я та по батькові за його наявності для фізичних осіб) сторін, їх місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання (для фізичних осіб); 3) предмет та підстави позову;	Стаття 187. Відкриття провадження у справі 2. Про прийняття позовної заяви до розгляду та відкриття провадження у справі суд постановляє ухвалу, в якій зазначаються: ... 5) дата, час і місце підготовчого засідання, якщо справа буде розглядатися в порядку загального позовного провадження (крім періоду, коли запроваджено воєнний чи надзвичайний стан); б) дата, час і місце проведення судового засідання для розгляду справи по суті, якщо справа буде розглядатися в порядку спрощеного позовного провадження з повідомленням (викликом) сторін (крім періоду, коли запроваджено воєнний чи надзвичайний стан); ...	• Див. коментарі до статті 171 КАСУ.

4) за якими правилами позовного провадження (загального чи спрощеного) буде розглядатися справа;

5) дата, час і місце підготовчого засідання, якщо справа буде розглядатися в порядку загального позовного провадження; 4) under what rules of legal proceedings (general or simplified) will the case be considered;

6) дата, час і місце проведення судового засідання для розгляду справи по суті, якщо справа буде розглядатися в порядку спрощеного позовного провадження з повідомленням (викликом) сторін;

7) результат вирішення заяв і клопотань позивача, що надійшли разом із позовною заявою, якщо їх вирішення не потребує виклику сторін;

8) строк для подання відповідачем відзиву на позов;

9) строки для подання відповіді на відзив та заперечень, якщо справа буде розглядатися за правилами спрощеного позовного провадження;

10) строк надання пояснень третіми особами, яких було залучено при відкритті провадження у справі;

11) веб-адреса сторінки на офіційному веб-порталі судової влади України в мережі Інтернет, за якою учасники справи можуть

отримати інформацію щодо справи, що розглядається.

3. Якщо при відкритті провадження у справі було вирішено питання про залучення третіх осіб, позивач не пізніше двох днів з дня вручення копії ухвали про відкриття провадження у справі повинен направити таким третім особам копії позовної заяви з додатками, а докази такого направлення надати суду до початку підготовчого засідання або до початку розгляду справи по суті в порядку спрощеного позовного провадження.

4. Якщо суд в ухвалі про відкриття провадження у справі за результатами розгляду відповідного клопотання позивача вирішує розглядати справу за правилами спрощеного позовного провадження, суд визначає строк відповідачу для подання заяви із запереченням проти розгляду справи за правилами спрощеного позовного провадження, який не може бути меншим п'яти днів з дня вручення ухвали.

5. Ухвала про відкриття провадження у справі постановляється з додержанням вимог частини п'ятої статті 128 цього Кодексу.

6. У разі якщо відповідачем у позовній заяві вказана фізична особа, яка не є суб'єктом підприємницької діяльності, суд не пізніше двох днів з дня надходження позовної заяви до суду звертається до відповідного органу реєстрації місця перебування та місця проживання особи

щодо надання інформації про зареєстроване місце проживання (перебування) такої фізичної особи.

7. Інформація про місце проживання (перебування) фізичної особи має бути надана протягом п'яти днів з моменту отримання відповідним органом реєстрації місця проживання та перебування особи відповідного звернення суду.

8. Суддя з метою визначення підсудності може також користуватися даними Єдиного державного демографічного реєстру.

9. Якщо за результатами отриманої судом інформації буде встановлено, що справа не підсудна цьому суду, суд надсилає справу за підсудністю в порядку, встановленому статтею 31 цього Кодексу.

10. Якщо отримана судом інформація не дає можливості встановити зареєстроване у встановленому законом порядку місце проживання (перебування) фізичної особи, суд вирішує питання про відкриття провадження у справі. Подальший виклик такої особи як відповідача у справі здійснюється через оголошення на офіційному веб-порталі судової влади України.

11. Суддя, встановивши, після відкриття провадження у справі, що позовну заяву подано без додержання вимог, викладених у статтях 175, 177 цього Кодексу, постановляє

ухвалу не пізніше наступного дня, в якій зазначаються підстави залишення заяви без руху, про що повідомляє позивача і надає йому строк для усунення недоліків, який не може перевищувати п'яти днів з дня вручення позивачу ухвали. 12. Якщо позивач усунув недоліки позовної заяви у строк, встановлений судом, суд продовжує розгляд справи, про що постановляє ухвалу не пізніше наступного дня з дня отримання інформації про усунення недоліків. 13. Якщо позивач не усунув недоліки позовної заяви у строк, встановлений судом, позовна заява залишається без розгляду.		
Article 189. Завдання та строк підготовчого провадження 1. Завданнями підготовчого провадження є: 1) остаточне визначення предмета спору та характеру спірних правовідносин, позовних вимог та складу учасників судового процесу; 2) з'ясування заперечень проти позовних вимог; 3) визначення обставин справи, які підлягають встановленню, та зібрання відповідних доказів; 4) вирішення відводів; 5) визначення порядку розгляду справи; 6) вчинення інших дій з метою забезпечення правильного, своєчасного і безперешкодного розгляду справи по суті.	Article 189. Завдання та строк підготовчого провадження 3. Підготовче провадження має бути проведене протягом шістдесяти днів з дня відкриття провадження у справі. У виняткових випадках для належної підготовки справи для розгляду по суті цей строк може бути продовжений не більше ніж на тридцять днів за клопотанням однієї із сторін або з ініціативи суду. В умовах воєнного чи надзвичайного стану підготовче провадження має бути проведене протягом розумного строку з урахуванням можливості учасників справи взяти участь у розгляді справи.	• Див. коментарі до статті 173 КАСУ.

2. Підготовче провадження починається відкриттям провадження у справі і закінчується закриттям підготовчого засідання. 3. Підготовче провадження має бути проведене протягом шістдесяти днів з дня відкриття провадження у справі. У виняткових випадках для належної підготовки справи для розгляду по суті цей строк може бути продовжений не більше ніж на тридцять днів за клопотанням однієї із сторін або з ініціативи суду.		
Стаття 196. Мета і строк проведення підготовчого засідання 1. Для виконання завдання підготовчого провадження в кожній судовій справі, яка розглядається за правилами загального позовного провадження, проводиться підготовче засідання. 2. Дата і час підготовчого засідання призначаються суддею з урахуванням обставин справи і необхідності вчинення відповідних процесуальних дій. Підготовче засідання має бути розпочате не пізніше ніж через тридцять днів з дня відкриття провадження у справі. 3. Частина відсутня.	Article 196. Purpose and term of the preliminary hearing 2. Дата і час підготовчого засідання призначаються суддею з урахуванням обставин справи і необхідності вчинення відповідних процесуальних дій. Підготовче засідання має бути розпочате не пізніше ніж через тридцять днів з дня відкриття провадження у справі. 3. В умовах воєнного чи надзвичайного стану суд має розпочати підготовче засідання не пізніше ніж через тридцять днів після встановлення факту повідомлення учасників справи про розгляд справи та встановлення обставин можливості сторін взяти участь у розгляді справи.	• Див. коментарі до статті 179 КАСУ.
Стаття 210. Строки розгляду справи по суті 1. Суд має розпочати розгляд справи по суті не пізніше ніж через шістдесят днів з дня відкриття провадження у справі, а у випадку продовження строку підготовчого провадження - не пізніше наступного дня з дня закінчення такого строку.	Стаття 210. Строки розгляду справи по суті 1. Суд має розпочати розгляд справи по суті не пізніше ніж через шістдесят днів з дня відкриття провадження у справі, а у випадку продовження строку підготовчого провадження – не пізніше наступного дня з дня закінчення такого строку. В умовах воєнного чи надзвичайного стану суд має	• Див. коментарі до статті 193 КАСУ.

2. Суд розглядає справу по суті протягом тридцяти днів з дня початку розгляду справи по суті. 1. 3. Провадження у справі на стадії її розгляду по суті зупиняється тільки з підстав, встановлених пунктами 1-3, 4-1 частини першої статті 251 та пунктами 1-3 частини першої статті 252 цього Кодексу.day after the expiration of such a term.	розпочати розгляд справи по суті не пізніше ніж через шістдесят днів після встановлення факту повідомлення учасників справи про розгляд справи та встановлення обставин можливості сторін взяти участь у розгляді справи. 2. Суд розглядає справу по суті протягом тридцяти днів з дня початку розгляду справи по суті. В умовах воєнного чи надзвичайного стану розгляд справи по суті має бути проведене протягом розумного строку з урахуванням можливості учасників справи взяти участь у розгляді справи. ...	
Стаття 211. Судове засідання 1. Розгляд справи відбувається в судовому засіданні. 2. Про місце, дату і час судового засідання суд повідомляє учасників справи. 3. Учасник справи має право заявити клопотання про розгляд справи за його відсутності. Якщо таке клопотання заявили всі учасники справи, судовий розгляд справи здійснюється на підставі наявних у суду матеріалів. 4. Судове засідання проводиться у спеціально обладнаному приміщенні - залі судових засідань. Окремі процесуальні дії в разі необхідності можуть вчинятися за межами приміщення суду. 5. Під час розгляду справи по суті суд сприяє примиренню сторін.	Стаття 211. Судове засідання ... 6. Під час дії воєнного чи надзвичайного стану суд може з власної ініціативи прийняти рішення про розгляд будь-якої справи позовного провадження в порядку письмового провадження за наявними у справі матеріалами, за виключенням подачі учасником справи клопотання про розгляд справи в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду з використанням власних технічних засобів. ALT 6. Під час дії воєнного чи надзвичайного стану справи, розгляд яких здійснюється в порядку загального провадження, суд з власної ініціативи може прийняти рішення про розгляд такої справи без повідомлення (виклику) учасників справи (в порядку письмового провадження) за наявними у справі матеріалами, за виключенням подачі стороною клопотання про розгляд справи в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду з використанням власних технічних засобів або клопотання про розгляд справи в порядку загального провадження в приміщенні суду. Розгляд справи без повідомлення (виклику) учасників справи (в порядку письмового провадження) за наявними у справі матеріалами можливий у разі направлення судом	• Див. коментарі до статті 194 КАСУ.

6. Відсутня	сторонам повідомлення про такий розгляд справи у спосіб та у порядку, визначеному цим Кодексом, а також у разі надходження до суду підтвердження про отримання сторонами цього повідомлення.	
Стаття 212. Участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції 1. Учасники справи мають право брати участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду за умови наявності у суді відповідної технічної можливості, про яку суд зазначає в ухвалі про відкриття провадження у справі, крім випадків, коли явка цього учасника справи в судові засідання визнана судом обов'язковою. 2. Учасник справи подає заяву про участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду не пізніше ніж за п'ять днів до судового засідання. Копія заяви в той самий строк надсилається іншим учасникам справи. 3. Учасники справи беруть участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду з використанням власних технічних засобів та електронного підпису згідно з вимогами Положення про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положень, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів). 4. Під час дії карантину, встановленого	Стаття 212. Участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції ... 4. В умовах воєнного чи надзвичайного стану, а також під час карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19), учасники справи, їх представники можуть брати участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду з використанням власних технічних засобів. Підтвердження особи учасника справи здійснюється із застосуванням електронного підпису, а якщо особа не має такого підпису, то у порядку, визначеному Законом України "Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус" або Державною судовою адміністрацією України. 5. Ризики технічної неможливості участі в відеоконференції поза межами приміщення суду, переривання зв'язку тощо несе учасник справи, його представник, який подав відповідну заяву. ... 7. Свідок, перекладач, спеціаліст, експерт, секретар судового засідання можуть брати участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції виключно в приміщенні суду. В умовах воєнного чи надзвичайного стану в разі	• Див. коментарі до статті 195 КАСУ.

Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19), учасники справи можуть брати участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду з використанням власних технічних засобів. Підтвердження особи учасника справи здійснюється із застосуванням електронного підпису, а якщо особа не має такого підпису, то у порядку, визначеному Законом України "Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус" або Державною судовою адміністрацією України.

5. Ризики технічної неможливості участі в відеоконференції поза межами приміщення суду, переривання зв'язку тощо несе учасник справи, який подав відповідну заяву.

6. Суд може постановити ухвалу про участь учасника справи у судовому засіданні в режимі відеоконференції в приміщенні суду, визначеному судом.

7. Свідок, перекладач, спеціаліст, експерт можуть брати участь в судовому засіданні в режимі відеоконференції виключно в приміщенні суду.

8. У клопотанні про участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції в приміщенні суду в обов'язковому порядку зазначається суд, в якому необхідно

виникнення обставин, які зумовлюють загрозу життю, здоров'ю та безпеці учасників судового процесу, зазначені учасники судового процесу можуть брати участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду з використанням власних технічних засобів. Підтвердження особи учасника судового процесу здійснюється із застосуванням електронного підпису, а якщо особа не має такого підпису, то у порядку, визначеному Законом України "Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус" або Державною судовою адміністрацією України.

...

14. Особливий режим роботи суду може, серед іншого, передбачати участь суддів та\або секретаря судового засідання у судовому засіданні дистанційно у режимі відеоконференції, участь суддів дистанційно в судовому розгляді в порядку письмового провадження, особливості підписання судових рішень та процесуальних документів, в тому числі кваліфікованим електронним підписом без складання їх паперового оригіналу, та особливості повідомлень (викликів) учасників судового процесу.

забезпечити її проведення. Таке клопотання може бути подано не пізніше як за п'ять днів до відповідного судового засідання.

9. Копія ухвали про участь особи у судовому засіданні в режимі відеоконференції в приміщенні суду негайно надсилається до суду, який зобов'язаний організувати її виконання, та особі, яка братиме участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції.

10. Суд, який забезпечує проведення відеоконференції, перевіряє явку і встановлює особи тих, хто з'явився, а також перевіряє повноваження представників.

11. Використовувані судом і учасниками судового процесу технічні засоби і технології мають забезпечувати належну якість зображення та звуку, а також інформаційну безпеку. Учасникам судового процесу має бути забезпечена можливість чути та бачити хід судового засідання, ставити запитання і отримувати відповіді, здійснювати інші процесуальні права та обов'язки.

12. Відеоконференція, у якій беруть участь учасники справи, фіксується судом, який розглядає справу, за допомогою технічних засобів відео- та звукозапису. Відео- та звукозапис відеоконференції зберігається в матеріалах справи.

13. Суд у порядку, передбаченому цією статтею, за власною ініціативою або за

клопотанням учасника судового процесу, який тримається в установі попереднього ув'язнення або в установі виконання покарань, може постановити ухвалу про його участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції в приміщенні такої установи. При цьому дії, передбачені частиною дев'ятою цієї статті, здійснюються службовою особою такої установи. 14. Відсутня		
Стаття 214. Головуючий у судовому засіданні 1. При одноособовому розгляді справи суддя, який розглядає справу, є головуючим у судовому засіданні. При колегіальному розгляді справи головуючим у судовому засіданні є суддя-доповідач, визначений Єдиною судовою інформаційно-комунікаційною системою під час розподілу справи. 2. Головуючий відповідно до завдання цивільного судочинства керує ходом судового засідання, забезпечує додержання послідовності і порядку вчинення процесуальних дій, здійснення учасниками судового процесу їх процесуальних прав і виконання ними обов'язків, спрямовує судовий розгляд на забезпечення повного, всебічного та об'єктивного з'ясування обставин справи, усуваючи із судового розгляду все, що не має істотного значення для вирішення справи.	Стаття 214. Головуючий у судовому засіданні 1. При одноособовому розгляді справи суддя, який розглядає справу, є головуючим у судовому засіданні. При колегіальному розгляді справи головуючим у судовому засіданні є суддя-доповідач, визначений під час розподілу справи у порядку, визначеному статтею 33 цього Кодексу.	● Див. статтю 196 КАСУ (без коментарів).

3. У разі виникнення заперечень у будь-кого з учасників справи, а також свідків, експертів, спеціалістів, перекладачів щодо дій головуючого ці заперечення заносяться до протоколу судового засідання і про їх прийняття чи відхилення суд постановляє ухвалу. 4. Головуючий вживає необхідних заходів для забезпечення в судовому засіданні належного порядку. 5. Головуючий розглядає скарги на дії чи бездіяльність судового розпорядника стосовно виконання покладених на нього обов'язків, про що постановляє ухвалу.		
Стаття 247. Фіксування судового засідання технічними засобами 1. Суд під час судового розгляду справи здійснює повне фіксування судового засідання за допомогою звукозаписувального технічного засобу в порядку, передбаченому Положенням про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів). За заявою будь-кого з учасників справи або за ініціативою суду повне фіксування судового засідання здійснюється за допомогою відеозаписувального технічного засобу (за наявності в суді технічної можливості та за відсутності заперечень з боку будь-кого з учасників судового процесу). 2. Фіксування судового засідання технічним	Стаття 247. Фіксування судового засідання технічними засобами 1. Суд під час судового розгляду справи здійснює повне фіксування судового засідання за допомогою звукозаписувального технічного засобу в порядку, передбаченому Положенням про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів). За заявою будь-кого з учасників справи або за ініціативою суду повне фіксування судового засідання здійснюється за допомогою відеозаписувального технічного засобу (за наявності в суді технічної можливості та за відсутності заперечень з боку будь-кого з учасників судового процесу). В умовах воєнного чи надзвичайного стану, у разі неможливості здійснення повного фіксування судового засідання технічними засобами, хід судового засідання фіксується у протоколі судового засідання. 2. Фіксування судового засідання технічним засобом здійснює	• Див. коментарі до статті 229 КАСУ.

засобом здійснює секретар судового засідання. У разі неявки в судове засідання всіх учасників справи чи в разі якщо відповідно до положень цього Кодексу розгляд справи здійснюється судом за відсутності учасників справи, фіксування судового процесу за допомогою звукозаписувального технічного засобу не здійснюється. 3. Повне або часткове відтворення технічного запису судового засідання здійснюється на вимогу учасника справи, або за ініціативою суду. 4. Технічний запис судового засідання є додатком до протоколу судового засідання і після закінчення судового засідання приєднується до матеріалів справи. Порядок зберігання технічного запису судового засідання визначається Положенням про Єдину інформаційно-комунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів). 5. Учасник справи має право отримати копію технічного запису судового процесу. 6. Розмір судового збору за видачу в електронній формі копії технічного запису судового засідання встановлюється законом. 7. Відсутня	секретар судового засідання. У разі неявки в судове засідання всіх учасників справи чи в разі якщо відповідно до положень цього Кодексу розгляд справи здійснюється судом за відсутності учасників справи, фіксування судового процесу за допомогою звукозаписувального технічного засобу не здійснюється. Секретар судового засідання може вести протокол засідання у режимі відеоконференції (дистанційно). ... 7. В умовах воєнного чи надзвичайного стану, у разі неможливості здійснення повного фіксування судового засідання технічними засобами, хід судового засідання фіксується у протоколі судового засідання. Секретар судового засідання може вести протокол засідання у режимі відеоконференції (дистанційно).	
Стаття 259. Порядок ухвалення судових	Стаття 259. Порядок ухвалення судових рішень	• Див. коментарі до статті 195(13) КАСУ.

рішень

1. Суди ухвалюють рішення, постанови іменем України негайно після закінчення судового розгляду.

2. Рішення та постанови приймаються, складаються і підписуються в нарадчій кімнаті складом суду, який розглянув справу.

3. Якщо в одному провадженні об'єднані кілька взаємопов'язаних самостійних вимог, суд може ухвалити щодо будь-якої вимоги часткове рішення та продовжити провадження в частині невирішених вимог. Якщо за вимогами, об'єднаними в одне провадження, відповідачем є одна особа, ухвалення часткового рішення не допускається у разі обґрунтованих заперечень з боку відповідача.

Суд може вирішити питання розподілу судових витрат у додатковому рішенні після ухвалення рішення за результатами розгляду справи по суті.

4. Ухвали суду, які оформлюються окремим документом, постановляються в нарадчій кімнаті, інші ухвали суд може постановити, не виходячи до нарадчої кімнати.

5. Ухвали суду, постановлені окремим документом, підписуються суддею (суддями) і приєднуються до справи. Ухвали, постановлені судом, не виходячи до нарадчої кімнати, заносяться до протоколу судового засідання.

...

9. В умовах воєнного чи надзвичайного стану, за умови участі суддів у розгляді справи дистанційно, рішення, постанови та ухвали суду приймаються, складаються і підписуються складом суду, який розглянув справу, з використанням кваліфікованого електронного підпису без складання їх паперового оригіналу.

б. У виняткових випадках залежно від складності справи складання повного рішення (постанови) суду може бути відкладено на строк не більш як десять днів, а якщо справа розглянута у порядку спрощеного провадження - не більш як п'ять днів з дня закінчення розгляду справи.

Складання повного тексту ухвали, залежно від складності справи, може бути відкладено на строк не більш як п'ять днів з дня оголошення вступної та резолютивної частин ухвали.

Судове рішення, що містить вступну та резолютивну частини, має бути підписане всім складом суду і приєднане до справи.

7. Виправлення в рішеннях і ухвалях повинні бути застережені перед підписом судді.

8. Усі судові рішення викладаються письмово у паперовій та електронній формах.

Судові рішення в електронній формі викладаються з використанням Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, оприлюднюються в порядку, визначеному Положенням про Єдину судову інформаційно-телекомунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів), та підписуються електронним підписом судді (у разі колегіального розгляду - електронними підписами всіх суддів, які входять до складу колегії).

9. Відсутня		
Відсутня	Стаття 272¹. Особливості вручення судового рішення на період дії воєнного або надзвичайного стану 1. Якщо неможливо забезпечити вручення судового рішення в порядку статті 272 цього Кодексу учасникам справи, які не мають офіційної електронної адреси, такі учасники повідомляються про ухвалення відповідного судового рішення шляхом розміщення інформації на офіційному веб-порталі судової влади з посиланням на веб-адресу такого судового рішення в Єдиному державному реєстрі судових рішень. 2. За заявою учасника справи копія судового рішення, засвідчена судом, надсилається або видається в найкоротший термін, але не пізніше 30 днів після закінчення воєнного чи надзвичайного стану.	• Див. коментарі до статті 251–1 КАСУ.
Стаття 366. Призначення справи до розгляду в суді апеляційної інстанції 1. Після проведення підготовчих дій суддя-доповідач доповідає про них колегії суддів, яка вирішує питання про проведення додаткових підготовчих дій у разі необхідності та призначення справи до розгляду. Про дату, час та місце розгляду справи повідомляються учасники справи, якщо справа відповідно до цього Кодексу розглядається з їх повідомленням.	Стаття 366. Призначення справи до розгляду в суді апеляційної інстанції 1. Після проведення підготовчих дій суддя-доповідач доповідає про них колегії суддів, яка вирішує питання про проведення додаткових підготовчих дій у разі необхідності та призначення справи до розгляду. Про дату, час та місце розгляду справи (крім періоду, коли запроваджено воєнний чи надзвичайний стан*) повідомляються учасники справи, якщо справа відповідно до цього Кодексу розглядається з їх повідомленням.	• Див. загальні коментарі в розділі «Обсяг відступу від норм мирного часу» • Також див. наші коментарі щодо повідомлення в статті 131–1, які тут застосовуються.
Стаття 368. Порядок розгляду справи судом апеляційної інстанції 1. Справа розглядається судом апеляційної інстанції за правилами, встановленими для	Стаття 368. Порядок розгляду справи судом апеляційної інстанції ... 3. Розгляд справ у суді апеляційної інстанції здійснюється	• Див. загальні коментарі в розділі «Обсяг відступу від норм мирного часу» • Ми пропонуємо таку структуру статті:

розгляду справи в порядку спрощеного позовного провадження, з особливостями, встановленими цією главою. 2. Розгляд справ у суді апеляційної інстанції починається з відкриття першого судового засідання або через п'ятнадцять днів з дня відкриття апеляційного провадження, якщо справа розглядається без повідомлення учасників справи. 3. Розгляд справ у суді апеляційної інстанції здійснюється в судовому засіданні з повідомленням учасників справи, крім випадків, передбачених статтею 369 цього Кодексу. 4. Суддя-доповідач доповідає зміст рішення (ухвали), яке оскаржено, доводи апеляційної скарги, межі, в яких повинні здійснюватися перевірка рішення (ухвали), встановлюватися обставини і досліджуватися докази. 5. Після доповіді судді-доповідача пояснення дає особа, яка подала апеляційну скаргу. Якщо апеляційні скарги подали обидві сторони, - першим дає пояснення позивач. Далі дають пояснення інші учасники справи. 6. Закінчивши з'ясування обставин і перевірку їх доказами, суд апеляційної інстанції надає учасникам справи можливість виступити у судових дебатах в такій самій послідовності, в якій вони давали пояснення. 7. На початку судового засідання суд може оголосити про час, який відводиться для	в судовому засіданні з повідомленням учасників справи, крім випадків, передбачених частиною дев'ятою цієї статті, статтею 369 цього Кодексу. ... 9. В умовах воєнного чи надзвичайного стану при запровадженні особливого режиму роботи суду відповідно до статті 7-1 цього Кодексу суд апеляційної інстанції може за відсутності заперечень учасників справи розглядати будь-які справи в порядку письмового провадження за наявними у справі матеріалами. ALT 9. Під час дії воєнного чи надзвичайного стану справи, розгляд яких здійснюється в порядку загального провадження, суд апеляційної інстанції з власної ініціативи може прийняти рішення про розгляд такої справи без повідомлення (виклику) учасників справи (в порядку письмового провадження) за наявними у справі матеріалами, за виключенням подачі стороною клопотання про розгляд справи в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду з використанням власних технічних засобів або клопотання про розгляд справи в порядку загального провадження в приміщенні суду. Розгляд справи без повідомлення (виклику) учасників справи (в порядку письмового провадження) за наявними у справі матеріалами можливий у разі направлення судом сторонам повідомлення про такий розгляд справи у спосіб та у порядку, визначеному цим Кодексом, а також у разі надходження до суду підтвердження про отримання сторонами цього повідомлення.	• апеляційний суд повідомляє про намір розглянути питання розгляд апеляції лише в письмовій формі; • потім сторони можуть погодитися з таким підходом або, як варіант, висунути заперечення і вимагати проведення онлайнного або фізичного слухання; • якщо заперечень не надходить, апеляційний суд може прийняти рішення щодо апеляції на підставі поданих документів. • За наявності заперечень апеляційний суд може прийняти рішення про те, чи слід розглядати апеляцію в письмовому вигляді, через дистанційне слухання чи фізичне слухання, з належним урахуванням прав сторін і ризиків для учасників, а також технічні та фізичні обмеження, що застосовуються.

судових дебатів. Кожній особі, яка бере участь у розгляді справи в суді апеляційної інстанції, надається однаковий проміжок часу для виступу. 8. Після закінчення дебатів суд виходить до нарадчої кімнати. 9. Відсутня		
Стаття 369. Особливості розгляду в апеляційному порядку окремих категорій справ 1. Апеляційні скарги на рішення суду у справах з ціною позову менше ста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб, крім тих, які не підлягають розгляду в порядку спрощеного позовного провадження, розглядаються судом апеляційної інстанції без повідомлення учасників справи. 2. Апеляційні скарги на ухвали суду, зазначені в пунктах 1, 5, 6, 9, 10, 14, 19, 37-40 частини першої статті 353 цього Кодексу, розглядаються судом апеляційної інстанції без повідомлення учасників справи. 3. З урахуванням конкретних обставин справи суд апеляційної інстанції може розглянути апеляційні скарги, зазначені в частинах першій та другій цієї статті, у судовому засіданні з повідомленням (викликом) учасників справи. 4. Відсутня	Стаття 369. Особливості розгляду в апеляційному порядку окремих категорій справ ... 4. В умовах воєнного чи надзвичайного стану усі апеляційні скарги на ухвали суду першої інстанції розглядаються судом апеляційної інстанції без повідомлення учасників справи в порядку письмового провадження.	• Див. коментарі до статті 312 КАСУ.

Стаття 371. Строк розгляду апеляційної скарги 1. Апеляційна скарга на рішення суду першої інстанції має бути розглянута протягом шістдесяти днів із дня постановлення ухвали про відкриття апеляційного провадження, а апеляційна скарга на ухвалу суду першої інстанції - протягом тридцяти днів з дня постановлення ухвали про відкриття апеляційного провадження. 2. У виняткових випадках за клопотанням сторони з урахуванням особливостей розгляду справи суд апеляційної інстанції може продовжити строк розгляду справи, але не більш як на п'ятнадцять днів, про що постановляє відповідну ухвалу. 3. Відсутня	Стаття 371. Строк розгляду апеляційної скарги 1. Апеляційна скарга на рішення суду першої інстанції має бути розглянута протягом шістдесяти днів із дня постановлення ухвали про відкриття апеляційного провадження, а апеляційна скарга на ухвалу суду першої інстанції - протягом тридцяти днів з дня постановлення ухвали про відкриття апеляційного провадження. 2. У виняткових випадках за клопотанням сторони з урахуванням особливостей розгляду справи суд апеляційної інстанції може продовжити строк розгляду справи, але не більш як на п'ятнадцять днів, про що постановляє відповідну ухвалу. 3. В умовах воєнного чи надзвичайного стану апеляційні скарги, що передбачені цією статтею, мають бути розглянуті протягом розумного строку з урахуванням можливості учасників справи взяти участь у розгляді справи.	• Див. коментарі до статті 309 КАСУ.
Розділ XII ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ 1. Частина друга статті 172 (в частині надсилання копії судового наказу, що містить інформацію про веб-адресу судового наказу в Єдиному державному реєстрі виконавчих	Розділ XII ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ ... 3. В умовах воєнного або надзвичайного стану, під час дії карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню коронавірусної хвороби	• Див. прикінцеві положення КАСУ.

документів), частини четверта, сьома та восьма статті 431 (в частині внесення документів до Єдиного державного реєстру виконавчих документів), частина друга статті 470, частина десята статті 479, частина дев'ята статті 480, частина сьома статті 487 цього Кодексу вводяться в дію через 30 днів із дня опублікування Державною судовою адміністрацією України повідомлення про початок функціонування Єдиного державного реєстру виконавчих документів у газеті "Голос України".

2. Частини десята, одинадцята статті 265, частини четверта, п'ята статті 479 цього Кодексу вводяться в дію з 1 січня 2019 року.

3. Під час дії карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19), суд за заявою учасників справи та осіб, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, інтереси та (або) обов'язки (у разі наявності у них права на вчинення відповідних процесуальних дій, передбачених цим Кодексом), поновлює процесуальні строки, встановлені нормами цього Кодексу, якщо визнає причини їх пропуску поважними і такими, що зумовлені обмеженнями, впровадженими у зв'язку з карантинном. Суд може поновити відповідний строк як до, так і після його закінчення.

Суд за заявою особи продовжує процесуальний строк, встановлений судом,

(COVID-19), суд за заявою учасників справи та осіб, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, інтереси та (або) обов'язки (у разі наявності у них права на вчинення відповідних процесуальних дій, передбачених цим Кодексом), поновлює процесуальні строки, встановлені нормами цього Кодексу, якщо визнає причини їх пропуску поважними і такими, що зумовлені обмеженнями, впровадженими у зв'язку з карантинном, дією воєнного або надзвичайного стану. Суд може поновити відповідний строк як до, так і після його закінчення.

Суд за заявою особи продовжує процесуальний строк, встановлений судом, якщо неможливість вчинення відповідної процесуальної дії у визначений строк зумовлена обмеженнями, впровадженими у зв'язку з воєнним або надзвичайним станом, карантинном.

4. У разі введення воєнного чи надзвичайного стану за умови, що відсутня об'єктивна можливість виконання процесуальних дій у строки, визначені цим Кодексом для вчинення процесуальних дій судом, – такі процесуальні дії мають бути проведені невідкладно за наявності можливості, але не пізніше ніж через 20 днів після припинення чи скасування воєнного чи надзвичайного стану.

Під час дії воєнного чи надзвичайного стану за умови, що відсутня об'єктивна можливість розгляду справи, розгляду апеляційної скарги, розгляду касаційної скарги, розгляду заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами у строки, визначені цим Кодексом, такий розгляд має бути здійснений впродовж розумного строку.

Варіант 2

У разі введення воєнного чи надзвичайного стану за умови, що відсутня об'єктивна можливість виконання процесуальних дій, вирішення заяви, клопотання, розгляду справи,

якщо неможливість вчинення відповідної процесуальної дії у визначений строк зумовлена обмеженнями, впровадженими у зв'язку з карантинном. 4. Відсутня 5. Відсутня	апеляційної скарги, касаційної скарги у строки, визначені цим Кодексом, такі строки продовжуються на строк дії такого стану, за виключенням строків набрання законної сили рішенням суду. За наявності можливості виконання процесуальних дій такі дії мають бути проведені невідкладно, але не пізніше ніж через 20 днів після припинення чи скасування воєнного або надзвичайного стану. 5. Справи у судах першої, апеляційної та касаційної інстанцій, провадження у яких відкрито до введення воєнного чи надзвичайного стану, розглядаються з урахуванням особливостей, передбачених цим Кодексом для розгляду справ під час дії воєнного або надзвичайного стану.	

Господарський процесуальний кодекс України

Стаття 8. Гласність судового процесу

1. Розгляд справ у господарських судах проводиться усно і відкрито, крім випадків, передбачених цим Кодексом.

2. Будь-яка особа має право бути присутньою у відкритому судовому засіданні. Від особи, яка бажає бути присутньою у судовому засіданні, забороняється вимагати будь-які документи, крім документа, що посвідчує особу.

3. Особи, які бажають бути присутніми у судовому засіданні, допускаються до зали судових засідань до початку судового засідання або під час перерви.

4. Суд може видалити із зали судових засідань осіб, які перешкоджають веденню судового засідання, здійсненню прав або виконанню обов'язків учасників судового процесу або судді, порушують порядок у залі суду. Суд може прийняти рішення про обмеження доступу осіб, які не є учасниками судового процесу, в судове засідання під час карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України відповідно до Закону України "Про захист населення від інфекційних хвороб", якщо участь в судовому засіданні становитиме

Стаття 8. Гласність судового процесу

...

13. Розгляд справи здійснюється в порядку письмового провадження за наявними у справі матеріалами, якщо цим Кодексом не передбачено повідомлення учасників справи. У такому випадку судові засідання не проводиться.

Письмовим провадженням також є судовий розгляд господарської справи, який здійснюється судом першої, апеляційної чи касаційної інстанції без виклику учасників справи та без проведення судового засідання на підставі наявних у суду матеріалів.

- Див. загальні коментарі до розділу «Письмова процедура».

загрозу життю чи здоров'ю особи.

5. Особи, присутні в залі судового засідання, представники засобів масової інформації можуть проводити у залі судового засідання фотозйомку, відео- та аудіозапис з використанням портативних відео- та аудіотехнічних засобів без отримання окремого дозволу суду, але з урахуванням обмежень, встановлених цим Кодексом.

6. Трансляція судового засідання здійснюється з дозволу суду. Якщо всі учасники справи беруть участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції, здійснюється транслявання перебігу судового засідання в мережі Інтернет в обов'язковому порядку.

7. Проведення в залі судового засідання фотозйомки, відеозапису, а також трансляція судового засідання повинні здійснюватися без створення перешкод у веденні засідання і здійсненні учасниками судового процесу їхніх процесуальних прав.

8. Розгляд справи у закритому судовому засіданні проводиться у випадках, коли відкритий судовий розгляд може мати наслідком розголошення таємної чи іншої інформації, що охороняється законом, необхідності захисту особистого та сімейного життя людини, а також в інших випадках, установлених законом.

9. Про розгляд справи у закритому судовому

засіданні постановляється ухвала. Суд ухвалою може оголосити судове засідання закритим повністю або закритою його частину.

10. Розгляд справи та вчинення окремих процесуальних дій у закритому судовому засіданні проводяться з додержанням правил здійснення судочинства в господарських судах. Під час такого розгляду можуть бути присутні лише учасники справи, а в разі необхідності - свідки, експерти, спеціалісти, перекладачі. Суд попереджає зазначених осіб про обов'язок не розголошувати інформацію, для забезпечення захисту якої розгляд справи або вчинення окремих процесуальних дій відбувається в закритому судовому засіданні.

11. Використання систем відеоконференц-зв'язку та транслявання перебігу судового засідання в мережі Інтернет у закритому судовому засіданні не допускаються.

12. Якщо під час закритого судового засідання буде встановлено, що інформація, для забезпечення нерозголошення якої розгляд справи або вчинення окремих процесуальних дій відбувалися в закритому судовому засіданні, вже є публічно доступною або обмеження доступу до інформації є безпідставним чи не відповідає закону, суд постановляє ухвалу про подальший розгляд справи у відкритому судовому засіданні.

13. Розгляд справи здійснюється в порядку письмового провадження за наявними у справі

матеріалами, якщо цим Кодексом не передбачено повідомлення учасників справи. У такому випадку судове засідання не проводиться. ...		
Відсутня	Стаття 8¹. Особливості режиму роботи господарських судів та суддів в умовах воєнного чи надзвичайного стану У місцевостях у яких введено воєнний чи надзвичайний стан, для забезпечення безпеки учасників судового процесу, суддів та працівників апарату суду, голова суду або особа, яка виконує його обов'язки, може визначити особливий режим роботи суду відповідно до рекомендацій встановлених Радою суддів України, про що невідкладно протягом доби повідомити Верховний Суд, Раду суддів України та Державну судову адміністрацію України. Текст рішення про особливий режим роботи суду підлягає розміщенню на веб-сайті суду.	• Див. коментарі до статті 10⁻¹ КАСУ.
Стаття 32. Визначення складу господарського суду 1. Визначення судді, а в разі колегіального розгляду - судді-доповідача для розгляду конкретної справи здійснюється Єдиною судовою інформаційно-телекомунікаційною системою під час реєстрації документів, зазначених в частині другій статті 6 цього Кодексу, а також в інших випадках визначення складу суду на будь-якій стадії судового процесу, з урахуванням спеціалізації та рівномірного навантаження для кожного судді, за принципом випадковості та в	Стаття 32. Визначення складу господарського суду 1. Визначення судді, а в разі колегіального розгляду - судді-доповідача для розгляду конкретної справи здійснюється Єдиною судовою інформаційно-телекомунікаційною системою під час реєстрації документів, зазначених в частині другій статті 6 цього Кодексу, а також в інших випадках визначення складу суду на будь-якій стадії судового процесу, з урахуванням спеціалізації та рівномірного навантаження для кожного судді, за принципом випадковості та в хронологічному порядку надходження справ. 2. Справа, розгляд якої відповідно до цього Кодексу здійснюється колегією суддів в обов'язковому порядку,	• Див. коментарі до статті 31 КАСУ.

хронологічному порядку надходження справ.

2. Справа, розгляд якої відповідно до цього Кодексу здійснюється колегією суддів в обов'язковому порядку, розглядається постійною колегією суддів відповідного суду, до складу якої входить визначений Єдиною судовою інформаційно-телекомунікаційною системою суддя-доповідач.

2¹. Відсутня

3. Персональний склад постійних колегій суддів визначається зборами суддів відповідного суду.

4. До складу об'єднаної палати входять по два судді, які обираються зборами суддів Касаційного господарського суду, зі складу кожної із судових палат Касаційного господарського суду та голова Касаційного господарського суду.

5. Якщо справа має розглядатися колегією у складі більше трьох суддів, до складу такої колегії входять судді зі складу постійної колегії суддів, до якої входить визначений Єдиною судовою інформаційно-телекомунікаційною системою суддя-доповідач, та судді, додатково визначені Єдиною судовою інформаційно-телекомунікаційною системою.

6. Якщо справа в Верховному Суді має розглядатися колегіально у складі відповідної палати - головуєчим на засіданнях палати є суддя-доповідач, визначений Єдиною судовою

розглядається постійною колегією суддів відповідного суду, до складу якої входить визначений Єдиною судовою інформаційно-телекомунікаційною системою суддя-доповідач.

2¹. В умовах воєнного чи надзвичайного стану у разі неможливості застосування автоматизованого визначення складу суду більше 24 годин, суддя, склад суду для розгляду конкретної справи, у тому числі суддя-доповідач, визначається керівником апарату (секретаріату) відповідного суду або особою, яка виконує його обов'язки, у порядку черговості і з забезпеченням рівномірного навантаження на суддів.

...

16. Результати автоматизованого розподілу (повторного розподілу) справи, **а також розподілу, передбаченого частиною 2¹ цієї статті**, оформлюються протоколом.

...

інформаційно-телекомунікаційною системою при первісному розподілі справ.

7. Якщо справа має розглядатися суддею одноособово, але цим Кодексом передбачена можливість колегіального розгляду такої справи і про це прийнято відповідне рішення, така справа розглядається в суді першої інстанції - колегією суддів, до складу якої включається суддя, визначений Єдиною судовою інформаційно-телекомунікаційною системою при автоматизованому розподілі справ, та два судді, додатково визначених Єдиною судовою інформаційно-телекомунікаційною системою після прийняття рішення про колегіальний розгляд справи.

8. У випадку, передбаченому частиною сьомою цієї статті, суддею-доповідачем та головуючим суддею в колегії є суддя, визначений Єдиною судовою інформаційно-телекомунікаційною системою при автоматизованому розподілі справ.

9. Невирішені судові справи за вмотивованим розпорядженням керівника апарату суду, що додається до матеріалів справи, передаються для повторного автоматизованого розподілу справ виключно у разі, коли суддя (якщо справа розглядається одноособово) або суддя-доповідач зі складу колегії суддів (якщо справа розглядається колегіально) у передбачених законом випадках не може продовжувати розгляд справи більше чотирнадцяти днів, що може перешкодити

розгляду справи у строки, встановлені цим Кодексом.

10. Для кожної постійної колегії суддів збори суддів відповідного суду визначають резервних суддів строком на один рік.

Якщо зі складу колегії суддів не може продовжувати розгляд справи суддя, який не є суддею-доповідачем у такій справі, що може перешкодити розгляду справи у строки, встановлені цим Кодексом, заміна такого судді з ініціативи судді-доповідача за вмотивованим розпорядженням керівника апарату суду здійснюється Єдиною судовою інформаційно-телекомунікаційною системою з числа резервних суддів.

11. Якщо замінити суддю, який вибув, з числа резервних суддів неможливо, - його заміна здійснюється Єдиною судовою інформаційно-телекомунікаційною системою у порядку, передбаченому частиною першою цієї статті.

Суддя, визначений на заміну вибулого судді, розглядає у складі колегії суддів усі невирішені справи, які розглядає така колегія суддів, та які у зв'язку з відсутністю вибулого судді неможливо розглянути в строки, встановлені цим Кодексом.

12.Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система не застосовується для визначення судді (складу колегії суддів,

якщо справа розглядається колегіально) для розгляду конкретної справи виключно у разі настання обставин, які об'єктивно унеможливили її функціонування та тривають понад п'ять робочих днів.

13. Справа, розгляд якої розпочато одним суддею чи колегією суддів, повинна бути розглянута тим самим суддею чи колегією суддів, за винятком випадків, які унеможливають участь судді у розгляді справи, та інших випадків, передбачених цим Кодексом.

14. У разі зміни складу суду на стадії підготовчого провадження розгляд справи починається спочатку, за винятком випадків, передбачених цим Кодексом.

У разі зміни складу суду на стадії розгляду справи по суті суд повторно розпочинає розгляд справи по суті, крім випадку, коли суд ухвалить рішення про повторне проведення підготовчого провадження.

15. Розгляд заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами здійснюється тим самим складом суду, який ухвалив рішення, що переглядається, якщо справа розглядалася суддею одноособово або у складі колегії суддів. Якщо такий склад суду сформувати неможливо, суддя або колегія суддів для розгляду заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами визначається в порядку,

встановленому частиною першою цієї статті. Розгляд заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами здійснюється палатою, об'єднаною палатою або Великою Палатою, якщо рішення, що переглядається, ухвалено відповідно палатою, об'єднаною палатою або Великою Палатою. 16. Результати автоматизованого розподілу (повторного розподілу) справи оформлюються протоколом.		
Стаття 33. Одноособовий або колегіальний розгляд 1. Справи у судах першої інстанції розглядаються суддею одноособово, крім випадків, визначених цим Кодексом. Будь-яку справу, що відноситься до підсудності суду першої інстанції, залежно від категорії і складності справи, може бути розглянуто колегіально у складі трьох суддів, крім справ, які розглядаються в порядку наказного і спрощеного позовного провадження. 2. Справи у Вищому суді з питань інтелектуальної власності розглядаються колегією суддів у складі трьох суддів. 3. Перегляд в апеляційному порядку судових рішень судів першої інстанції здійснюється колегією суддів суду апеляційної інстанції у складі трьох суддів.	Стаття 33. Одноособовий або колегіальний розгляд ... 6. Засідання палати в суді касаційної інстанції вважається правомочним за умови участі у ньому більше половини її складу. 7. Засідання об'єднаної палати, Великої Палати вважається правомочним, якщо у ньому бере участь не менше ніж дві третини її складу.	• Див. коментарі до статті 33 КАСУ.

4. Перегляд судових рішень судів першої та апеляційної інстанцій здійснюється колегією суддів суду касаційної інстанції у складі трьох або більшої непарної кількості суддів.

5. У визначених цим Кодексом випадках перегляд судових рішень судом касаційної інстанції здійснюється судовою палатою Касаційного господарського суду (палатою), об'єднаною палатою Касаційного господарського суду (об'єднаною палатою) або Великою Палатою Верховного Суду (Великою Палатою).

6. Засідання палати в суді касаційної інстанції вважається правомочним за умови **присутності** на ньому більше половини її складу.

7. Засідання об'єднаної палати, Великої Палати вважається правомочним, якщо на ньому **присутні** не менше ніж дві третини її складу.

8. Перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами здійснюється судом у такому самому кількісному складі, в якому ці рішення були ухвалені (одноособово або колегіально).

9. Незалежно від того, у якому складі розглядалася справа, перегляд судових рішень за виключними обставинами з підстав, визначених пунктами 1, 3 частини третьої статті 320 цього Кодексу, здійснюється колегією у складі трьох або більшої непарної кількості суддів, а з підстави, визначеної пунктом 2

частини третьої статті 320, - Великою Палатою Верховного Суду. 10. Якщо справа має розглядатися суддею одноособово, але цим Кодексом передбачена можливість колегіального розгляду такої справи, питання про призначення колегіального розгляду вирішується до закінчення підготовчого засідання у справі (до початку розгляду справи, якщо підготовче засідання не проводиться) суддею, який розглядає справу, за власною ініціативою або за клопотанням учасника справи, про що постановляється ухвала. 11. Питання про розгляд справи колегією у складі більше трьох суддів вирішується колегією суддів, визначеною в порядку, встановленому частиною другою статті 32 цього Кодексу, до початку розгляду справи, з урахуванням категорії і складності справи, про що постановляється ухвала.		
Стаття 64. Секретар судового засідання 1. Секретар судового засідання: 1) перевіряє, хто з учасників судового процесу з'явився в судові засідання, хто з учасників судового процесу бере участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції, і доповідає про це головному; 2) забезпечує контроль за повним фіксуванням судового засідання технічними засобами і проведенням судового засідання в	Стаття 64. Секретар судового засідання ... 4. Під час дії воєнного чи надзвичайного стану будь-який працівник апарату суду за розпорядженням керівника апарату (секретаріату) суду чи особи, яка виконує його обов'язки, може за відсутності секретаря судового засідання здійснювати його повноваження. Під час здійснення таких повноважень відповідному працівнику апарату суду може бути заявлено відвід з підстав, визначених цим Кодексом для відводу секретаря судового засідання.	• Див. коментарі до статті 63 КАСУ.

режимі відеоконференції; 3) забезпечує ведення протоколу судового засідання та складає протоколи вчинення окремих процесуальних дій; 4) забезпечує оформлення матеріалів справи; 5) виконує інші доручення судді, що стосуються розгляду справи. 2. Секретар судового засідання може уточнювати суть процесуальної дії з метою її правильного відображення в протоколі судового засідання. 3. Секретар судового засідання виконує обов'язки судового розпорядника у випадку його відсутності. 4. Відсутня	ALT 4. Під час дії воєнного чи надзвичайного стану зарозпорядженням керівника апарату (секретаріату) суду чи особи, яка виконує його обов'язки, працівник апарату суду, який має вищу освіту за спеціальністю "Правознавство" або "Правоохоронна діяльність" з освітньо- кваліфікаційним рівнем не нижче молодшого спеціаліста, може за відсутності секретаря судового засідання здійснювати його повноваження. Під час здійснення таких повноважень відповідному працівнику апарату суду може бути заявлено відвід з підстав, визначених цим Кодексом для відводу секретаря судового засідання.	
Відсутня	Стаття 120¹. Особливості повідомлень і викликів на період дії воєнного чи надзвичайного стану 1. Якщо неможливо забезпечити повідомлення учасників в порядку ст. 120 цього Кодексу, суд викликає або повідомляє учасників справи та інших учасників судового процесу, які не мають офіційної електронної адреси, про дату, час і місце першого судового засідання у справі будь-якими можливими засобами, на всі відомі засоби комунікації (телефонограма, СМС повідомлення, електронна пошта, повідомлення у месенджерах тощо), а також через оголошення на офіційному веб-порталі судової влади України (з посиланням на веб-адресу відповідної ухвали суду в Єдиному державному реєстрі судових	• Див. коментарі до статті 131 КАСУ.

	рішень), яке повинно бути розміщене не пізніше ніж за двадцять днів до дати відповідного судового засідання. 2. Суд викликає або повідомляє таких учасників про дату, час і місце інших судових засідань чи про вчинення відповідної процесуальної дії будь-якими можливими засобами, на всі відомі засоби комунікації (телефонограма, СМС повідомлення, електронна пошта, повідомлення у месенджерах тощо), а також через оголошення на офіційному веб-порталі судової влади України (з посиланням на веб-адресу відповідної ухвали суду в Єдиному державному реєстрі судових рішень), яке повинно бути розміщене не пізніше ніж за десять днів до дати відповідного судового засідання або вчинення відповідної процесуальної дії. 3. З опублікуванням такого оголошення учасник вважається повідомленим про дату, час і місце розгляду справи. ALT 3. У випадку виклику або повідомлення учасника судового процесу в порядку частин першої, другої цієї статті, такий учасник повинен за допомогою електронної пошти (телефонограми, СМС повідомлення, повідомлення у месенджерах тощо), негайно підтвердити суду про отримання чи ознайомлення із відповідним викликом або повідомленням. Текст такого підтвердження роздруковується, а телефонне підтвердження записується відповідним працівником апарату суду, приєднується секретарем судового засідання до справи і вважається належним повідомленням учасника судового процесу. В такому випадку виклик або повідомлення вважається врученим учаснику судового процесу з моменту надходження до суду підтвердження про отримання чи ознайомлення із викликом або повідомленням.	
Стаття 176. Відкриття провадження у справі	Стаття 176. Відкриття провадження у справі	• Див. коментарі до статті 171 КАСУ.

1. За відсутності підстав для залишення позовної заяви без руху, повернення позовної заяви чи відмови у відкритті провадження суд відкриває провадження у справі протягом п'яти днів з дня надходження позовної заяви або заяви про усунення недоліків, поданої в порядку, передбаченому статтею 174 цього Кодексу. Якщо відповідачем вказана фізична особа, яка не є підприємцем, суд відкриває провадження протягом п'яти днів з дня отримання судом у порядку, передбаченому частиною восьмою цієї статті, інформації про зареєстроване у встановленому законом порядку місце проживання (перебування) фізичної особи - відповідача. 2. Про прийняття позовної заяви до розгляду та відкриття провадження у справі суд постановляє ухвалу, в якій зазначаються: 1) найменування господарського суду, прізвище та ініціали судді, який відкрив провадження у справі, номер справи; 2) найменування (для юридичних осіб) або ім'я (прізвище, ім'я та по батькові за його наявності для фізичних осіб) сторін, їх місцезнаходження (для юридичних осіб) або місце проживання (для фізичних осіб); 3) предмет та підстави позову; 4) за якими правилами позовного провадження (загального чи спрощеного) буде	... 2. Про прийняття позовної заяви до розгляду та відкриття провадження у справі суд постановляє ухвалу, в якій зазначаються: ... 5) дата, час і місце підготовчого засідання, якщо справа буде розглядатися в порядку загального позовного провадження (крім періоду, коли запроваджено воєнний чи надзвичайний стан*); 6) дата, час і місце проведення судового засідання для розгляду справи по суті, якщо справа буде розглядатися в порядку спрощеного позовного провадження з повідомленням (викликом) сторін (крім періоду, коли запроваджено воєнний чи надзвичайний стан); ...	

розглядатися справа;

5) дата, час і місце підготовчого засідання, якщо справа буде розглядатися в порядку загального позовного провадження;

6) дата, час і місце проведення судового засідання для розгляду справи по суті, якщо справа буде розглядатися в порядку спрощеного позовного провадження з повідомленням (викликом) сторін;

7) результат вирішення заяв і клопотань позивача, що надійшли разом із позовною заявою, якщо їх вирішення не потребує виклику сторін;

8) строк для подання відповідачем відзиву на позов;

9) строк подання пояснень третіми особами, яких було залучено при відкритті провадження у справі;

10) строки для подання відповіді на відзив та заперечень, якщо справа буде розглядатися за правилами спрощеного позовного провадження;

11) веб-адреса сторінки на офіційному веб-порталі судової влади України в мережі Інтернет, за якою учасники справи можуть отримати інформацію по справі, що розглядається.

3. Якщо при відкритті провадження у справі було вирішено питання про залучення третіх

осіб, позивач не пізніше двох днів з дня вручення копії ухвали про відкриття провадження у справі повинен направити таким третім особам копії позовної заяви з додатками, а докази такого направлення надати суду до початку підготовчого засідання або до початку розгляду справи по суті в порядку спрощеного позовного провадження.

4. Якщо суд в ухвалі про відкриття провадження у справі за результатами розгляду відповідного клопотання позивача вирішує розглядати справу за правилами спрощеного позовного провадження, суд визначає строк відповідачу для подання заяви з запереченням проти розгляду справи за правилами спрощеного позовного провадження, який не може бути меншим п'яти днів з дня вручення ухвали.

5. Ухвала про відкриття провадження у справі надсилається учасникам справи, а також іншим особам, якщо від них витребовуються докази, в порядку, встановленому статтею 242 цього Кодексу, та з додержанням вимог частини четвертої статті 120 цього Кодексу.

6. У разі якщо відповідачем у позовній заяві вказана фізична особа, що не є підприємцем, суд не пізніше двох днів з дня надходження позовної заяви до суду звертається до відповідного органу реєстрації місця перебування та місця проживання особи щодо надання інформації про зареєстроване місце проживання (перебування) такої фізичної

особи.

7. Інформація про місце проживання (перебування) фізичної особи має бути надана протягом п'яти днів з моменту отримання відповідним органом реєстрації місця проживання та перебування особи відповідного звернення суду.

8. Суддя з метою визначення підсудності може також користуватися даними Єдиного державного демографічного реєстру.

9. Якщо за результатами отриманої судом інформації буде встановлено, що справа не підсудна цьому суду, суд надсилає справу за підсудністю в порядку, встановленому статтею 31 цього Кодексу.

10. Якщо отримана судом інформація не дає можливості встановити зареєстроване у встановленому законом порядку місце проживання (перебування) фізичної особи, суд вирішує питання про відкриття провадження у справі. Подальший виклик такої особи як відповідача у справі здійснюється через оголошення на офіційному веб-порталі судової влади України.

11. Суддя, встановивши, після відкриття провадження у справі, що позовну заяву подано без додержання вимог, викладених у статтях 162, 164, 172 цього Кодексу, постановляє ухвалу не пізніше наступного дня, в якій зазначаються підстави залишення заяви

без руху, про що повідомляє позивача і надає йому строк для усунення недоліків, який не може перевищувати п'яти днів з дня вручення позивачу ухвали. 12. Якщо позивач усунув недоліки позовної заяви у строк, встановлений судом, суд продовжує розгляд справи, про що постановляє ухвалу не пізніше наступного дня з дня отримання інформації про усунення недоліків. 13. Якщо позивач не усунув недоліки позовної заяви у строк, встановлений судом, позовна заява залишається без розгляду. Information on the place of residence (stay) of a natural person must be provided within five days from the moment of receiving the relevant court application by the relevant body for registration of the person's place of residence and stay.		
Стаття 177. Завдання та строк підготовчого провадження 1. Завданнями підготовчого провадження є: 1) остаточне визначення предмета спору та характеру спірних правовідносин, позовних вимог та складу учасників судового процесу; 2) з'ясування заперечень проти позовних вимог; 3) визначення обставин справи, які підлягають встановленню, та зібрання відповідних доказів; 4) вирішення відводів; 5) визначення порядку розгляду справи; 6) вчинення інших дій з метою забезпечення правильного, своєчасного і	Стаття 177. Завдання та строк підготовчого провадження ... 3. Підготовче провадження має бути проведене протягом шістдесяти днів з дня відкриття провадження у справі. У виняткових випадках для належної підготовки справи для розгляду по суті цей строк може бути продовжений не більше ніж на тридцять днів за клопотанням однієї із сторін або з ініціативи суду. В умовах воєнного чи надзвичайного стану підготовче провадження має бути проведене протягом розумного строку з урахуванням можливості учасників справи взяти участь у розгляді справи. ...	• Див. коментарі до статті 173 КАСУ.

безперешкодного розгляду справи по суті. 2. Підготовче провадження починається відкриттям провадження у справі і закінчується закриттям підготовчого засідання. 3. Підготовче провадження має бути проведене протягом шістдесяти днів з дня відкриття провадження у справі. У виняткових випадках для належної підготовки справи для розгляду по суті цей строк може бути продовжений не більше ніж на тридцять днів за клопотанням однієї із сторін або з ініціативи суду.		
Стаття 181. Мета і строк проведення підготовчого засідання 1. Для виконання завдання підготовчого провадження в кожній судовій справі, яка розглядається за правилами загального позовного провадження, проводиться підготовче засідання. 2. Дата і час підготовчого засідання призначаються суддею з урахуванням обставин справи і необхідності вчинення відповідних процесуальних дій. Підготовче засідання має бути розпочате не пізніше ніж через тридцять днів з дня відкриття провадження у справі. 3. Частина відсутня.	Стаття 181. Мета і строк проведення підготовчого засідання ... 2. Дата і час підготовчого засідання призначаються суддею з урахуванням обставин справи і необхідності вчинення відповідних процесуальних дій. Підготовче засідання має бути розпочате не пізніше ніж через тридцять днів з дня відкриття провадження у справі. 3. В умовах воєнного чи надзвичайного стану суд має розпочати підготовче засідання не пізніше ніж через тридцять днів після встановлення факту повідомлення учасників справи про розгляд справи та встановлення обставин можливості сторін взяти участь у розгляді справи.	• Див. коментарі до статті 179 КАСУ.
Стаття 195. Строки розгляду справи по суті 1. Суд має розпочати розгляд справи по суті не пізніше ніж через шістдесят днів з дня відкриття провадження у справі, а у випадку продовження строку підготовчого провадження – не пізніше наступного дня з дня закінчення такого строку.	Стаття 195. Строки розгляду справи по суті 1. Суд має розпочати розгляд справи по суті не пізніше ніж через шістдесят днів з дня відкриття провадження у справі, а у випадку продовження строку підготовчого провадження – не пізніше наступного дня з дня закінчення такого строку. В умовах воєнного чи надзвичайного стану суд має розпочати розгляд справи по суті не пізніше ніж через	• Див. коментарі до статті 193 КАСУ.

2. Суд розглядає справу по суті протягом тридцяти днів з дня початку розгляду справи по суті. 3. Провадження у справі на стадії її розгляду по суті зупиняється тільки з підстав, встановлених пунктами 1-3-1 частини першої статті 227 та пунктом 1 частини першої статті 228 цього Кодексу.	шістдесят днів після встановлення факту повідомлення учасників справи про розгляд справи та встановлення обставин можливості сторін взяти участь у розгляді справи. 2. Суд розглядає справу по суті протягом тридцяти днів з дня початку розгляду справи по суті. В умовах воєнного чи надзвичайного стану розгляд справи по суті має бути проведений протягом розумного строку з урахуванням можливості учасників справи взяти участь у розгляді справи.	
Стаття 196. Судове засідання 1. Розгляд справи відбувається в судовому засіданні. 2. Про місце, дату і час судового засідання суд повідомляє учасників справи. 3. Учасник справи має право заявити клопотання про розгляд справи за його відсутності. Якщо таке клопотання заявили всі учасники справи, судовий розгляд справи здійснюється на підставі наявних у суду матеріалів. 4. Судове засідання проводиться у спеціально обладнаному приміщенні - залі судових засідань. Окремі процесуальні дії в разі необхідності можуть вчинятися за межами приміщення суду. 5. Під час розгляду справи по суті суд сприяє примиренню сторін. 6. Відсутня	Стаття 196. Судове засідання ... 6. Під час дії воєнного чи надзвичайного стану суд з власної ініціативи може прийняти рішення про розгляд будь-якої справи позовного провадження в порядку письмового провадження за наявними у справі матеріалами, за виключенням подачі учасником справи клопотання про розгляд справи в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду з використанням власних технічних засобів. ALT 6. Під час дії воєнного чи надзвичайного стану справи, розгляд яких здійснюється в порядку загального провадження, суд з власної ініціативи може прийняти рішення про розгляд такої справи без повідомлення (виклику) учасників справи (в порядку письмового провадження) за наявними у справі матеріалами, за виключенням подачі стороною клопотання про розгляд справи в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду з використанням власних технічних засобів або клопотання про розгляд справи в порядку загального провадження в приміщенні суду. Розгляд справи без повідомлення (виклику) учасників справи (в	• Див. коментарі до статті 194 КАСУ.

	порядку письмового провадження) за наявними у справі матеріалами можливий у разі направлення судом сторонам повідомлення про такий розгляд справи у спосіб та у порядку, визначеному цим Кодексом, а також у разі надходження до суду підтвердження про отримання сторонами цього повідомлення.	
Стаття 197. Участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції 1. Учасники справи мають право брати участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду за умови наявності у суді відповідної технічної можливості, про яку суд зазначає в ухвалі про відкриття провадження у справі, крім випадків, коли явка цього учасника справи в судове засідання визнана судом обов'язковою. 2. Учасник справи подає заяву про участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду не пізніше ніж за п'ять днів до судового засідання. Копія заяви в той самий строк надсилається іншим учасникам справи. 3. Учасники справи беруть участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду з використанням власних технічних засобів та електронного підпису згідно з вимогами Положення про Єдину судову інформаційно-телекомунікаційну систему та/або положень, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів). 4. Під час дії карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України з метою	Стаття 197. Участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції ... 4. В умовах воєнного чи надзвичайного стану, а також під час карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19), учасники справи, їх представники можуть брати участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду з використанням власних технічних засобів. Підтвердження особи учасника справи здійснюється із застосуванням електронного підпису, а якщо особа не має такого підпису, то у порядку, визначеному Законом України "Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус" або Державною судовою адміністрацією України. 5. Ризики технічної неможливості участі у відеоконференції поза межами приміщення суду, переривання зв'язку тощо несе учасник справи, його представник, який подав відповідну заяву. ... 7. Свідок, перекладач, спеціаліст, експерт, секретар	• Див. коментарі до статті 195 КАСУ.

запобігання поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19), учасники справи можуть брати участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду з використанням власних технічних засобів. Підтвердження особи учасника справи здійснюється із застосуванням електронного підпису, а якщо особа не має такого підпису, то у порядку, визначеному [Законом України](#) "Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус" або Державною судовою адміністрацією України.

5. Ризики технічної неможливості участі у відеоконференції поза межами приміщення суду, переривання зв'язку тощо несе учасник справи, який подав відповідну заяву.

6. Суд може постановити ухвалу про участь учасника справи у судовому засіданні в режимі відеоконференції у приміщенні суду, визначеному судом.

7. Свідок, перекладач, спеціаліст, експерт можуть брати участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції виключно у приміщенні суду.

8. У клопотанні про участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції в приміщенні суду в обов'язковому порядку зазначається суд, в якому необхідно забезпечити її проведення. Таке клопотання може бути подано не пізніше як за п'ять днів до відповідного судового засідання.

судового засідання можуть брати участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції виключно в приміщенні суду.

В умовах воєнного чи надзвичайного стану в разі виникнення обставин, які зумовлюють загрозу життю, здоров'ю та безпеці учасників справи, зазначені учасники справи можуть брати участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду з використанням власних технічних засобів. Підтвердження особи учасника справи здійснюється із застосуванням електронного підпису, а якщо особа не має такого підпису, то у порядку, визначеному Законом України "Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус" або Державною судовою адміністрацією України.

...

13. Особливий режим роботи суду може, серед іншого, передбачати участь суддів та/або секретаря судового засідання у судовому засіданні дистанційно у режимі відеоконференції, участь суддів дистанційно в судовому розгляді в порядку письмового провадження, особливості підписання судових рішень та процесуальних документів, в тому числі кваліфікованим електронним підписом без складання їх паперового оригіналу, та особливості повідомлень (викликів) учасників.

9. Копія ухвали про участь особи у судовому засіданні в режимі відеоконференції у приміщенні суду негайно надсилається до суду, який зобов'язаний організувати її виконання, та особі, яка братиме участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції. 10. Суд, який забезпечує проведення відеоконференції, перевіряє явку і встановлює особи тих, хто з'явився, а також перевіряє повноваження представників. 11. Використовувані судом і учасниками судового процесу технічні засоби і технології мають забезпечувати належну якість зображення та звуку, а також інформаційну безпеку. Учасникам судового процесу має бути забезпечена можливість чути та бачити хід судового засідання, ставити запитання і отримувати відповіді, здійснювати інші процесуальні права та обов'язки. 12. Відеоконференція, у якій беруть участь учасники справи, фіксується судом, який розглядає справу, за допомогою технічних засобів відео- та звукозапису. Відео- та звукозапис відеоконференції зберігається в матеріалах справи. 13. Відсутня		
Стаття 198. Головуючий у судовому засіданні 1. При одноособовому розгляді справи суддя, який розглядає справу, є головоючим у судовому засіданні. 2. При колегіальному розгляді справи	Стаття 198. Головуючий у судовому засіданні ... 2. При колегіальному розгляді справи головоючим у судовому засіданні є суддя-доповідач, визначений під час розподілу справи у порядку, встановленому статтею 32 цього	• Див. коментарі до статті 196 КАСУ.

головуючим у судовому засіданні є суддя-доповідач, визначений Єдиною судовою інформаційно-телекомунікаційною системою під час розподілу справи. 3. Головуючий відповідно до завдання господарського судочинства керує ходом судового засідання, забезпечує додержання послідовності і порядку вчинення процесуальних дій, здійснення учасниками судового процесу їх процесуальних прав і виконання ними обов'язків, спрямовує судовий розгляд на забезпечення повного, всебічного та об'єктивного з'ясування обставин справи, усуваючи із судового розгляду все, що не має істотного значення для вирішення справи. 4. Головуючий вживає необхідних заходів для забезпечення в судовому засіданні належного порядку з дотриманням прав учасників судового процесу. 5. Головуючий розглядає скарги на дії чи бездіяльність судового розпорядника стосовно виконання покладених на нього обов'язків, про що зазначається в протоколі судового засідання.	Кодексу.	
Стаття 222. Фіксування судового засідання технічними засобами 1. Суд під час судового розгляду справи здійснює повне фіксування судового засідання за допомогою звукозаписувального технічного засобу в порядку, передбаченому Положенням про Єдину судову інформаційно-телекомунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок	Стаття 222. Фіксування судового засідання технічними засобами 1. Суд під час судового розгляду справи здійснює повне фіксування судового засідання за допомогою звукозаписувального технічного засобу в порядку, передбаченому Положенням про Єдину судову інформаційно-телекомунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем	• Див. коментарі до статті 229 КАСУ.

функціонування її окремих підсистем (модулів). За заявою будь-кого з учасників справи або за ініціативою суду повне фіксування судового засідання здійснюється за допомогою відеозаписувального технічного засобу (за наявності в суді технічної можливості та за відсутності заперечень з боку будь-кого з учасників судового процесу).

2. Фіксування судового засідання технічними засобами здійснює секретар судового засідання.

3. У разі неявки в судове засідання всіх учасників справи чи в разі, якщо відповідно до положень цього Кодексу розгляд справи здійснюється судом за відсутності учасників справи, фіксування судового процесу за допомогою технічного засобу не здійснюється.

4. Повне або часткове відтворення технічного запису судового засідання здійснюється на вимогу учасника справи або за ініціативою суду.

5. Технічний запис судового засідання є додатком до протоколу судового засідання і після закінчення судового засідання приєднується до матеріалів справи. Порядок зберігання технічного запису судового засідання визначається Положенням про Єдину інформаційно-телекомунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів).

6. Учасник справи має право отримати копію технічного запису судового процесу.

7. Розмір судового збору за видачу в

(модулів). За заявою будь-кого з учасників справи або за ініціативою суду повне фіксування судового засідання здійснюється за допомогою відеозаписувального технічного засобу (за наявності в суді технічної можливості та за відсутності заперечень з боку будь-кого з учасників судового процесу).

В умовах воєнного чи надзвичайного стану у разі неможливості здійснення повного фіксування судового засідання технічними засобами хід судового засідання фіксується у протоколі судового засідання.

2. Фіксування судового засідання технічними засобами здійснює секретар судового засідання. **Секретар судового засідання може вести протокол засідання у режимі відеоконференції (дистанційно).**

...

8. В умовах воєнного чи надзвичайного стану, у разі неможливості здійснення повного фіксування судового засідання технічними засобами, хід судового засідання фіксується у протоколі судового засідання. Секретар судового засідання може вести протокол засідання у режимі відеоконференції (дистанційно).

електронній формі копії технічного запису судового засідання встановлюється законом. 8. Відсутня		
Стаття 233. Порядок ухвалення судових рішень 1. У судовому засіданні секретар судового засідання забезпечує ведення протоколу судового засідання, крім випадків, передбачених цим Кодексом. 2. У протоколі судового засідання зазначаються такі відомості: 1) рік, місяць, число і місце судового засідання; 2) найменування суду, який розглядає справу, прізвище та ініціали судді, секретаря судового засідання; 3) справа, що розглядається, імена (найменування) сторін та інших учасників справи; 4) порядковий номер вчинення процесуальної дії; 5) назва процесуальної дії; 6) час вчинення процесуальної дії; 7) ухвали суду, постановлені в судовому засіданні, не виходячи до нарадчої кімнати; 8) інші відомості, визначені цим Кодексом. 3. Протокол судового засідання ведеться секретарем судового засідання та підписується	Стаття 233. Порядок ухвалення судових рішень ... 9. В умовах воєнного чи надзвичайного стану, за умови участі суддів у розгляді справи дистанційно, рішення, постанови та ухвали суду приймаються, складаються і підписуються складом суду, який розглянув справу, з використанням кваліфікованого електронного підпису без складання їх паперового оригіналу	• Див. коментарі до статті 195(13) КАСУ.

ним невідкладно, але не пізніше наступного дня після судового засідання, і приєднується до справи.

4. Під час здійснення повного фіксування судового засідання технічними засобами, а також проведення судового засідання в режимі відеоконференції протокол судового засідання створюється Єдиною інформаційно-телекомунікаційною системою в порядку, визначеному Положенням про Єдину інформаційно-телекомунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів).

Протокол судового засідання скріплюється електронним підписом секретаря судового засідання і приєднується до справи.

9. Відсутня

Відсутня	Стаття 242¹. Особливості вручення судового рішення на період дії воєнного або надзвичайного стану 1. Якщо неможливо забезпечити вручення судового рішення в порядку статті 242 цього Кодексу учасникам справи, які не мають офіційної електронної адреси, такі учасники повідомляються про ухвалення відповідного судового рішення шляхом розміщення інформації на офіційному веб-порталі судової влади з посиланням на веб-адресу такого судового рішення в Єдиному державному реєстрі судових рішень. 2. За заявою учасника справи копія судового рішення, засвідчена судом, надсилається або видається в найкоротший термін, але не пізніше 30 днів після закінчення воєнного чи надзвичайного стану.	• Див. коментарі до статті 251–1 КАСУ.
Стаття 268. Призначення справи до розгляду в суді апеляційної інстанції 1. Після проведення підготовчих дій суддя-доповідач доповідає про них колегії суддів, яка вирішує питання про проведення додаткових підготовчих дій в разі необхідності та призначення справи до розгляду. Про дату, час та місце розгляду справи повідомляються учасники справи, якщо справа відповідно до цього Кодексу розглядається з їх повідомленням.	Стаття 268. Призначення справи до розгляду в суді апеляційної інстанції 1. Після проведення підготовчих дій суддя-доповідач доповідає про них колегії суддів, яка вирішує питання про проведення додаткових підготовчих дій в разі необхідності та призначення справи до розгляду. Про дату, час та місце розгляду справи (крім періоду, коли запроваджено воєнний чи надзвичайний стан) повідомляються учасники справи, якщо справа відповідно до цього Кодексу розглядається з їх повідомленням.	
Стаття 270. Порядок розгляду апеляційної скарги 1. У суді апеляційної інстанції справи переглядаються за правилами розгляду справ у порядку спрощеного позовного провадження з	Стаття 270. Порядок розгляду апеляційної скарги ... 3. Розгляд справ у суді апеляційної інстанції здійснюється у судовому засіданні з повідомленням учасників	• Див. коментарі до статті 368 ЦПК.

урахуванням особливостей, передбачених у цій главі.

2. Розгляд справ у суді апеляційної інстанції починається з відкриття першого судового засідання або через п'ятнадцять днів з дня відкриття апеляційного провадження, якщо справа розглядається без повідомлення учасників справи.

3. Розгляд справ у суді апеляційної інстанції здійснюється у судовому засіданні з повідомленням учасників справи, крім випадків, передбачених частиною десятою цієї статті та частиною другою статті 271 цього Кодексу.

4. Головуючий відкриває судові засідання і оголошує, яка справа, за чією скаргою та на судові рішення якого суду розглядається.

5. Суддя-доповідач доповідає зміст судового рішення, яке оскаржено, доводи апеляційної скарги, межі, в яких повинні встановлюватися обставини і досліджуватися докази.

6. Після доповіді судді-доповідача пояснення дає особа, яка подала апеляційну скаргу. Якщо апеляційні скарги подали обидві сторони, - першим дає пояснення позивач. Далі дають пояснення інші учасники справи.

7. Закінчивши з'ясування обставин і перевірку їх доказами, суд апеляційної інстанції надає учасникам справи можливість виступити у судових дебатах у такій самій послідовності, в якій вони давали пояснення.

справи, крім випадків, передбачених частиною десятою, **частиною чотирнадцятою** цієї статті та частиною другою статті 271 цього Кодексу.

4. В умовах воєнного чи надзвичайного стану при запровадженні особливого режиму роботи суду відповідно до статті 10¹ цього Кодексу суд апеляційної інстанції може за відсутності заперечень учасників справи розглядати будь-які справи в порядку письмового провадження за наявними у справі матеріалами.

14. Під час дії воєнного чи надзвичайного стану справи, розгляд яких здійснюється в порядку загального провадження, суд апеляційної інстанції з власної ініціативи може прийняти рішення про розгляд такої справи без повідомлення (виклику) учасників справи (в порядку письмового провадження) за наявними у справі матеріалами, за виключенням подачі стороною клопотання про розгляд справи в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду з використанням власних технічних засобів або клопотання про розгляд справи в порядку загального провадження в приміщенні суду.

Розгляд справи без повідомлення (виклику) учасників справи (в порядку письмового провадження) за наявними у справі матеріалами можливий у разі направлення судом сторонам повідомлення про такий розгляд справи у спосіб та у порядку, визначеному цим Кодексом, а також у разі надходження до суду підтвердження про отримання сторонами цього повідомлення.

8. На початку судового засідання суд може оголосити про час, який відводиться для судових дебатів. Кожній особі, яка бере участь у розгляді справи в апеляційному суді, надається однаковий проміжок часу для виступу.

9. Після закінчення дебатів суд виходить до нарадчої кімнати.

10. Апеляційні скарги на рішення господарського суду у справах з ціною позову менше ста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб, крім тих, які не підлягають розгляду в порядку спрощеного позовного провадження, розглядаються судом апеляційної інстанції без повідомлення учасників справи.

З урахуванням конкретних обставин справи суд апеляційної інстанції за клопотанням учасника справи або з власної ініціативи може розглянути такі апеляційні скарги у судовому засіданні з повідомленням (викликом) учасників справи.

11. Суд апеляційної інстанції відкладає розгляд справи в разі неявки у судове засідання учасника справи, стосовно якого немає відомостей щодо його повідомлення про дату, час і місце судового засідання, або за його клопотанням, коли повідомлені ним причини неявки будуть визнані судом поважними.

12. Неявка сторін або інших учасників справи, належним чином повідомлених про дату, час і місце розгляду справи, не перешкоджає розгляду справи.

13. Якщо суд апеляційної інстанції визнав

обов'язковою участь у судовому засіданні учасників справи, а вони не прибули, суд апеляційної інстанції може відкласти апеляційний розгляд справи. 14. Відсутня		
Стаття 271. Порядок розгляду апеляційної скарги на ухвалу суду першої інстанції 1. Апеляційні скарги на ухвали суду першої інстанції розглядаються в порядку, передбаченому для розгляду апеляційних скарг на рішення суду першої інстанції з урахуванням особливостей, визначених цією статтею. 2. Апеляційні скарги на ухвали суду першої інстанції, зазначені в пунктах 1, 5, 6, 8, 9, 12, 18, 31, 32, 33, 34 частини першої статті 255 цього Кодексу, розглядаються судом апеляційної інстанції без повідомлення учасників справи. З урахуванням конкретних обставин справи суд апеляційної інстанції може розглянути такі апеляційні скарги у судовому засіданні з повідомленням учасників справи. 3. У випадках скасування судом апеляційної інстанції ухвал про відмову у відкритті провадження у справі або заяви про відкриття справи про банкрутство, про повернення позовної заяви або заяви про відкриття справи про банкрутство, зупинення провадження у справі, закриття провадження у справі, про залишення позову без розгляду або залишення заяви у провадженні справи про банкрутство без розгляду справа (заява)	Стаття 271. Порядок розгляду апеляційної скарги на ухвалу суду першої інстанції ... 4. В умовах воєнного чи надзвичайного стану усі апеляційні скарги на ухвали суду першої інстанції розглядаються судом апеляційної інстанції без повідомлення учасників справи в порядку письмового провадження.	• Див. коментарі до статті 312 КАСУ.

передається на розгляд суду першої інстанції. 4. Відсутня		
Стаття 273. Строк розгляду апеляційної скарги 1. Апеляційна скарга на рішення суду першої інстанції розглядається протягом шістдесяти днів з дня постановлення ухвали про відкриття апеляційного провадження у справі. 2. Апеляційна скарга на ухвалу суду першої інстанції розглядається протягом тридцяти днів з дня постановлення ухвали про відкриття апеляційного провадження у справі. 3. Апеляційна скарга на ухвалу, постанову суду першої інстанції у справах про банкрутство (неплатоспроможність) у випадках, передбачених Законом України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом", розглядається протягом шістдесяти днів з дня постановлення ухвали про відкриття апеляційного провадження у справі. 4. Відсутня	Стаття 273. Строк розгляду апеляційної скарги 1. Апеляційна скарга на рішення суду першої інстанції розглядається протягом шістдесяти днів з дня постановлення ухвали про відкриття апеляційного провадження у справі. 2. Апеляційна скарга на ухвалу суду першої інстанції розглядається протягом тридцяти днів з дня постановлення ухвали про відкриття апеляційного провадження у справі. 3. Апеляційна скарга на ухвалу, постанову суду першої інстанції у справах про банкрутство (неплатоспроможність) у випадках, передбачених Законом України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом", розглядається протягом шістдесяти днів з дня постановлення ухвали про відкриття апеляційного провадження у справі. 4. В умовах воєнного чи надзвичайного стану апеляційні скарги, що передбачені цією статтею, мають бути розглянуті протягом розумного строку з урахуванням можливості учасників справи взяти участь у розгляді справи.	• Див. коментарі до статті 309 КАСУ.
Стаття 294. Відкриття касаційного провадження у справі 1. За відсутності підстав для залишення касаційної скарги без руху, повернення касаційної скарги чи відмови у відкритті касаційного провадження суд касаційної інстанції постановляє ухвалу про відкриття касаційного провадження у справі, в якій	Стаття 294. Відкриття касаційного провадження у справі 1. За відсутності підстав для залишення касаційної скарги без руху, повернення касаційної скарги чи відмови у відкритті касаційного провадження суд касаційної інстанції постановляє ухвалу про відкриття касаційного провадження у справі, в якій повідомляється про дату, час і місце розгляду скарги (крім періоду, коли запроваджено воєнний чи надзвичайний стан), а	• Див. коментарі до статті 171 КАСУ.

повідомляється про дату, час і місце розгляду скарги, а також про витребування матеріалів справи. 2. До відкриття касаційного провадження учасники справи мають право подати заперечення проти відкриття касаційного провадження. 3. Питання про відкриття касаційного провадження у справі вирішується колегією суддів у складі трьох суддів не пізніше двадцяти днів з дня надходження касаційної скарги або з дня надходження заяви про усунення недоліків, поданої у порядку, визначеному статтею 292 цього Кодексу. 4. В ухвалі про відкриття касаційного провадження зазначаються підстава (підстави) відкриття касаційного провадження та строк для подання учасниками справи відзиву на касаційну скаргу. Якщо разом з касаційною скаргою подано заяви чи клопотання, суд в ухвалі про відкриття касаційного провадження встановлює строк, протягом якого учасники справи мають подати свої заперечення щодо поданих заяв чи клопотань, якщо інше не передбачено цим Кодексом. За наявності клопотання особи, яка подала касаційну скаргу, суд у разі необхідності вирішує питання про зупинення виконання рішення (ухвали) суду або зупинення його дії, якщо зупинити його виконання неможливо.	також про витребування матеріалів справи.	

Стаття 301. Порядок розгляду касаційної скарги 1. У суді касаційної інстанції скарга розглядається за правилами розгляду справи судом першої інстанції в порядку спрощеного позовного провадження з урахуванням положень <u>статті 300</u> цього Кодексу. 2. Розгляд справ у суді касаційної інстанції починається з відкриття першого судового засідання або через п'ятнадцять днів з дня відкриття касаційного провадження, якщо справа розглядається без повідомлення учасників справи. 3. Розгляд справ у суді касаційної інстанції здійснюється у судовому засіданні з повідомленням учасників справи. 4. Перегляд рішень суду першої інстанції та постанов апеляційної інстанції у справах, ціна позову в яких не перевищує п'ятсот розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб, здійснюється без повідомлення учасників справи, крім справ, які не підлягають розгляду в порядку спрощеного провадження. 5. Перегляд ухвал суду першої та апеляційної інстанцій (крім ухвал, якими закінчено розгляд справи) здійснюється судом касаційної інстанції без повідомлення учасників справи. 6. З урахуванням конкретних обставин справи суд касаційної інстанції може розглянути касаційні скарги, зазначені у частинах четвертій і п'ятій цієї статті, у судовому засіданні з	Стаття 301. Порядок розгляду касаційної скарги ... 3. Розгляд справ у суді касаційної інстанції здійснюється у судовому засіданні з повідомленням учасників справи, крім випадків введення в Україні чи окремих її місцевостях воєнного чи надзвичайного стану ALT крім випадку передбаченого частиною тринадцятою цієї статті. 13. В умовах воєнного чи надзвичайного стану суд касаційної інстанції розглядає усі справи в порядку письмового провадження за наявними у справі матеріалами.	• Див. коментарі до статті 345 КАСУ.

повідомленням (викликом) учасників справи. 7. Суд касаційної інстанції використовує процесуальні права суду першої інстанції виключно для перевірки правильності застосування норм матеріального і процесуального права судами першої та апеляційної інстанцій. 8. Головуючий відкриває судові засідання і оголошує, яка справа, за чиєю скаргою та на рішення, ухвалу якого суду розглядається. 9. Суддя-доповідач доповідає в необхідному обсязі зміст оскаржуваного рішення суду та доводи касаційної скарги. 10. Учасники справи дають свої пояснення щодо касаційної скарги та відзиву на неї в порядку, встановленому головуєчим. Суд може обмежити тривалість пояснень, встановивши для всіх учасників справи рівний проміжок часу, про що оголошується на початку судового засідання. 11. У своїх поясненнях сторони та учасники справи можуть наводити тільки ті доводи, які стосуються підстав касаційного перегляду судового рішення. 12. Вислухавши пояснення учасників справи, суд виходить до нарадчої кімнати. 13. Відсутня		
Розділ X ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ <u>1. Частина четверта статті 3, частини перша та друга статті 20</u> (в частині визначення	Розділ X ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ ...	• Див. коментарі до прикінцевих положень КАСУ.

юрисдикції Вищого суду з питань інтелектуальної власності), [частина третя статті 24](#), [частина третя статті 25](#), [частина дев'ята статті 31](#), [частина друга статті 33](#), [частина третя статті 253](#), [частина перша статті 320](#) цього Кодексу (в частині права на подання заяви про перегляд судового рішення Вищого суду з питань інтелектуальної власності) вводяться в дію з дня, наступного за днем опублікування Головою Вищого суду з питань інтелектуальної власності у газеті "Голос України" повідомлення про початок роботи Вищого суду з питань інтелектуальної власності.

2. [Частина друга](#) статті 159 в частині надсилання копії судового наказу, що містить інформацію про веб-адресу судового наказу в Єдиному державному реєстрі виконавчих документів, частини [четверта](#), [сьома](#) та [восьма](#) статті 327 (в частині внесення документів до Єдиного державного реєстру виконавчих документів), [частина восьма](#) статті 356 цього Кодексу вводяться в дію через 30 днів із дня опублікування Державною судовою адміністрацією України повідомлення про початок функціонування Єдиного державного реєстру виконавчих документів у газеті "Голос України".

3. [Частина десята](#) статті 238 цього Кодексу вводиться в дію з 1 січня 2019 року.

4. Під час дії карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19), суд за заявою учасників справи та осіб, які не брали участі у справі, якщо

4. **В умовах воєнного або надзвичайного стану**, під час дії карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19), суд за заявою учасників справи та осіб, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, інтереси та (або) обов'язки (у разі наявності у них права на вчинення відповідних процесуальних дій, передбачених цим Кодексом), поновлює процесуальні строки, встановлені нормами цього Кодексу, якщо визнає причини їх пропуску поважними і такими, що зумовлені обмеженнями, впровадженими у зв'язку з карантинном, **дією воєнного або надзвичайного стану**. Суд може поновити відповідний строк як до, так і після його закінчення.

Суд за заявою особи продовжує процесуальний строк, встановлений судом, якщо неможливість вчинення відповідної процесуальної дії у визначений строк зумовлена обмеженнями, впровадженими у зв'язку з **воєнним або надзвичайним станом**, карантинном.

5. **У разі введення воєнного чи надзвичайного стану за умови, що відсутня об'єктивна можливість виконання процесуальних дій у строки, визначені цим Кодексом для вчинення процесуальних дій судом, - такі процесуальні дії мають бути проведені невідкладно за наявності можливості, але не пізніше ніж через 20 днів після припинення чи скасування воєнного чи надзвичайного стану.**

Під час дії воєнного чи надзвичайного стану за умови, що відсутня об'єктивна можливість розгляду справи, розгляду апеляційної скарги, розгляду касаційної скарги, розгляду заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами у строки, визначені цим Кодексом, такий розгляд має бути здійснений впродовж розумного строку.

суд вирішив питання про їхні права, інтереси та (або) обов'язки (у разі наявності у них права на вчинення відповідних процесуальних дій, передбачених цим Кодексом), поновлює процесуальні строки, встановлені нормами цього Кодексу, якщо визнає причини їх пропуску поважними і такими, що зумовлені обмеженнями, впровадженими у зв'язку з карантинном. Суд може поновити відповідний строк як до, так і після його закінчення. Суд за заявою особи продовжує процесуальний строк, встановлений судом, якщо неможливість вчинення відповідної процесуальної дії у визначений строк зумовлена обмеженнями, впровадженими у зв'язку з карантинном. 5. Відсутня 6. Відсутня	Варіант-2 У разі введення воєнного чи надзвичайного стану за умови, що відсутня об'єктивна можливість виконання процесуальних дій, вирішення заяви, клопотання, розгляду справи, апеляційної скарги, касаційної скарги у строки, визначені цим Кодексом, такі строки продовжуються на строк дії такого стану, за виключенням строків набрання законної сили рішенням. За наявності можливості виконання процесуальних дій такі дії мають бути проведені невідкладно, але не пізніше ніж через 20 днів після припинення чи скасування воєнного або надзвичайного стану. 6. Справи у судах першої, апеляційної та касаційної інстанцій, провадження у яких відкрито до введення воєнного чи надзвичайного стану, розглядаються з урахуванням особливостей, передбачених цим Кодексом для розгляду справ під час дії воєнного або надзвичайного стану 1.	
Перехідні положення Закону України «Про внесення змін до Кодексу адміністративного судочинства України, Цивільного процесуального кодексу України та Господарського процесуального кодексу України, щодо здійснення судочинства в умовах воєнного чи надзвичайного стану»		
	1. Справи у судах першої, апеляційної та касаційної інстанцій, провадження у яких відкрито до набрання чинності цим Законом, розглядаються з урахуванням особливостей, що діють після набрання чинності цим Законом. 2. Особливості, передбачені цим законом, застосовуються протягом дії воєнного або надзвичайного стану та протягом 90	• Ми пропонуємо зміцнити ці положення такими гарантіями: • Хоча ми розуміємо необхідність перехідного періоду, ми посилаємося на наші загальні коментарі щодо

	днів після його закінчення.	«Здійснення дискреційного повноваження під час надзвичайних ситуацій». Зокрема, чим раніше можна буде застосувати «звичайні» норми, тим краще. Також чим критичнішими можуть бути відступи від норм «мирного часу», тим швидше вони повинні бути відновлені. • Ми пропонуємо щонайменше у Практичному посібнику зазначити, що повернення до нормальних судових процесів має бути завершено якомога швидше впродовж 90-денного періоду, щоб, наприклад, окремі голови судів могли дати розпорядження про дострокове відновлення звичайних процедур, якщо це буде можливо.

